CU PARTICIPAREA SOCIETĂȚII PSIHOLOGICE DE LA MOSCOVA ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE ¡I PSIHOLOGIE, sub redactia profesorului N Ya Grot ANUL PRIMUL Cartea Publicat de A A Abrikosov Moscova Tipolitografia casei T-va I N Kushneren și K, înalt aprobată, str Pimenovskaya, sobet Biblioteca "Runivers" recensământul de stat BIBLpbish URSS în IX Lit П'óO/ -Sb Biblioteca "Runivers " CONŢINUT Pagină Relația lui Voltaire cu Rousseau -E L Radlova Relația dintre filozofie și știință - N A Ivan- tsova Poziția sarcinii etice în filosofia modernă -L M Lopatina Cu privire la problema liberului arbitru -N A Zvereva Ce este metafizica -N I Grota Fenomene psihofizice din punctul de vedere al teoriei mecanice -N I Shishkina / Eseuri din istoria gândirii - D N Ovsyannikov-Kuli- kovskago ' Departament special CRONICĂ Congresul Internațional de Hipnotism Experimental și Terapeutic de la Paris -A A Tokarekago Al Doilea Congres Internațional de Antropologie Criminală-H N Bazhenova Obiecția lui A-K Wulfert la rezumatul doctorului Bazhenov Congres de bibliografie -E L Radlova CRITICA SI BIBLIOGRAFIE I Revizuirea revistelor Revue philosophique de la France et de l'etranger -H Grotto și H Lange Revizuirea articolelor cu conținut filozofic în limba rusă reviste bune: A Revista ortodoxă -X pag B Citirea în societate iubește spiritele, iluminarea, - ** B Credință și rațiune -I Slobodsky Biblioteca "Runivers " II II Recenzie de cărți Pagină Metafizica: -E v Hartman S Tr - V Kudryav- tsev I K-ekago -A Strunnikov I Eli Etica: - Brentano Muensterberg Hensel N Timkoveka- merge - Prinț D N Tsertelev I K-ekago Estetică:-Arthur Seidl-V Goltsev N Timkovekago Psihologie: - pr Paulhan E -va -Aristov eu K-ekago Istoria filosofiei: - Cartea S Trubetskoy N G - E Simson V Preobrazhensky -Baumann Edm Koenig A B-va -Chantepie de la Saussaye S Tr - Sokolov Da Elp Blaise Pascal H T-Ekago APENDICE Pliant bibliografic: cărți și articole rusești (în reviste) cu conținut filozofic pentru Comp E R - în și I K - ekiy) Anunturi KUaX Biblioteca "Runivers " ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE ȘI PSIHOLOGIE Biblioteca "Runivers" Biblioteca "Runivers " Relația lui Voltaire cu Rousseau Voltaire și Rousseau, cele două mari nume ale secolului al XVIII-lea; ele întruchipează trăsăturile opuse ale acestei epoci, care este la fel de mult lăudată de unii, cât este condamnată de alții Într-adevăr, aprofundând în scrierile și activitățile ambelor, este ușor de observat că într-una domină critica, negarea, lupta cu existenta, gândirea concretă, aderarea la Fapte, în timp ce ideile pozitive sunt puține și împrumutate; în cealaltă, dimpotrivă, există o sinteză, o construcție maiestuoasă, o fundamentare strict logică a gândurilor originale, idei care depășesc granițele experienței, care nu pot fi nici justificate, nici infirmate prin experiență: toate acestea ne fac să uităm falsitatea a ipotezelor originale Iar vorbirea lor este inversă: vorbirea unuia este vioaie, plină de duh, plină de ironie caustică; celălalt scrie într-un limbaj solemn, plin de patos Voltaire și Rousseau, la rândul lor de minte și de caracter, erau complet opuse; cu toate acestea, atunci când le citești, simți că ai de-a face cu gânditori omogene, copii ai aceluiași secol, impregnați de idei identice Această identitate este în esență - și în același timp complet opusă Biblioteca "Runivers" - - Posturile lor nu au putut să nu afecteze și le-au afectat cu adevărat viața Au aspirații omogene, se învârt în aceeași societate, iar între timp, de la bun început, relațiile lor sunt ostile, și cu cât mai departe, cu atât mai rele Acești doi oameni, a căror faimă a umplut întreaga lume, s-au ciocnit adesea, dar nu s-au văzut niciodată Dacă te aprofundezi în cauza conflictului lor, se dovedește că acești mari gânditori s-au certat nu de dragul unor idei și principii mărețe, ci din cauza celor mai mici

motive de ambiție, invidie etc ; se poate regreta că biografia celor mai multe dintre figurile semnificative ale secolului al XVIII-lea știm prea bine: sentimentul de respect nu crește de aici Măreția necesită o anumită distanță, datorită căreia personalitatea dobândește un anumit mister (care, desigur, este facilitat de o cantitate mică de informații biografice); de aceea se spune că nu există profet în propria ţară sau, după Schopenhauer, nu există un om mare pentru un lacheu În special, în acest caz, nu se poate pune vina pentru certurile exclusiv pe o parte, văruind pe cealaltă, așa cum a făcut Maugras nu cu mult timp în urmă în cartea sa "Voltaire et Rousseau" (Paris b), care îl învinovățește pe Rousseau pentru toate Cunoscând suspiciunea lui Rousseau, dragostea lui Voltaire pentru batjocură față de vecinii săi și vanitatea ambelor, este ușor de imaginat cum ar fi trebuit să fie relațiile lor reciproce Pentru a caracteriza relațiile lor, ne propunem să folosim remarcile lui Voltaire, făcute în marginea celor din scrierile lui Rousseau, care le-au fost citite; aceste observaţii nu conţin nimic care să le dea o valoare independentă, dar ca exemple de critică a lui Voltaire şi ca materiale, deşi foarte rare, pentru caracterizarea relaţiei lui Voltaire cu Rousseau, nu sunt lipsite de interes Mai mult decât atât, diferența de opinii și caractere ale ambilor scriitori celebri se vede clar dintr-o comparație a observațiilor cu textul în sine Vom spune mai întâi, în termeni generali, istoria relațiilor de voință Biblioteca "Runivers" - - Tera şi Rousseau, iar apoi, amintind conţinutul unora dintre scrierile lui Rousseau, le vom adăuga remarcile amintite ale lui Voltaire Comunicarea directă între cei doi scriitori a început pentru prima dată în , când Rousseau i-a scris lui Voltaire despre adaptarea piesei lui Voltaire "Princesse de Navarre" în Fêtes de Ramire Voltaire era atunci în culmea gloriei sale, Rousseau era complet necunoscut; răspunsul amabil pe care l-a primit de la celebrul scriitor Rousseau, acesta a explicat ulterior, în mărturisirea sa, prin faptul că Voltaire îl considera a fi sub patronajul marchizului Richelieu În această perioadă, Rousseau, ca toți oamenii educați, l-a citit și admirat pe Voltaire, despre care povestește în confesiunea sa (partea I, cartea a V-a) În , Rousseau a scris pentru premiul Academiei din Dijon faimosul său "Discours sur les sciences et les arts", în care ataca știința și arta, constatând că acestea corup morala; pe parcurs, i-a reproșat lui Voltaire faptul că își subordonează geniul cerințelor mulțimii din dorința de a-i câștiga laudele Ca răspuns la această provocare, Voltaire a răspuns cu o scurtă satiră (Timon) Este probabil ca Voltaire să nu fi acordat prea multă atenție Discursului în sine, având în vedere faptul că, deși această lucrare a primit un premiu, a aparținut unui autor puțin cunoscut, iar tema în sine, deși era originală pentru acel secol , Rousseau a repetat în mare măsură doar gânduri învechite (ex Petrarh, Papa Inocențiu al III-lea și alții); în cele din urmă, nicio urmă de lectură nu este vizibilă în copia lui Voltaire, adică note scrise de mână Voltaire a făcut cunoștință cu conținutul Discoursului, probabil din scrisorile unuia dintre numeroșii săi corespondenți În acest moment, s-a produs un mic episod care ar putea stârni mânia răzbunatorului Voltaire A fost prezent la teatru la prezentarea uneia dintre piesele sale; diesa nu a plăcut publicului și a fost certată; furios * Biblioteca "Runivers" - - Autorul s-a întors către unul dintre fluierători cu o întrebare: "Cine ești?" Micul Rousseau?" Rousseau (din Geneva), aflând despre acest episod, s-a grăbit să-i explice lui Voltaire în scris că acesta era un alt Rousseau și că simțea cel mai profund respect pentru el Și de data aceasta a primit un scurt bilet de la Voltaire În , Rousseau a scris din nou

pentru premiul Academiei de Științe din Dijon "Discurs despre originea inegalității între oameni" Și-a trimis raționamentul lui Voltaire, de la care a primit o scrisoare lungă cu o invitație de a-l vizita Voltaire locuia la acea vreme langa Geneva dar nu le vei corecta Este imposibil sa pictezi cu culori mai puternice toate ororile societatii omenesti de la care ignoranta si slabiciunea noastra asteapta atatea lucruri placute Niciodata pana acum a fost atata inteligenta obișnuia să ne facă animale; vrei doar să te târăști în patru picioare când îți citești lucrarea Cu toate acestea, de cincizeci de ani încoace mi-am pierdut acest obicei și simt că, din păcate, îmi este absolut imposibil să-l dobândesc din nou Las acest mers firesc celor care sunt mai demni de ea decât tine și mine etc Rousseau a răspuns la această scrisoare cu un mesaj din care se vede clar că s-a simțit măgulit de răspunsul lui Voltaire Să cităm acum pe Voltaire remarci, scrise în marginea Raționamentului lui Rousseau; pentru ca, totuși, să nu pară prea incoerente, va trebui să ne amintim pe scurt conținutul însuși al Discursului "Discours sur l'origine et les fondements de Γ inégalité parmi les hommes^ Amsterdam Rey, , dedicată Republicii Geneva Biblioteca "Runivers" - б-■ Scopul acestui eseu este de a "arăta în dezvoltarea lucrurilor momentul în care legea a înlocuit violența și natura a fost subordonată dreptului" (p) Totuși, acesta nu este un studiu istoric, așa cum ar părea Rousseau, " cu eliminarea tuturor Faptelor, deoarece ele nu privesc deloc întrebarea " Prin urmare, acesta este un raționament condiționat, care este mult mai capabil să explice esența lucrurilor decât o poate face o indicație a originii lor Prin urmare, întrebarea nu este despre originea reală a relațiilor sociale dintre oameni, ci despre un ideal, ca să spunem așa, originea lor, și nu despre oameni reali, ci despre așa cum ar trebui să fie, dacă ar fi lăsați singuri fi pervertiți prin creștere și obiceiuri, dar nu putea fi distrus De asemenea, Rousseau nu analizează problema originii omului din alte animale (p IO), ci îl ia pe omul așa cum a venit direct din mâinile naturii, având multe avantaje fizice față de animale "Natura", notează Rousseau, "face cu ei (cu oamenii) exact la fel ca legea spartană cu copiii cetățenilor; ea îi face puternici și sănătoși pe cei care sunt bine organizați, lăsând tot restul la moarte; prin aceasta se deosebește din societățile noastre în care statul îi face pe copii dureroși pentru părinții lor, îi ucizi fără discernământ înainte de a se naște * Cuvintele "/" tue indistinctement * din copia lui Voltaire sunt subliniate și în margine se notează: "întunecat și afară de loc" *) Lăudând avantajele unei persoane în stare de natură față de o persoană care trăiește în societate, Rousseau este de acord cu cuvinte celebre de genul său: "Dacă ■*) Obscur et mal place Biblioteca "Runivers" - - Autorul s-a întors către unul dintre fluierători cu întrebarea: "Cine ești?" micul Rousseau?* - Rousseau (din Geneva), aflând despre acest episod, s-a grăbit să-i explice lui Voltaire în scris că acesta era un alt Rousseau și că simțea cel mai profund respect pentru el Și de data aceasta a primit un scurt bilet de la Voltaire În , Rousseau a scris din nou pentru premiul Academiei de Științe din Dijon "Discurs despre originea inegalității între oameni* Și-a trimis raționamentul lui Voltaire, de la care a primit o scrisoare lungă cu o invitație de a-l vizita Voltaire locuia la acea vreme langa Geneva dar nu le vei corecta Este imposibil sa pictezi cu culori mai puternice toate ororile societatii omenesti de la care ignoranta si slabiciunea noastra asteapta atatea lucruri placute Niciodata pana acum a fost atata inteligenta obișnuia să ne facă animale; vrei doar să te târăști în patru picioare când citești lucrarea ta Cu toate acestea, de

cincizeci de ani încoace mi-am pierdut acest obicei și simt că, din păcate, îmi este absolut imposibil să-l dobândesc din nou; lăsați acest mers firesc celor care sunt mai demni de ea decât suntem noi alături de voi", etc Rousseau a răspuns acestei scrisori cu un mesaj din care se vede clar că s-a simțit flatat de răspunsul lui Voltaire Să cităm acum observațiile lui Voltaire , scris în marginea Raționamentului lui Rousseau; pentru ca ele însă să nu pară prea incoerente, va trebui să ne amintim pe scurt însuși conținutul Raționamentului - "Discours sur l'origine et les fondements de Γ inégalité parmi les hommes* Amsterdam Rey, , dedicată Republicii Geneva Biblioteca "Runivers" Scopul acestui eseu este de a "arăta în dezvoltarea lucrurilor momentul în care legea a înlocuit violența și natura a fost subordonată dreptului" (p h) Cu toate acestea, acesta nu este un studiu istoric, așa cum ar părea "Să începem", spune Rousseau, "cu eliminarea tuturor faptelor, deoarece acestea nu privesc deloc întrebarea" Acestea sunt, prin urmare, raționamente condiționate, care sunt mult mai capabile să explice esența lucrurilor decât o poate face indicarea originii lor În consecință, întrebarea nu este despre originea reală a relațiilor sociale dintre oameni, ci despre originea lor ideală, ca să spunem așa; și nu despre oameni adevărați, ci despre așa cum ar trebui să fie, dacă ar fi lăsați singuri Rousseau înfățișează astfel omul pe baza calităților sale pur psihologice, care ar putea fi pervertite de educație și obiceiuri, dar nu puteau fi distruse De asemenea, Rousseau nu analizează problema originii omului din alte animale (p IO), ci îl ia pe omul așa cum a venit direct din mâinile naturii, având multe avantaje fizice față de animale "Natura *, notează Rousseau, "face cu ei (cu oamenii) exact la fel ca legea spartană cu copiii cetățenilor; îi face puternici și sănătoși pe cei care sunt bine organizați, lăsând toate celelalte să piară; prin aceasta se deosebește de societățile noastre, în care statul îi face pe copii dureroși pentru tații lor, îi ucide fără discernământ chiar înainte de a se naște Cuvintele ^les tue indistinctement^ din copia lui Voltaire sunt subliniate iar în margini se notează: "întunecat şi deplasat *) Lăudând avantajele unei persoane în stare de natură față de o persoană care trăiește în societate, Rousseau **) Obscur et mal place Biblioteca "Runivers" - - natura a vrut să fim sănătoși, atunci sunt de acord, aproape să spun, că starea creată de reflecție (l'état de reflexion) este o stare nefirească și că omul raționant este un animal depravat * **) - Tot acest loc este marcate pe lateral Voltaire, și în special cuvintele nefericite "natura ne-a dorit să fim sănătoși" Considerând omul din punctul de vedere al Fizicului, Rousseau trece la latura metafizică și morală (p) În animal, el nu vede decât o mașină inventată inteligent, furnizată de natură cu toate accesoriile necesare, adică simțuri (sens) pentru întreținerea vieții Omul se deosebește de animale doar prin faptul că are liberul arbitru (p) și capacitatea de a se îmbunătăți (p) Ambele gânduri au provocat remarcile lui Voltaire; În ceea ce privește problema liberului arbitru, este bine știut că Voltaire, în cursul lungii sale vieți, și-a schimbat complet părerile: a început cu indeterminism și a terminat cu determinism Într-un tratat de metafizică scris pentru marchiza Chatelet, el exprimă gânduri foarte asemănătoare cu cele pe care le-am întâlnit cu Rousseau, dar deja în Filosoful ignorant , apărut în , el spune că nu există efect fără cauză: a fi liber nu înseamnă să vrei, ce vrei, ci să faci ce vrei; dacă pot să fac ce vreau, atunci sunt liber; În , când a apărut discursul lui Rousseau, este posibil ca opiniile lui Voltaire să nu fi luat încă această formă definită Ulterior, a repetat acest gând de mai multe ori; acum s-a

limitat la o remarcă laconică despre învățăturile lui Rousseau: "Asta-i o metafizică destul de proastă" Ce* *) Nous a destiné à être sains **) Voila une assez mauvaise metaphysique Biblioteca "Runivers" - În ceea ce privește perfecționarea, Voltaire remarcă cu inteligență, "că până și animalele își îmbunătățesc instinctele prin folosire*), remarcă care merită atenție, pentru că pe vremea lui nimeni nu vorbise încă despre variabilitatea instinctelor: dimpotrivă, instinctul părea a fi un darul neschimbat al naturii Indicând aceste două trăsături care deosebesc omul de animale, Rousseau spune că ele sunt însăși esența cauzelor tuturor nenorocirilor umane, făcându-l tiranic asupra lui însuși și asupra naturii "Ar fi groaznic dacă am fi siliți să lăudăm, în calitate de binefăcător, celui care i-a învățat primul pe locuitorii de pe malurile Orenocoului să atașeze tăblițe la templele copiilor, obicei care le garantează cel puțin parțial prostie si in acelasi timp beatitudine originala^ La aceasta, Voltaire face o remarcă complet de neînțeles pentru noi, pentru că nu este duhovnic, și este greu de crezut că el consideră serios ceea ce a scris: "Sălbaticii le apăsă frunțile copiilor ca să poată trage la păsările care le zboară deasupra capetelor **) Într-o notă lungă și elocventă despre acest pasaj, Rousseau demonstrează ideea că cauza tuturor nenorocirilor este viața socială Motivul acestei remarci a fost dovada originală a unui autor celebru (fără îndoială Maupertuis) că suma suferinței din viața umană depășește suma plăcerilor Prin natura, o persoană este bună, devine rău în societate Rousseau pictează un tablou al dezvoltării viciilor ca urmare a vieții sociale "Aceasta este", spune el, "pe scurt imaginea morală, dacă nu a întregii vieți omenești, atunci cel puțin a înclinațiilor secrete ale inimii fiecărei persoane civilizate" "Și dacă se poate, adaugă Wol *) Animalele își perfecţionează instinctele prin folosire (Мы неправ-ляемъ Вольтеровское правописание) **) Sălbaticii aplatizează frunțile copiilor lor astfel încât să tragă în păsările care trec peste capul lor Библиотека"Runivers" -S- ter, apoi într-o măsură mult mai mare de orice sălbatic * *) "Uite, spune Rousseau, câte surse noi de civilizație suferintă a descoperit: pasiuni, boală, înșelăciune, războaie, crimă, furt! Câte modalități rușinoase de a împiedica nașterea omului și de a înșela natura: sălbaticii și animalele nu cunosc patimile care vin dintr-o imaginație coruptă* Voltaire remarcă despre aceasta: "Aceste fenomene rușinoase s-au dovedit comune în America și se găsesc în cărțile evreiești pe care ni se dă să le citim; cu greu vei găsi un trib mai barbar decât sodomiții * **) - "Ce vor spune, continuă Rousseau, dacă arăt neamul omenesc uimit chiar de izvorul, în legăturile sale cele mai sacre, în care îndrăznesc nu te supune naturii", etc e Voltaire exclamă: "Nefericitul Jean-Jacques, ale cărui răni sunt bine cunoscute, bietul, care abia a scăpat de o boală rea, nu știi că acesta din urmă a venit de la sălbatici? * ** *) Cum să ajuți durerea? Cei care nu recunosc niciun alt scop pentru viața umană, în afară de o vegetație liniștită și liniștită, îi lasă să intre în păduri, îndepărtându-se de păcatele contemporanilor lor; cât despre cei în care patimile au smuls o oarecare simplitate, "cei care au primit lecții supranaturale în persoana strămoșului lor *, atunci se vor supune prinților și vor împlini legile, dar vor disprețui ordinea lucrurilor creată de public Împotriva cuvintelor: puse de noi între ghilimele, scria Voltaire; "galimatias*" este un cuvânt care se poate referi pe bună dreptate la întreaga tiradă În această notă și în concluziile lui Voltaire, opusul perspectivei lor asupra lumii este bine reflectat *) Și chiar mai mult silpeut sălbatic în picioare (правой Вольтера) **) Am găsit această

turpitudine stabilită în America, și în cărțile evreiești pe care suntem făcuți să le citim; exista un popor mai barbar decat sodomitii? ***) Nefericitul Jean Jaques ale cărui carnozități sunt destul de cunoscute, bietul scăpat de variolă, nu știi că vine de la sălbatici vedere Rousseau este în esență un optimist, negând doar civilizația ca mijloc de a obține fericirea Voltaire, pe de altă parte, este un pesimist și vede civilizația ca singura modalitate de a face viața măcar puțin suportabilă Să revenim acum din nou la însuși textul Raționamentului "Progresul minții se datorează nevoilor; de aceea popoarele din nord sunt mai inventive decât cele din sud (p) Voltaire neagă acest lucru, spunând că toate artele își au originea în țări fierbinți "Diferența, continuă Rousseau, între o persoană care trăiește exclusiv din senzații și oamenii care își determină acțiunile prin cunoaștere, este enormă; câte secole trecuseră înainte ca omul să învețe să folosească focul, să extragă tot ce este necesar pentru viață de pe pământ" etc "Toate acestea sunt lucruri pe care zeii trebuiau să le învețe pe oameni să le folosească; nu este clar cum ar putea ajunge oamenii înșiși aceasta * La aceasta, Voltaire remarcă: "Nu, ei înșiși i-au făcut pe zei binevoitorii lor" *) Desigur, limbajul joacă un rol important în trecerea de la starea primitivă a omului; dar este greu de înțeles cum ar fi putut apărea o limbă printre oamenii care nu o aveau; el ar putea, poate, să apară în familie; dar familia omului primitiv este cu totul diferită de cea pe care o vedem acum (p) Neavând nici casă, nici bunuri, toată lumea trăia oriunde și, adesea, rămânea pe loc doar o noapte ("o presupunere absurdă", notează Voltaire ♦ *) Bărbatul și femeia convergeau și divergeau cu aceeași ușurință, iar relațiile lor se puteau lipsi de aici Rousseau notează obiecția lui Locke conform căreia ajutorul masculului la unele animale este absolut necesar pentru viața femelei și a urmașilor, iar acesta este presupus motivul apariției familiei în rasa umană Rousseau încearcă să slăbească această obiecție prin patru argumente, ♦) Nou, au făcut din Zei binefăcători ** Presupoziție ridicolă dintre care ultimul este că Locke a arătat doar că ar putea exista un motiv la un bărbat de atașament față de femeia care i-a născut un copil; dar nu a dovedit deloc că primul a trebuit să se atașeze de o femeie înainte de naștere și pe parcursul a nouă luni de sarcină Dacă o femeie este indiferentă față de un bărbat în aceste nouă luni, atunci de ce ar ajuta-o după naștere? Remarcile lui Rousseau despre originea limbajului, despre dificultatea explicarii originii sale, sunt foarte duhovnicesti: el subliniaza ca primele cuvinte au fost interjectii, apoi s-au format cuvinte onomatopeice Fiecare obiect a primit o denumire specială (p) fără a face distincția între gen și specie, pe care oamenii primitivi nu le puteau distinge "Dacă un stejar se numea J, atunci celălalt" se numea B, astfel încât cu cât cunoștințele erau mai limitate, cu atât vocabularul devenea mai extins Voltaire, subliniind A și B, remarcă: "Macar se numea AB, pentru că semăna cu A**) " Într-adevăr, este greu de admis un intelect capabil să desemneze obiecte cu semne, cuvinte, dar în același timp incapabil să vadă asemănarea obiectelor între ele Această contradicție este subliniată pe bună dreptate de Voltaire După ce a enumerat toate dificultățile pe care omul primitiv a trebuit să le întâmpine în formarea unei limbi, Rousseau exclamă: "În ceea ce mă privește, speriat de dificultățile care se înmulțesc constant, convins de imposibilitatea aproape dovedită ca limbajul să poată apărea și să fie stabilit prin exclusivitate mijloace umane, permit oricui să argumenteze dacă limbajul este necesar pentru formarea societății sau societatea pentru formarea limbajului Cuvinte: ^ exclusiv uman *

subliniat și atribuit lateral Toate acestea sunt abominabile și este foarte rău să cunoști natura *♦) Numele lui era cel puțin AB, deoarece semăna cu A Библиотека "Runivers" - - Voltaire: "proasta raționament (pitoyable) Cumva s-a terminat, este clar cât de puțină natură a avut grijă să aducă oamenii împreună și nu ne putem imagina "de ce în această stare primitivă o persoană ar avea nevoie de altul mai mult decât un lup într-un lup sau o maimuță într-o maimuță" "Pentru că", remarcă Voltaire, "în om există un anumit tip de instinct și dexteritate pe care maimuțele nu le au *) Oamenii care, în starea lor primitivă, nu aveau nicio legătură morală între ei și nici îndatoriri, nu erau nici buni, nici răi, nu posedau nici virtuți, nici vicii {N-ar trebui, așadar, să ne gândim împreună cu Hobbes că omul este prin fire rău; dacă Hobbes ar fi tras concluziile corecte din principiile sale, ar fi ajuns la concluzia că statul primar este starea păcii, și nu a războiului tuturor împotriva tuturor Voltaire face o remarcă la aceasta: "Sălbaticul este la fel de supărat ca lupul care este flămând **) Dar "Hobbes a uitat în raționamentul său un sentiment, dat de natură omului și chiar parțial animalelor, sentimentul de compasiune, care precede chiar și orice reflecție Sentimentul de compasiune este mult mai puternic în starea de natură decât în starea creată de reflecție: la urma urmei, rațiunea creează egoismul, iar reflecția îl întărește " Prin urmare, este cert că compasiunea este un sentiment natural, care în fiecare individ neutralizează egoism și astfel contribuie la conservarea întregii rase "Nu rezultă de aici," conchide Voltaire, "că irochezii sunt mai plini de compasiune decât suntem noi? și ****) *) Pentru că există în om un instinct și o aptitudine care nu sunt la maimuță, **) Sălbaticul este rău doar ca un lup flămând ***) Ce idee! Prin urmare, este nevoie de raționament pentru a-ți dori bunăstarea? ****) Nu vi se pare că irochezii sunt mai milostivi decât noi? Библиотека"Runivers" - - "Oamenii primitivi, care nu aveau pasiuni puternice, erau mai preocupați să se apere de răul la care puteau fi expuși decât să-și facă rău aproapelui, oamenii primitivi nu puteau duce războaie crude* Nu știți că locuitorii din America de Nord s-a epuizat complet reciproc cu război! * *) "O singură pasiune, iubirea, este deosebit de puternică într-o persoană; ea, desigur, are nevoie de legi care să o rețină; dar, pe de o parte, crimele care se comit zilnic de dragul dragostei arată cât de neputincioase sunt legile; În dragoste trebuie să distingem între latura fizică și cea morală Este ușor de observat că latura morală a iubirii este un sentiment artificial creat de femei, o latură care ar trebui să se supună ("de ce?" se întreabă Voltaire) Limitând dragostea la o latură fizică, oamenii ar experimenta puterea temperamentului lor mai puțin puternic și mai rar și, ca urmare, ar exista mai puține certuri din cauza dragostei Imaginația, care corupă atât de mult dragostea civilizatului, "tace în sălbatic, care așteaptă chemarea naturii* " continuă Rousseau, "Din anumite analogii între om și animal, s-ar putea deduce contrariul în ceea ce privește iubirea Astfel vedem la animale lupta masculilor peste femele Dar acest lucru nu se intampla cu oamenii deoarece numarul femeilor depaseste numarul barbatilor (" barbati, noteaza Voltaire, se nasc mai multi, dar dupa douazeci de ani, numarul femeilor este despre *) Nebun că ești, nu știi că nord-americanii au fost exterminați de război! **) Ce știi: ai văzut sălbatici făcând dragoste? Библиотека"Runivers" - - se numește mare *) "Așadar, să conchidem că un om primitiv care nu cunoștea meșteșuguri, care nu avea limbă, casă, război, legături, care nu a simțit nevoia să-și iubească aproapele, sau să-și facă rău aproapelui, că o astfel de persoană, care avea doar puține pasiuni,

experimenta doar nevoi reale, se uita doar la ceea ce trebuia să vadă" etc "Aceasta înseamnă", notează Voltaire, "să creeze un roman foarte rău **) Rousseau a descris starea primitivă într-un asemenea mod detaliu pentru a arăta că acesta , "departe de a avea acea realitate (cuvântul este subliniat de Voltaire) și sensul care îi este atribuit de obicei de către scriitori "Multe inegalități sunt considerate naturale, deși ele provin de fapt din obiceiuri Chiar dacă natura nu și-a împărțit darurile proporțional, atunci cu o imagine primitivă a vieții, în care aproape că nu există relații reciproce între oameni, asemenea avantaje naturale nu ar aduce niciun beneficiu Ce preț poate avea frumusețea dacă nu există iubire ("Frumusețea excită iubirea, iar raţiunea creează arta ", remarcă Voltaire) ***) Nici în această stare nu poate exista sclavie, căci este imposibil să supui o persoană fără a fi nevoie de această persoană, pentru că deja s-a spus că nu existau relații reciproce între oameni După ce a arătat că nu a existat nicio inegalitate, este necesar să se indice motivul apariției acesteia; după ce a subliniat că perfecțiunea, virtuțile sociale etc , nu s-au putut dezvolta de la sine, este necesar să arătăm cum s-a întâmplat acest lucru și cum o persoană a trecut dintr-o stare naturală într-una civilizată ("Cum", exclamă Voltaire, "nu vezi că toate acestea au fost făcute de nevoile care leagă oamenii împreună) ****] -Aici *) Il naît plus de mâles, mais au bout de vingt ans le nombre des femelles excède **) C'est conclure un bien mauvais roman ***) La beauté excitera l'amour, et l'esprit produce les arts ****) Quoi: tu ne vois pas que les besoins mutuels ont tout fait? Biblioteca "Runivers" - prima parte a discuției se încheie, iar în a doua, acele întrebări sunt rezolvate în detaliu, care sunt subliniate la sfârșitul primei "Primul care a îngrădit o bucată de pământ, spunând: acesta îmi aparține și care a găsit oameni suficient de simpli să-l creadă, a fost adevăratul întemeietor al cetățeniei?" Cu aceste cuvinte celebre, începe a doua parte a Discursului; au evocat exclamaţia lui Voltaire: "Cum, cine a sădit, a semănat, a împrejmuit, nu are dreptul la roadele muncii sale!" * **)) De câte crime, crime, războaie ar fi apărat neamul omenesc de cel care ar striga vecinilor săi: "Păziţi-vă, nu ascultaţi de acest înşelător; ești pierdut dacă uiți că roadele sunt ale tuturor, iar pământul nu aparține nimănui " La aceasta, bogatul și zgârcit Voltaire remarcă: "Cum! Acest om nedrept, acest hoț, ar fi un binefăcător al omului rasă! Iată filozofia unui ragamuffin care a vrut - ca bogații să fie jefuiți de săraci "· *♦) Ideea de proprietate depinde de multe idei anterioare, care trebuie enumerate "Primul sentiment al unei persoane este sentimentul propriei ființe, iar prima preocupare este autoconservarea; la aceasta se adaugă un pur animal care tinde spre reproducere Viața omului primitiv a constat în satisfacerea instinctului de autoconservare și în străduința de a procrea, dar curând au apărut dificultăți care trebuiau depășite, trebuiau să lupte cu obstacolele naturale, cu animalele, cu oamenii Odată cu creșterea rasei umane, au crescut și preocupările oamenilor; A trebuit să construiesc adăposturi de iernile reci, să fac rochii, să păstrez focul dat oamenilor de fulgere sau de erupția vulcanică Aceste griji sunt naturale *) Ce? Cel care a sădit, a semănat și a închis nu are dreptul la rodul muncii sale? **) Ce? Acest om nedrept, acest hoț ar fi fost binefăcătorul rasei umane? Aceasta este filosofia unui cerșetor care vrea ca bogații să fie jefuiți de săraci Библиотека"Runivers" Eu - ar fi trebuit să evoce în oameni idei despre relațiile cunoscute ale obiectelor între ele (de exemplu, mari, mici, slabe, puternice etc) Aici omul și-a observat superioritatea față de alte animale, ceea ce a

stârnit mândrie în el În același timp, avea și idei despre anumite relații cu vecinii săi, căci a observat că "modul lor de a gândi" era identic cu al lui În anumite cazuri, trebuia să recurgă la ajutorul vecinilor săi; oamenii formau turme În acest fel, oamenii au obținut binecunoscutele idei brute despre relațiile reciproce; este clar că aceste relaţii reciproce nu necesitau un limbaj mai rafinat decât, de exemplu limbajul maimuțelor Vom sări acum peste multe secole: în ele, aceste elemente s-au dezvoltat treptat și "cu cât evenimentele au curs mai încet, cu atât pot fi descrise mai repede" ("absurd" - *), remarcă Voltaire) Primii pași l-au ajutat pe om să progreseze mai rapid: au început să se formeze familii și odată cu ea a apărut un fel de proprietate Obiceiul de a trăi împreună a creat dragostea conjugală și parentală În această stare, oamenii, profitând de marele petrecere a timpului liber, se asigurau cu facilități necunoscute strămoșilor lor; acesta a fost primul jug pe care si l-au impus, prima sursa de dezastre pentru urmasii lor tt Desigur, limba s-a dezvoltat tocmai în această perioadă de timp, când oamenii au început să trăiască în familie din cauza condițiilor care i-au obligat să trăiască împreună (de exemplu, pe insule) Din acel moment, totul începe rapid să se schimbe: între vecini se stabilesc anumite legături, se dobândesc concepte de demnitate, frumusețe, apare un sentiment de preferință "Sentimentele tandre sunt introduse în suflet; la cea mai mică opoziție, se transformă în furie: gelozia se naște cu dragoste, cearta triumfă, iar cele mai fragede dintre patimi sunt irigate cu sânge uman *) Ridicul - sacrificii ("Pasiunea care primește sacrificii!" exclamă Voltaire) *) Cei mai puternici, sau cei mai frumosi, sau cei mai dibaci au obținut cel mai mare respect, iar acesta era deja începutul inegalității și al depravării Din ideea de respect reciproc a apărut conceptul original de drept, deoarece fiecare a început să pedepsească disprețul care i-a fost arătat proporțional cu valoarea pe care și-a acordat-o Această stare diferă foarte mult de cea inițială, în care nu există concepte de drept și, prin urmare, de pedeapsă, și numai datorită amestecului acestor două stări s-ar putea susține că o persoană este din fire însetată de sânge, în timp ce este prin fire un creatură blândă, nu războinică ("Ei bine, și când a trebuit să lupte pentru mâncare?" notează Voltaire) *♦) Dar începutul socialității cere oamenilor alte calități decât cele pe care le posedă prin natură În această perioadă a dezvoltării umane, abilitățile sale au reprezentat mijlocul de aur între lenea lipsită de griji a stării primitive și activitatea extraordinară a iubirii noastre de sine: "aceasta a fost cea mai fericită epocă din viața omenirii" ("Ce himeră - aceasta mijloc de aur!" notează Voltaire) ***) "Atâta timp cât oamenii erau angajați în muncă care putea fi făcută de unul, erau liberi, sănătoși și fericiți, dar din momentul în care unul a început să aibă nevoie de ajutorul altuia, a început să adune provizii suficiente pentru doi, egalitatea a dispărut imediat , a aparut proprietatea Metalurgia și agricultura au produs această mare revoluție în relațiile umane: au fost de exemplu necunoscut triburilor sălbatice din America, care, prin urmare, au rămas permanent sălbatice *) Une passion qui reçoit des sacrifices! **) Et quand il fallait disputer la pâture? ***) Quelle chimère que ce juste milieu - Erau foarte civilizați: orașul Mexic era la fel de frumos ca Amsterdam"·, notează Voltaire) ♦) "Iată poate fi motivul pentru care Europa a arătat mai mult Publicul este cel mai simplu dintre toate, deoarece este în același timp și cel mai bogat în fier și pâine ("fals", spune Voltaire) *) **) Este greu de spus cum au învățat

oamenii arta de a lucra fierul; probabil că nu un incendiu accidental i-a învățat acest lucru, deoarece minereul se află în locuri deșertice, lipsite de copaci și plante ("Pirineii livrează o cantitate mare de fier", notează Voltaire) ***) Invenția altor arte a devenit un necesitatea agriculturii și metalurgiei a provocat divizarea acesteia, iar proprietatea trebuie să fi creat dreptul Egalitatea ar putea exista încă între oameni dacă abilitățile lor ar fi egale, dar cel mai puternic a luat mai mult, cel mai îndemânatic a extras ce este mai bun pentru sine, cel mai deștept a găsit un înseamnă a reduce munca Acum este ușor să ne imaginăm cursul în continuare al dezvoltării genului Rousseau nu urmărește evoluția în detaliu, ci se limitează la o schiță superficială a noii stări în care se află acum oamenii Dezvoltarea abilităților a presupus că o persoană a încetat să mai fie ceea ce este, dar a început să pară a fi ceea ce nu era, adică au apărut înșelăciune, minciuni etc ; nevoile noi au implicat o creştere a dependenţei omului de ele; oamenii au început să se împartă în bogați și săraci, puternici și slabi Aceștia și alții au început să se ascundă în spatele legii și a apărut o luptă între dreptul celor puternici și dreptul primae occupationis Orice război este deosebit de incomod pentru bogați, căci riscul pierderii vieții este comun tuturor, iar pierderea proprietății îi amenință doar pe cei bogați, așa că au recurs la un proiect foarte rezonabil: *) Mexicanii și peruvenii subjugați de sălbaticii spanioli "erau foarte civilizați Mexicul era la fel de frumos ca Amsterdam **) Fals -***) Fierul este produs în masă în Pirinei Библиотека"Runivers" - - a încercat să folosească pentru protecția lor chiar forțele care i-au atacat "Să ne unim, spuneau ei, pentru a asigura existența celor slabi, vom stabili regulile dreptății și păcii, reguli cărora să se supună toată lumea, să ne guverneze cea mai înaltă autoritate în conformitate cu legi înțelepte " Acesta a fost începutul a societății și a legilor, care au creat noi piedici pentru cei slabi și au adăugat putere celor bogați etc , iar oamenii cei mai cinstiți au început să considere de datoria lor să-și omoare vecinii Societatea astfel înființată nu avea o formă constantă și regulată , care a constat la început în mai multe reglementări generale și ordinare recunoscute de toate persoanele fizice s-a hotărât să garanteze executarea acestor decrete cu privire la fiecare în special Slăbiciunea acestui ordin, care s-a manifestat în multe cazuri, i-a determinat pe oameni să încredințeze puterea unor conducători, un magistrat, care a fost creat nu pentru a înrobi oamenii, ci pentru a le proteja libertatea De asemenea, politicienii prezintă în mod fals dragostea omului pentru libertate ca fiind starea naturii, presupunând că oamenii sunt în mod firesc înclinați spre sclavie: sălbaticul nu se înclină în fața jugului pe care civilizatul îl poartă cu blândețe În ceea ce privește autoritatea paternă, din care unii caută să deducă autoritatea guvernamentală, eroarea este evidentă: nu trebuie decât să ne amintim diferența dintre spiritul crud al oricărei tiranie și tandrețea autorității paterne La fel, instaurarea arbitrară a tiraniei este de necrezut, pentru că este greu de dovedit validitatea unui contract care leagă doar o singură parte PuffendorF spune că la fel cum vă puteți transfera proprietatea Biblioteca "Runivers" - - proprietatea unei alte persoane printr-o condiție și un contract, la fel se poate renunța la libertate în favoarea altei persoane; dar până la urmă, proprietatea pe care o transfer îmi este cu totul străină, iar abuzul de ea îmi este indiferent, în timp ce pentru mine este foarte important ca libertatea mea să nu fie abuzată ("Voltaire remarcă frumos) *) Deci, este fără îndoială că statul nu ar fi putut să ia naștere dintr-o

putere nelimitată, care, dimpotrivă, este sfârșitul sau distrugerea societății Fiecare guvern este un fel de contract între popor și liderii săi, prin care ambele părți sunt obligate să respecte legile Acest contract poate fi distrus; întrucât nu există o putere superioară celor două părți contractante, este firesc ca un contract să fie considerat nul de drept atunci când una dintre părți îl încalcă Precaritatea acestei stări de fapt este evidentă, iar intervenția puterii divine este necesară pentru a lipsi părțile de posibilitatea distrugerii fundamentelor societății Această putere divină se manifestă în Forma religiei Diferența dintre structurile statului depinde de condițiile reale din momentul formării societății; la început, în toate diferitele state, magistratul a fost ales, iar inițial s-a dat preferință celor mai demni; apoi magistratul a devenit treptat ereditar de la ales Deci, primul pas în formarea inegalității umane este dreptul la proprietate, iar al doilea este instituirea autorităților, al treilea și ultimul este schimbarea puterii legitime în arbitrare (ereditară) Așa că mai întâi a venit diferența dintre bogați și săraci, apoi diferența dintre cei slabi și cei puternici și în final diferența dintre stăpân și sclav Viciile care fac necesara infiintarea institutiilor sociale, atrage in acelasi timp si abuzul asupra acestor institutii Magistratul, "de exemplu, nu este în măsură să uzurpe puterea legitimă, nu *) Tres beau * Biblioteca "Runivers" - - creând persoane corespunzătoare, cărora trebuie să le dea o parte din putere S-ar putea arăta în detaliu cum ar fi trebuit să crească inegalitatea dintre oameni, dar, în general, aceasta nu poate depinde decât de bogăție, origine, rang, putere sau demnitate personală și în funcție de faptul că aceste elemente sunt în acord sau în luptă , se poate judeca meritul structurii statului în sine S-ar putea arăta cum dorința de faimă și onoruri trezește forțe, înmulțește pasiunile, îi face pe oameni dușmani - cum această dorință îi face pe oameni să vorbească despre ei înșiși, oamenii datorează cele mai mari virtuți și în același timp viciile care apar între ei (langa cuvintele subliniate, Voltaire scria: "Mamuta lui Diogene, te-ai condamnat*)*) S-ar putea dovedi că fericirea celor bogați depinde de faptul că respectă obiectele plăcerii tocmai pentru că și în măsura în care săracii sunt lipsiți de ele și că, fără a-și schimba condiția, cei dintâi ar înceta să fie fericiți dacă poporul a încetat să fie mizerabil * (Voltaire, luând poate pentru sine această remarcă, exclamă: "Cum exagerezi totul, cum luminezi în mod fals totul!*) **) "Dar asta ar duce prea departe și ar putea constitui subiectul unui eseu separat; în ea am vedea cum inegalitatea creștea din ce în ce mai mult, am vedea cum conducătorii triburilor individuale au făcut toate eforturile pentru a slăbi adunarea oamenilor, semănând discordie între ei, așa cum au făcut-o au căutat tot ce ar putea da societății o aparență exterioară de armonie, acoperind divergențele interioare și au încercat să insufle ura și neîncrederea reciprocă în diferite clase și partide, opunându-se drepturilor și intereselor reciproce, cu scopul de a întări puterea care îi înfrânează pe toți * ("Dacă", notează Voltaire, "puterea regală restrânge și suprimă toate disputele dintre partide, atunci prin aceasta *) Singe de Diogène, comme tu te condamnes toi-même **Vino tu outres tout, comme tu mets tout dans un faux jour , Biblioteca "Runivers" - - faci cea mai mare laudă puterii împărătești, împotriva căreia rostești aici se completează cercul dezvoltării umane; toți indivizii devin din nou egali, deoarece nu sunt nimic și nu trăiesc după nicio altă lege, ci numai prin voința stăpânului Totul se reduce la dreapta celui mai puternic sau la starea naturii - Astfel se încheie

celebra discuție a lui Rousseau Privind în remarcile lui Voltaire, vedem că a citit cu atenție Discursul , că nu putea să nu remarce stilul strălucit, gândurile originale și comparațiile neașteptate; dar însăși esența părerilor autorului trebuie să fi avut un efect neplăcut asupra lui Voltaire Întreaga filozofie a secolului al XVIII-lea era abstractă și lipsită de viață Ea construia realitatea, imaginându-și că o ia așa cum era Acest lucru este evident în senzaționalismul lui Condillac și faimoasa sa statuie; acest lucru este evident și în "starea naturală a omului" a lui Rousseau - contractul său social Voltaire, care avea mult mai puțină capacitate filosofică de sistematizator, avea însă o gândire mult mai concretă; poate că o poseda tocmai pentru că nu era capabil să construiască idei, de abstracțiuni goale Este firesc, așadar, că toate raționamentele lui Rousseau, în chiar felul ei, trebuie să-l fi iritat pe Voltaire Unele gânduri ar putea să-l displace în mod special; de exemplu Ideea lui Platon, baza socialismului, că proprietatea este sursa relelor sociale, nu putea să-i placă lui Voltaire, care avea un caracter zgârcit, care se îmbogățise și care știa să folosească bogăția; poate, ca gânditor concret, nu îi plăcea atât gândul în sine, cât inutilitatea lui; întrucât societatea nu se poate lipsi de proprietate, orice declamație împotriva ei trebuie să pară o vorbă goală *) Dacă puterea regală conține și reprimă toate facțiunile, dai cea mai mare laudă regalității împotriva căreia te declami Библиотека "Runivers" - - Voltaire a profitat ulterior de observațiile sale despre cartea lui Rousseau În , a publicat un dicționar filosofic anonim, în care a adunat articole scrise de el pentru o mare enciclopedie; într-una din edițiile ulterioare, în articolul despre om, găsim aproape textual câteva dintre remarcile pe care le-am făcut Acest articol este format din șapte pasaje separate, dintre care unul se referă direct la discursul lui Rousseau, în timp ce celelalte două se referă indirect la el Primul pasaj se intitulează: "Că toate triburile oamenilor au trăit întotdeauna în societate" (Que toutes les races d'hommes ont toujours vécu en société) și conține două pasaje din Discursul lui Rousseau; întreg pasajul este scris pe un ton polemic în raport cu Rousseau Rousseau însuși nu este numit aici, dar se spune că "unii inteligenți (mauvais plaisants) și-au abuzat atât de mult inteligența, încât au decis să exprime paradoxul uimitor că omul a fost destinat inițial de natură să trăiască singur, ca un lup, și că societatea natură coruptă " se poate susține că până și heringii din mare au fost creați pentru a înota singuri Notele cu care Voltaire își însoțește raționamentul repetă textual observațiile pe care le-am raportat Voltaire, așadar, a profitat de ele, recitind Cartea lui Rousseau pentru articolul său și • o altă presupunere, și anume că unele dintre aceste remarci au fost copiate dintr-o carte tipărită de cineva și plasate la marginea Discursurilor lui Rousseau și prin urmare ipoteza menționată este improbabilă E Raddov Biblioteca "Runivers" Relaţiile dintre filozofie şi ştiinţă*) Fiecare persoană care s-a dedicat studiului oricărei ramuri speciale a cunoașterii, de foarte multe ori se întâmplă să întâmpine întrebări mai mult sau mai puțin generale Pentru a clarifica astfel de întrebări, specialistul trebuie fie să se refere la soluțiile existente, fie să încerce să le facă proprii Dar soluțiile existente rareori îl pot satisface, întrucât ele, în marea majoritate a cazurilor, nu elucidează întrebarea tocmai din acea latură care îl interesează pe specialist cel mai mult și care pentru el, mai mult decât pentru oricine, poate fi clară Astfel, în cele din urmă, deciziile altora servesc de obicei doar ca fire călăuzitoare pentru

întocmirea propriei *) Rezumat citit la ședința Societății de Psihologie de la Moscova din noiembrie - S-au opus referentului: L M Lopatin, N A Zverev și N Ya Grot Chi ^ a ^ el va găsi mai jos în articolul: "Ce este metafizica", o încercare de abordare a soluționării întrebării "Relația dintre filozofie și știință, plecând de la definirea sarcinilor metafizicii Ed Biblioteca "Runivers" - - astfel de soluții similare sau, mai degrabă, luminări ale întrebării, pot conduce ulterior la elaborarea unei soluții generale, capabile să satisfacă oameni de diferite specialități Dacă ne întoarcem la întrebări strict științifice, dar care, totuși, nu intră în întregime în domeniul vreunei științe anume, ci constituie întrebări pentru mai multe științe împreună (de exemplu, se poate indica problema originii speciilor etc), atunci vom vedea că, de obicei, situația este următoarea: întrebarea generală este atinsă de o știință specială, să zicem zoologia, și această știință îi dă o soluție posibilă, conjecturală; aceasta din urmă este considerată de o altă știință care se ocupă de aceeași problemă - botanica, să spunem - este corectată și completată în concordanță cu noul punct de vedere Exact același lucru fac și celelalte științe Soluții similare, deja mai mult sau mai puțin elaborate, trec din nou la zoologi și îi obligă să analizeze întrebarea din puncte de vedere încă noi, pe care la început nu le-au avut deloc în minte Astfel, științele cresc toate împreună, într-o interacțiune constantă și, în fiecare caz individual, lucrurile merg așa până când chestiunea de interes primește o acoperire cuprinzătoare și, ca urmare, nu va exista nicio oportunitate de a compune, cel puțin pentru o dată timp, soluție în general satisfăcătoare Trebuie subliniat că diversitatea inițială în soluțiile întrebărilor generale se datorează doar parțial diferențelor de puncte de plecare Motivul principal este că foarte puțin material este disponibil la început pentru a răspunde la astfel de întrebări Deciziile sunt elaborate ipotetic, iar în compilarea lor trebuie să ne ghidăm nu atât de materialul disponibil, cât de soluțiile deja disponibile (în mare măsură și ipotetice) la alte întrebări, ca să spunem așa, viziunea asupra lumii a unei științe date deci este clar Biblioteca "Runivers" - - de ce la început există o asemenea varietate de opinii și de ce în cele mai multe cazuri cele mai acerbe dispute nu duc la un acord Deciziile sunt elaborate în principal în conformitate cu opiniile existente, care de obicei nu sunt soluționate în dispute și sunt conduse pe temeiuri complet diferite, care sunt cu atât mai puțin suficiente pentru o soluție finală a problemei Pe de altă parte, este de asemenea de înțeles că este util să nu păstrezi, așa cum se face de obicei, soluțiile cuiva la întrebările comune pentru sine, ci să le faci o proprietate comună Numai în acest fel este posibil să se verifice decizii prin decizii, puncte de vedere după puncte de vedere, să se primească instrucțiuni unde să se caute material nou pentru decizii - să se contribuie la formarea unei viziuni științifice generale Nu este de ce să vă temeți, că în marea majoritate astfel de soluții vor fi găsite de reprezentanții altor specialități de puțin folos Micul înseamnă ceva, dar din ceva totul se creează până la urmă Una dintre aceste întrebări generale este întrebarea relației dintre specialitățile individuale, ale științelor individuale între ele, și este urmată de o întrebare și mai generală, care acoperă prima - întrebarea raportului dintre știință și filozofie Voi încerca să expun aici părerile pe care mi-am format cu privire la aceste întrebări și îndrăznesc să sper că, dacă cititorii mei nu sunt pe deplin de acord cu mine, atunci măcar vor extrage măcar ceva din ele - eu Ce este filozofia? În practică, acest lucru pare să fie cunoscut de toată

lumea, deoarece toată lumea este de acord să aplice acest cuvânt la aceleași fenomene Totuși, dacă începem să ne întrebăm ce semnificație dă fiecare acestui cuvânt, dacă începem să căutăm definiții ale filozofiei în diferite auto Biblioteca "Runivers" - - șanț, atunci constatăm că o definiție de foarte multe ori este complet în contradicție cu alta, că în marea majoritate a cazurilor astfel de definiții sunt extrem de unilaterale Această unilateralitate depinde în principal de faptul că fiecare dă o definiție a filosofiei din punctul de vedere al propriei doctrine, în timp ce ea trebuie să fie astfel încât să se acorde spațiu celor mai diverse, chiar opuse doctrine, la fel ca într-o știință separată pot exista opinii științifice diferite Ca urmare, atunci când filosofia se opune științei sau religiei, de obicei nu filosofia științei în general, nu filosofia religiei în general se opune, ci doar anumite doctrine filozofice, religioase sau științifice între ele Astfel de definiții unilaterale par la prima vedere a fi foarte clare și precise și, prin urmare, satisfăcătoare Totuși, dacă dorim să le aplicăm sistemelor și doctrinelor individuale, vederilor și teoriilor, vom vedea că de foarte multe ori ceea ce este de obicei considerat o construcție filozofică va trebui considerat, în conformitate cu o astfel de definiție, drept proprietate a științei, și, invers, ceea ce este acceptat numesc concluziile științei, pentru filozofie Astfel de definiții nu sunt reversibile, adică nu satisfac una dintre cele mai elementare cerinţe ale definiţiei Fără a intra într-o analiză detaliată a tuturor, de către cine și vreodată date definiții ale filosofiei, voi indica doar câteva astfel de definiții, parțial exprimate de cutare sau cutare autor, parțial constituind o idee generală și negăsind o formulare complet exactă pentru ele însele Cea mai mare parte a opoziției dintre știință și filozofie se rezumă la faptul că filozofia și știința au Biblioteca "Runivers" - - conținut complet diferit; În consecință, între Filosofie și știință există o diferență mult mai mare decât există între științele individuale Astfel, de exemplu, ei spun că știința și filosofia sunt opuse pentru că filosofia este doctrina esențelor, lucrurilor în sine, în timp ce știința este doctrina fenomenelor Cu toate acestea, nu este greu de înțeles că o astfel de definiție poate avea doar o valoare temporară, și apoi una foarte limitată, deoarece mulți filozofi susțin în continuare cunoașterea esențelor, a lucrurilor în sine, iar în știință punctul de vedere prinde rădăcini mai mult și mai mult că nu putem cunoaște esențe Să presupunem că filozofii ajung în curând la aceeași concluzie, și anume despre cunoașterea unor fenomene și incognoscibilitatea esențelor, lucrurile în sine și diferența dintre Filosofie și știință va dispărea În același mod, un asemenea contrast între filozofie și știință era imposibil atunci când, în știință, convingerile erau încă exprimate în cunoașterea esențelor lucrurilor, sau cel puțin în existența unor astfel de esențe, când în manualele de chimie și fizică nu s-a spus chiar în primele pagini că atomii sunt simple abstracții, și nu lucruri în sine, ci, dimpotrivă, atomii erau considerați a fi ceva mai real decât orice altceva; când fenomenele termice erau explicate prin flogiston, fenomenele magnetice și electrice erau explicate prin fluide magnetice și electrice etc , când aproape toată fiziologia se baza pe doctrina forței vitale - vis vitalis - și așa mai departe și așa mai departe Și nici acum nu este o mare problemă să găsim în știință niște rămășițe adânc înrădăcinate ale doctrinelor esențelor; asa este de ex conceptul comun de forță etc ; aceasta este, deși acum foarte rară, ideea unui fel de forțe organice care acționează asupra obiectivelor; astfel sunt învățăturile recente

ale lui Haeckel despre sufletele atomilor, înzestrate cu ceva sub formă de iubire și ură și, ca urmare, luptă pentru unirea sau separarea reciprocă etc Pe de altă parte, departe de toți filozofii Biblioteca "Runivers" - - recunoașterea cunoașterii lucrurilor în sine; în consecință, nu orice filozofie este o doctrină a esențelor Este evident că doctrina esențelor, lucruri în sine, poate fi proprietatea atât a științei, cât și a filosofiei și este imposibil de imaginat că dezvoltarea cunoașterii și gândirii umane decurge în așa fel încât ceea ce astăzi constituie știința, mâine va devin complet opusul său - Filosofia, iar poimâine din nou prin știință etc Atât știința, cât și filozofia admit cele mai diferite doctrine, iar doctrinele uneia și celeilalte pot fi asemănătoare între ele Nediferența de doctrine constituie diferența dintre știință și filozofie După o altă definiție, filosofia este doctrina scopurilor a ceea ce există, știința cauzelor sale Același lucru se poate spune despre această definiție ca și despre prima În consecință, filosofia lui Spinoza, care este susținută ca model al unui sistem filosofic, nu va fi filozofie și, dimpotrivă, multe teorii biologice recente nu vor fi sisteme științifice, ci filozofice Conținutul științei este datele experienței, conținutul filosofiei este și adevărul revelației, care ne este dat într-un mod suprasensibil, miraculos, filozofia se bazează în principal pe ele, supunându-le studiului minții umane și constituind astfel o legătură de legătură între ştiinţă şi religie Această viziune este o rămășiță a spiritului medieval și este exprimată din ce în ce mai puțin în prezent Noii filozofi sunt din ce în ce mai înclinați să nege tot ceea ce este miraculos, supranatural "Filosofia se termină acolo unde începe miracolul", spune Kuno Fischer Conform acestei definiții, cel mai recent sistem filosofic nu putea fi numit filozofic Pe de altă parte, doar noua știință are o atitudine negativă față de miracole Anterior, ea a permis atât miracole, cât și adevăruri dezvăluite Nu voi da exemple Știința medievală - dar a fost totuși o știință - este completă Biblioteca "Runivers" - - lor Dintre cele mai noi, se poate indica cel puțin doctrina imuabilității speciilor și a Formelor primordiale, doctrina catastrofelor și a creațiilor repetate ale Formelor organice etc Este evident că opoziția filozofiei științei din aceste puncte de vedere și din cele similare vine, așa cum am spus deja, din diferența de doctrine Când atât știința, cât și filozofia sunt dominate de o singură doctrină, atunci opoziția dintre ele, antagonismul, este mai mică Când, în știință, de exemplu doctrina, anterior comună ei cu Filosofia, devine învechită și este înlocuită cu una nouă, iar în filozofie se păstrează încă în plină forță, știința devine adversarul filosofiei Același lucru se observă între școlile filozofice și științifice individuale Se aude adesea reproșuri ca cele aruncate unii altora de susținătorii și oponenții cel puțin ai doctrinei cunoașterii lucrurilor în sine "Voi încercați în zadar", spun metafizicienii filozofilor și fenomenaliștilor pozitiviști, "să predați doctrina voastră drept un sistem filozofic; învăţătura ta este doar un sistem de teorii ştiinţifice - învăţături despre fenomene şi nu te poţi ridica deasupra nivelului fenomenelor; dar numai în spatele fenomenelor începe filosofia Cei din urmă, la rândul lor, răspund celui dintâi: "Nu putem cunoaște lucrurile în sine și, prin urmare, filosofia voastră este aceeași doctrină a fenomenelor sub maiestuoasa, dar beteală și falsă haină a doctrinei esențelor, dacă nu vorbăria fără sens; filozofia este aceeași știință, știința în unitatea ei, sau nu există deloc filozofie Este clar că, în cel mai bun caz, disputa este asupra doctrinei, în cel mai rău caz asupra cuvântului sau chiar asupra titlului onorific de

filosof Filosoful care aderă la o anumită doctrină încearcă să ia dreptul la titlul filozofic oricărui oponent al acestei doctrine și să-l lase sub forma unui monopol pentru el și susținătorii săi Trebuie remarcat în prealabil că în ultima perioadă de antagonism dintre filosofie și știință, Biblioteca "Runivers" -treizeci- Din ce in ce mai putin Depinde, mi se pare, de faptul că filosofia, în sensul sistemelor de construcție, cade în general Există puțini astfel de filozofi ca au existat recent Studiile de filozofie se reduc la studii de logică, psihologie, istoria filosofiei, adică așa-numitele științe filozofice Tabăra adevăraților filozofi devine din ce în ce goală Nu mă voi ocupa aici de toate celelalte puncte de vedere asupra opoziției dintre știință și filozofie din punct de vedere al conținutului Mă voi opri doar asupra unui punct de vedere, care privește filosofia ca pe o doctrină morală, doctrina principiilor și legilor acțiunii, spre deosebire de știință, doctrina principiilor și legilor existenței În ceea ce privește o astfel de definiție, trebuie remarcat, în primul rând, că ea se apropie foarte mult de definiția filosofiei, pe care am analizat-o deja, ca doctrină a scopurilor existentei, și deci și despre scopurile, principiile umane actiuni În plus, ca doctrină a principiilor acțiunii, fie își întemeiază pretențiile pe Fapte și, în consecință, se alătură direct istoria, sociologia și științele înrudite cu acestea, constituind doar desăvârșirea lor, fie nu își obține principiile prin intermediul observațiile și concluziile desprinse din ele, prin speculație, intuiție, le bazează pe cunoașterea interioară a naturii umane Dar nici aici filosofia nu vine deloc în contradicție cu știința, ci reprezintă doar o dezvoltare detaliată și o fundamentare mai precisă a anumitor propoziții care sunt posibile în știință, și anume în zoologie și antropologie Acesta din urmă, ținând cont de determinarea poziției omului între alte animale, îl consideră și îl studiază nu numai dintr-o latură fizică, sau acele părți ale naturii și activității sale intelectuale care îi sunt comune cu animalele, ci și din partea de proprietăţi şi abilităţi care îi aparţin în exclusivitate Iar calea către cunoașterea acestor abilități este calea intuiției, a experienței interioare, a autoobservării Biblioteca "Runivers" - - deniya În acest fel unii zoologi ajung la concluzia că diferența dintre animale și om este doar cantitativă și nu calitativă Alții sunt de părere inversă În confirmare, voi cita locuri din Isidore Geoffroy St - Hilaire și QuatreFages Isis Geoffrey St Hilaire, despărțind omul într-un regat special, formulează diferența omului în felul următor: "Așadar, în ființele vii vedem trei divizii, trei clase mari, după cum se spunea ei, trei regate într-un imperiu organic, așa cum se spune acum O nouă formă pentru o viziune la fel de veche ca știința, care va trăi atâta timp cât ultima "Aceste trei regate pot fi caracterizate astfel: "În primul, semne comune tuturor organizate și fiinte vii "În a doua, aceleași semne generale, cu creșterea sensibilității și a mișcării voluntare "În al treilea, format numai dintr-un om, aceleași semne ca și în al doilea, cu adaos de inteligență lectura "În primul rând, viața este vegetativă "În al doilea, viața animală se adaugă vieții vegetative În al treilea, la viața vegetativă și animală se adaugă viața morală "Pentru a exprima și mai precis esența celor spuse, vom spune: "Planta trăiește, animalul trăiește și simte, omul trăiește, simte și gândește *) " Quarfage, examinând aceeași întrebare, spune următoarele: ♦) Citat după S A Usov Unităţi şi grupuri taxonomice^ Pp Acest punct de vedere a fost pentru prima dată exprimat clar de Aristotel Biblioteca "Runivers" - - Din om au făcut alternativ un regat special, o împărțire a regnului animal, o clasă, detașare, jumătate de

ordine, familie, jumătate de familie, gen, un fel simplu de gen, în care stătea lângă maimuță Nu voi intra în toate aceste păreri, printre care sunt atât de ciudate Va fi suficient să dovedesc ceea ce am învățat de mulți ani și pe care în fiecare zi îl consider singurul adevărat Pentru mine, un om se deosebește de un animal în măsura în care acesta din urmă diferă de o plantă; el singur trebuie să constituie regatul, regatul uman, iar acest regat este caracterizat la fel de clar și prin semne de aceeași ordine ca și celelalte grupuri primare "Pentru a demonstra aceste presupuneri, este necesar mai întâi să dovedim că în om există o totalitate de Fapte sau Fenomene care sunt complet străine de animal "În fiecare societate în care există un limbaj suficient de perfect pentru a exprima idei generale și abstracte, găsim cuvinte menite să exprime ideile de virtute și viciu, de omul bun și de răufăcător "Conceptul abstract de bine și rău moral se regăsește în acest fel în toate grupurile de oameni Ea constituie primul semn al regatului uman Pentru a evita cuvântul sfat, care este adesea luat într-un sens prea limitat și precis, voi numi moralitate facultatea care dă unei persoane acest concept, întrucât facultatea de a primi impresii a fost numită sensibilitate "Peste tot ei cred, într-o altă lume, în anumite ființe misterioase cu o natură excelentă, care trebuie temute sau onorate, în viața viitoare care ne așteaptă o parte din ființa noastră după distrugerea corpului Cu alte cuvinte, conceptele de zeitate și alte vieți sunt la fel de răspândite peste tot ca și conceptele de bine și rău "În existența acestor concepte generale, vom găsi al doilea semn al regatului uman și, într-un cuvânt, religia Biblioteca "Runivers" - - Prin urmare, ne referim la capacitatea sau totalitatea abilităților cărora o persoană le datorează aceste concepte "Moralitatea și religiozitatea sunt universale numai în om - ambele acționează asupra omului ca acele puteri, acele calități, acele facultăți de bază, care caracterizează succesiv imperii diferite, regate naturale diferite "Deci merită aceste abilități numele unui semn sau sunt mai bune decât un atribut, în sensul științific al cuvântului? - "Da "Linnaeus, când a vrut să caracterizeze plantele și animalele, le-a definit pe primele drept corpuri vii, nesimțite - prin urmare, viața pentru el era un semn, un atribut Trecând la animale, Linnaeus le numește corpuri vii organizate, sensibile și în mișcare voluntară Sensibilitatea, arbitrariul, la rândul lor, au devenit semne, atribute "Urmând pas cu pas pe Linné, definiția unei persoane, caracterizarea lui, așa cum se spune în zoologie, poate fi exprimată astfel: o persoană este un corp sau, mai bine, o ființă organizată, vie, simțitoare, în mișcare voluntară, înzestrată cu moralitate si religiozitate "Văzând că moralitatea, religiozitatea apar aproape întotdeauna împreună, amintindu-mi de relația strânsă care le leagă, mi se pare imposibil să nu le atribui unei singure cauze După ce ne-am îndreptat atenția asupra judecății noastre de conștiință, după ce am dovedit Faptul de conștiință pe care fiecare dintre noi îl găsim în noi înșine, este la fel de imposibil să nu admitem că această cauză este în armonie cu întreaga ființă, că are propria sa individualitate, ca un corp ale cărui acte le guvernează - Iată cum științele naturii, de exemplu zoologie, aduceți la cunoștință existența acestui principiu, acest lucru care era semnificat prin numele sufletului uman "Omul își atribuie de bunăvoie stăpânire; îi place să se numească regele legitim al tuturor lucrurilor din lume Biblioteca "Runivers" - - suprafata acestei sfere Și într-adevăr, nicio creatură nu-și poate contesta puterea, care crește și se extinde în fiecare zi Nu este oare satisfăcător să vedem că semnele antropologice sfinţesc, înnobilează

această putere, plasând alături de conceptul de drept, care provine din superioritatea intelectuală, conceptul de datorie, izvorât din moralitate şi religiozitate *) Nu pot să nu citez aici și părerile unui profesor de neuitat, regretatul prof Moscova univ S A Usova: "Există extrem de multe fenomene mentale ale omului în comun cu fenomenele mentale ale animalelor și care reprezintă doar diferențe cantitative Dar creativitatea aparţine exclusiv omului din toate creaţiile "Această creativitate constă în crearea de idealuri, imagini și scopuri ideale și, în plus, astfel de scopuri pe care o persoană se străduiește adesea să le atingă în detrimentul naturii sale animale În aceasta, omul diferă puternic de animale, la care nu observăm deloc creativitate Creativitatea umană este o diferență calitativă în psihicul uman "În consecință, considerăm creativitatea, capacitatea de a crea idealuri, adică motivul separării omului de animale ceea ce numim mintea "**) Indiferent dacă susținătorii diferenței calitative dintre om și animale sau adversarii lor se dovedesc a avea dreptate în cele din urmă, în orice caz, din punctul de vedere pe care îl examinăm, nu există nicio diferență puternică între filozofie și știință, iar definiția pe care o avem au în vedere, adică că numai filozofia are ca temă doctrina naturii morale, ideale a omului, și în niciun caz știința, se dovedește a fi nesatisfăcătoare *) Catrfage: "Unitatea rasei umane Ch II: Om: regat **) S A Usov: "Taxonomie unităţi şi grupuri , p - Biblioteca "Runivers" - - Din definițiile analizate care se opun științei filozofiei în conținut, să trecem la acele definiții care, deși sunt de acord că diferența de conținut, dacă există una, nu este principala trăsătură care face ca știința și filosofia să se opună, cred ei, totuși , că aici un rol esențial îl joacă modul de prelucrare și utilizare a acestui conținut Există puține astfel de definiții și aproape toate pot fi reduse la două, poate chiar la o singură definiție Aceste definiții tipice sunt după cum urmează: Unul dintre ei spune: Știința este investigarea naturii prin metoda inductivă, pozitivă Filosofia este construcția creativă a viziunilor asupra lumii Știința este așadar obiectivă, filosofia este subiectivă Legitimitatea filosofiei este justificată de faptul că știința nu este în măsură să ne ofere perspectiva completă pe care o cere mintea noastră O astfel de viziune asupra lumii este întotdeauna subiectivă, există întotdeauna o construcție creativă A da o astfel de viziune asupra lumii este sarcina filozofiei Oricât de opuse ar fi știința și filosofia conform acestei definiții, contrariul este doar aparent, în funcție de o neînțelegere Cert este că, pe de o parte, există filozofi care fie resping legitimitatea întregii creativități, fie o privesc [ca pe un defect al minții umane Aceștia sunt unii dintre acei filozofi care identifică filosofia cu știința Pe de altă parte, creativitatea joacă, de asemenea, un rol foarte important în știință Voi avea ocazia mai târziu să arăt că cele mai multe dintre conceptele noastre cele mai elementare își datorează originea puterilor noastre creatoare Aici vă voi aminti doar că partea cea mai esențială a oricărei științe, acea parte care face din știință o știință, constă în concluzii, generalizări Aceste concluzii sunt în majoritatea cazurilor ipotetice De asemenea, teoriile apar aproape întotdeauna inițial sub formă de ipoteze Biblioteca "Runivers" - - mez Dar fiecare ipoteză este o construcție creativă Acest lucru nu este negat nici măcar de cei mai extremi realiști Va fi și mai clar dacă ne întoarcem la modul în care au apărut cele mai strălucite teorii științifice ale noastre, dacă ne amintim poveștile despre cum Galileo a descoperit legile balansării pendulului, cum Newton a dat peste legea gravitației universale, dacă ne amintim cum s-

a dezvoltat teoria evoluționistă modernă , etc d Voi da aici un exemplu foarte caracteristic, și anume, apariția așa-numitei teorii vertebrale a craniului, care a constituit la un moment dat aproape cea mai esențială parte a anatomiei comparate și a servit în timpurile moderne drept prilej pentru cele mai strălucite descoperiri si concluzii Fondatorii acestei teorii sunt Oken și Goethe Iată cum spune Oken însuși despre cum și-a dat ideea teoriei spinării craniului: "În august , am călătorit în jurul Harzului Am coborât repede de-a lungul versantului sudic, prin pădure și deodată am văzut la picioarele mele un craniu de căprioară frumos, albit curat A o ridica, a o întoarce, a privi, a fost o chestiune de un minut și - s-a făcut! Deodată, ca un fulger, mi-a trecut prin minte un gând: aceasta este coloana vertebrală! Și de atunci încolo, craniul a devenit coloana vertebrală ^ *) Un craniu similar găsit accidental l-a determinat pe Goethe să creeze o teorie similară Teoria vertebrală a craniului creată de Oken și Goethe a fost supusă multă vreme la diverse schimbări și transformări, nenumărate dispute cu privire la numărul vertebrelor care alcătuiesc craniul au continuat mult timp, până în cele din urmă, datorită celor mai recente cercetări , s-a dovedit că această teorie era insuportabilă, că oasele craniului nu erau omoloage cu vertebrele, deoarece sunt complet diferite de ele în origine Teoria s-a dovedit a fi fantastică *) Dit conform lui Ya A Borzenkov: Readings in Comparative Anatomy(r), p Biblioteca "Runivers" - construcție, un fel de metafizică Dar a făcut o treabă grozavă În primul rând, ea a fost cea care a dat naștere la noi cercetări În al doilea rând, era un adevăr profund în expresia ei eronată Omologia craniului și a coloanei vertebrale este recunoscută chiar și acum de toată lumea, deși acele părți nu se dovedesc a fi omoloage, care au fost asumate de Oken și Goethe Se poate vorbi la nesfârșit despre creativitate în știință Dar pentru scopurile mele, ceea ce s-a spus va fi complet suficient ' Din punctul de vedere pe care îl examinăm, filosofia ar putea fi opusă științei, cu excepția cazului în care filosofia ar fi creativitate complet goală, dar nu există o astfel de creativitate nici măcar în basme Conform unei alte definiții, știința este produsul experienței externe, filosofia este rezultatul experienței interne Am avut deja ocazia să subliniez că științele obiective, de exemplu zoologie și antropologie, deși folosesc parțial și experiența internă Fiziologia recurge la el și mai mult În cele din urmă, în psihologie, experiența interioară joacă nu mai puțin un rol decât experiența exterioară Cu toate acestea, psihologia este acum din ce în ce mai recunoscută ca știință Permiteți-mi să vă reamintesc, de asemenea, că experiența exterioară ne oferă doar cunoașterea diferitelor tipuri de mișcări, totuși ceea ce știm despre sentimente, senzații, conștiință, abilități volitive etc ale altor oameni și animale, este rezultatul a ceva la fel de intern ca și experiență externă Deci, în raport cu metodele, ca și în raport cu conținutul, nu există nicio diferență puternică între știință și Filosofie sau, dacă există, este doar cantitativă Dar acesta din urmă, pe de o parte, nu este suficient pentru a se opune filozofiei științei și, pe de altă parte, nu poate servi drept principiu de determinare Ar trebui să mă opresc asupra unor definiții care se opun filozofiei științei și conform Biblioteca "Runivers" - - deţinerea, şi prin metodă Dar despre ele ar trebui să spunem de două ori același lucru care se spune separat despre fiecare fel de astfel de definiții Deci, deși nu am găsit încă o definiție exactă a ceea ce este filosofia, am ajuns cel puțin la rezultatul că nu există un contrast puternic între conținutul și metodele științei și filosofiei Să

remarcăm, de asemenea, că cu fiecare persoană în parte, convingerile sale filozofice rareori se îndepărtează de opiniile sale științifice, cel puțin el realizează întotdeauna că acestea nu ar trebui să diverge și încearcă în toate modurile posibile să le împace Astfel, când spune că filosofia diferă de știință și i se opune, el spune de fapt: filosofia mea este o știință străină, sau invers, adică, priveste din nou filosofia si stiinta din punctul de vedere al propriei doctrine personale, iar in numele acestei doctrine neaga dreptul altuia la titlul de Filosof sau om de stiinta Astfel, definind ce este filosofia, el determină de fapt care este propria sa filozofie, doctrina lui personală Ce-ar fi dacă morfologia animală ar fi definită ca doctrina formelor primordiale, fiziologia ca doctrina fenomenelor forței vitale, chimia ca doctrina flogistului și fenomenele cauzate de aceasta, astronomia ca știință a pământului ca centru a lumii și corpurile cerești din jurul ei care se rotesc etc ? Asemenea definiții ar fi potrivite pentru un autor individual, poate pentru o anumită epocă și direcție, dar nu ar spune deloc ce sunt zoologia, chimia, astronomia etc Altfel, s-ar dovedi că aceste științe au existat doar în cele cunoscute timp, apoi au dispărut complet iar în locul lor, aproape pe calea unei generații arbitrare, au apărut unele complet noi ' Repet: atât filosofia cât și știința admit cele mai diverse învățături și doctrine Biblioteca "Runivers" - - Trebuie să trecem acum la definiții cu totul opuse, și anume la cele care nu se opun filosofiei și științei, ci, dimpotrivă, le identifică mai mult sau mai puțin Au fost făcute destul de multe astfel de definiții, dar ele diferă puțin unele de altele și pot fi rezumate în două tipuri principale:) Filosofia este identică cu știința în unitatea sa, în întregul ei întreg, cu alte cuvinte, toată știința, ca ceva întreg, este filozofie) Filosofia este o știință care formulează unitatea științelor, reunește rezultatele, cele mai înalte concepte ale științelor individuale După prima definiție, fiecare știință este un membru al filosofiei; potrivit celui de-al doilea, ea oferă doar material pentru filosofie, joacă un rol auxiliar în raport cu aceasta, dar nu intră în filozofie ca un întreg Și conform ambelor definiții, conținutul material al filosofiei este în cele din urmă identic cu conținutul științei Cu toate acestea, istoria filozofiei și științei arată clar că conținutul filosofiei a fost întotdeauna mai larg decât conținutul științei, deși calitativ nu s-a deosebit deloc de acesta din urmă Pe de altă parte, aceeași poveste arată că domeniile care anterior erau supuse cunoașterii exclusive a filozofiei au fost captate încetul cu încetul de știință Acest lucru dă motive să presupunem că știința modernă va epuiza tot conținutul filosofiei și atunci, desigur, filosofia va fi identică cu știința sau, în sens restrâns, va fi o știință care reunește cele mai înalte rezultate ale unor științe particulare Totuși, o astfel de presupunere este doar mai mult sau mai puțin probabilă și nu sigură, iar a face o definiție a filosofiei în general pe baza ei înseamnă a acționa în cel mai înalt grad tendențios și greșit Filosofia nu era identică cu știința și nu este identică cu Biblioteca "Runivers" - - este încă și mai este și tocmai pentru că, în primul rând, conținutul filosofiei este întotdeauna mai larg decât conținutul științei Pentru a arăta mai clar acest lucru, mă voi opri la una dintre ultimele definiții de acest fel, și anume definiția lui Riehl, și mă voi arăta cum, în cazul lui, o astfel de fuziune a filozofiei și științei vorbește împotriva ei însăși "Sarcina distinctivă a filozofiei", spune Ril, "era considerată fundamentarea unei doctrine contemplative asupra lumii sau a unei viziuni generale asupra lumii prin aceasta Filosofia ar trebui, după

cum spuneau ei, să fie o astfel de doctrină, iar munca ei ar trebui să constea în cea mai înaltă generalizare a unor generalizări științifice particulare Dar este cu adevărat posibil să interzicem științei să ajungă la cele mai înalte rezultate ale propriilor generalizări? Fără îndoială că fundamentarea și implementarea viziunii științifice asupra lumii constituie scopul general al întregului set de științe; dar tocmai pentru că acesta este scopul tuturor științelor luate împreună, nu poate fi sarcina unei singure științe "Prin alăturarea pur și simplu la concluziile generale ale cercetării științifice, vom ajunge fie la un fel de sistem enciclopedic, care va fi forțat să se schimbe cu fiecare nou progres al științei pozitive, fie la o Formulă extrem de abstractă și pur schematică, cum ar fi, de exemplu, Formula de dezvoltare a lui Spencer, care va deveni cu atât mai goală și nu este sigur cu cât de mai bine va îndeplini sarcina de a exprima tot ceea ce este analog ce se găsește în toate zonele lumii fenomenelor Sistemul științelor nu pornește dintr-o asemenea abstractizare superficială și rezumat continuu al rezultatelor generale [de cercetare; crește treptat în funcție de progresul cunoașterii și, mai mult, cu cât se lasă mai calm să crească, cu atât caută mai puțin insistent sisteme sau și le asumă "Ridicarea științei în sine în filozofie - aceasta este sarcina filosofică a timpului nostru - cea mai înaltă și mai cuprinzătoare sarcină care poate fi stabilită doar în domeniul cunoașterii " Biblioteca "Runivers" - - Deci, potrivit lui Riel, conform pasajelor citate, știința și filosofia în prezent trebuie să fie identice Filosofia modernă este știința în starea ei actuală Era exact la fel înainte: La întrebarea: ce fel de știință este filosofia? vechii ar fi răspuns simplu: "știință" "Filosofia este știința grecilor, știința epocii grecești în general; în timp ce cele mai noi ştiinţe în totalitatea lor constituie filosofia popoarelor şi timpurilor noi Știința antică și cea nouă sunt diferite doar în ceea ce privește metoda de cercetare, și nu doar în ceea ce privește obiectele și scopurile Nu putem vorbi de dezintegrarea filozofiei și a științei până la o opoziție completă între ele decât în raport cu perioada care a început în Germania după Kant Abia atunci a apărut opinia că se poate filozofa deloc fără știință sau chiar în contradicție evidentă cu ea Antiteza dintre Filosofie și știință apare astfel în toată istoria cunoașterii într-un singur episod Dar nici aici "opoziţia nu există între ştiinţă şi Filosofie, ci doar între Forma veche, învechită, şi acea formă nouă, vitală, pe care şi-a asumat-o în secolul al XVII-lea Filosofia în sensul larg al cuvântului pur și simplu coincide acum cu știința reală În plus, potrivit lui Riel, cuvântul filozofie are un sens mai special: "Luat într-un sens mai restrâns, ea formează o știință specială bine-cunoscută împreună cu toate celelalte " În acest sens, ^filozofia este o știință și o critică a cunoașterii' ' În cele din urmă, cuvântul filozofie are un al treilea sens "Nu este cu adevărat știință, dar împreună cu știința, arta și înțelegerea religioasă a lucrurilor, formează un produs original și original al spiritului uman, învață o persoană să creadă în umanitate și în binele care ar trebui să fie făcut de el Apără această credință și împotriva unor concluzii false, derivate din știință Biblioteca "Runivers" - - nyh* Aceasta este așa-numita filozofie practică - "predarea artei de a trăi, o adevărată teleologie, care restabilește în drepturile sale conceptul de scop, nepotrivit pentru explicarea lumii obiective, dar necesar pentru educație, pentru Formarea unei viata constienta Intrucat scopurile sunt asumate mental de activitatea noastra sub forma unor concepte exemplare, le numim idealuri Dar filosofia din timpuri

imemoriale a considerat ca o vocație practică participarea la dezvoltarea idealurilor umane comune Ea îndeplinește această chemare transformând conștiința eforturilor ideale de la nedefinit și numai sincer, care duce cu ușurință la reverie, în definit și sensibil și o conectează direct cu prudența umană și cu știința Sub masca unui Filosof, trebuie deci să înțelegem nu numai pe studentul științei; Pentru scopul său practic, filosoful învață, de altfel, idealul* Dacă lăsăm deoparte viziunea filozofiei ca știință a cunoașterii, atunci "conform conceptului său dual, filosofia este o doctrină generală a științei și a înțelepciunii practice * *) Deci, ca urmare, Riehl spune doar că există o filozofie teoretică, identică cu știința, și există o filosofie practică sau predarea idealurilor Aceste două filozofii constituie una? Nu sunt filosofia teoretică și filosofia practică doar două laturi, două ramuri ale uneia și aceleiași filozofii? Riel însuși admite că aceste două concepte sunt diferite și deloc omogene și că nu există nicio eroare mai gravă și mai fatală decât nerecunoașterea unei astfel de diferențe **) Dar el însuși susține că o astfel de amăgire a avut loc în istoria FILOZOFIEI, că Platon i-a servit drept ocazie și exemplu, cu numele căruia Ril îl numește un astfel de *) Ryl Teoria științei și metafizică, pp - , , , - , , - **) Rhyl, pagina cântând de platonism Dar acest "platonism" se întâlnește în istoria filosofiei la fiecare pas Pe de altă parte, în vremurile moderne, ceea ce se numea filozofie practică capătă, încetul cu încetul, și un caracter științific, deși nu s-a contopit încă cu știința Toate acestea indică faptul că filosofia teoretică și filosofia practică formează un întreg și din aceasta este clar că Riehl, definind ramuri separate ale filosofiei, nu dă o definiție a filozofiei în sine, a filozofiei în unitatea sa În definițiile lui Riehl, două tendințe opuse se strecoară: În primul rând, dorința de a contopi filosofia cu știința, o tendință născută din dorința de a ucide toată metafizica, de unde afirmația destul de neplăcută că filosofia anticilor era o știință Punctul de plecare al științei este întotdeauna observabil Faptul - cunoașterea faptică Pentru filozofia anticilor (excludem pe Aristotel), la fel ca pentru noii metafizicieni, punctul de plecare a fost în principal punctul de vedere De asemenea, constituie punctul de plecare pentru ceea ce Riehl numește Filosofie practică Astfel, între știință (ale cărei începuturi au fost și la greci) și Filosofia antică, diferența este mult mai mare decât între această Filosofie și filosofia practică, care, după cum crede Riehl, nu este inclusă în domeniul științei, ci stă împreună cu ea la același nivel, precum și arta și înțelegerea religioasă a lucrurilor A doua tendință este dorința de a păstra dreptul și importanța pentru Filosofia practică, predarea idealurilor În general, se obține ceva extrem de ambiguu și neterminat Riehl, ca teoretician, este un anti-metafizician și este mai aproape de pozitiviști Dar, de îndată ce problema se referă la domeniul moral, simpatiile lui se află de partea metafizicienilor Această dualitate apare tocmai din faptul că domeniul filosofiei a fost până acum întotdeauna mai larg decât domeniul științei Prin urmare se întâmplă ca atunci când vrei Dacă filosofia modernă trebuie să fie identificată cu știința, atunci există încă un anumit domeniu căruia trebuie să i se dea un nume special Astfel, ceea ce este istoric unul și întreg este împărțit în două părți O parte primește numele întregului ansamblu anterior, iar a doua este fie complet uitată, fie negată, afirmând prematur că neștiințificul în filozofie este științific sau, așa cum fac cei mai conștiincioși, ce este Ril, spun ei că este un lucru cu totul special și nu are nimic de-a face cu

prima parte, sau cel puțin nu ar trebui să aibă Astfel, cei care pretind cel mai mult titlul de filozofi științifici acționează cel mai puțin științific În definirea filozofiei, ei iau nu filosofia care este și a fost, ci ceea ce, în opinia lor, ar trebui, ar trebui să fie sau va fi Din tot ce s-a spus, se poate ajunge la concluzia că ceea ce se numește de obicei filozofie este mai larg decât domeniul științei, deși, după cum am văzut, este calitativ și nu diferit de acesta din urmă Conținutul filosofiei nu este opus conținutului științei, dar nici nu este identic cu acesta Ce este filozofia? Voi încerca să dau răspunsul meu la aceasta în a doua parte a rezumatului meu II Am văzut că principalul defect al definițiilor pe care le-am examinat a fost că acestea fie au fost făcute din punctul de vedere al unei doctrine, fie au suferit din cauza tendinței provocate de spiritul vremurilor Se lovește involuntar că primul defect este atât de universal și apare ideea de a căuta acea cauză, acel fundament de care este condiționat Nu pare dificil să găsim o astfel de bază, dacă acordăm atenție modului în care sunt făcute în mare parte definițiile Biblioteca "Runivers" - - Lucruri precum filosofia, știința, arta etc , pot fi definite în diferite moduri În primul rând, este posibil să se determine ce, de exemplu, filozofie în prezent În al doilea rând, se pot da definiții, luând în considerare trecutul și viitorul imaginabil al acestuia Cel de-al doilea caz este de fapt redus la primul, deoarece filosoful priveşte de obicei trecutul filosofiei ca pe o serie de erori şi încercări nereuşite, în cel mai bun caz ca pe o serie de [Forme pregătitoare care au precedat propriul său sistem, iar viitorul doar ca pe un dezvoltarea şi perfecţionarea acestora din urmă Drept urmare, în definirea a ceea ce este filosofia, el determină de fapt care este filosofia sa, adică dă o definiție doctrinară [Dacă vrem să găsim definiția posibilă corectă, atunci trebuie să facem altfel, trebuie să tratăm diferite sisteme filozofice nu în mod simpatic sau nesimpatic, ci exact în același mod în care un om de știință tratează fenomenele pe care le studiază Trebuie să înțelegem aceste sisteme și să le indicăm caracteristica distinctivă comună, să le dăm conceptul În manualele de logică, se spune de obicei că conceptele sunt formate prin abstracție din reprezentările trăsăturilor lor generale, esențiale Să numim astfel de definiții reale Dacă ne mulțumim doar cu astfel de definiții reale, atunci nu vom merge departe, iar astfel de definiții în știință, așa cum voi arăta acum, nu joacă un rol special Pe lângă ele, avem și definiții sau concepte de un fel special - definiții ale idealului În următorul exemplu particular, voi arăta care este esența lor Vedem o serie de linii bine-cunoscute și formăm un concept de linie dreaptă Acest concept include un anumit semn - dreptate, care în obiectele care au servit Biblioteca "Runivers" - - nu există absolut nicio modalitate de a compune acest concept - în natura reală, liniile drepte nu ne sunt date Dar o persoană are capacitatea, luând în considerare o serie de obiecte asemănătoare, de a-și crea idealul, limita, de care se apropie toți mai mult sau mai puțin, fără să-l atingă niciodată Toate conceptele matematice sunt idealuri, concepte ideale sau ultime; cu ei și numai cu ei se ocupă matematica Alte științe se ocupă și de idealuri similare, sau mai degrabă de limite Deci de exemplu acceptăm că greutatea atomică a unei substanțe este cutare și cutare, a altei cutare și cutare Cu toate acestea, în realitate, nu avem niciodată substanțe cu o asemenea greutate, ci doar cu apropierea mai mult sau mai puțin de ele Toate formulele chimice sunt formule pentru substanțe ideale În mod similar, recunoaștem cu toții legea conservării materiei Conform acestei legi, descompunând orice substanță chimică complexă de

o anumită greutate, trebuie să obținem în greutate același număr de părți constitutive ale acesteia Dar în realitate nu o avem niciodată Mai mult, dacă în timpul analizei am primit o eroare de o normă mai puțin cunoscută, atunci orice chimist s-ar îndoi de acuratețea și acuratețea analizei În mod similar, legea uniformității naturii - că aceleași cauze produc aceleași efecte, că fiecare acțiune are o cauză adecvată etc - toate acestea sunt concepte și legi ideale, ultime Conceptul biologic de specie este și un concept ideal, ultim (idealitatea acestui concept este excelent dovedită, de altfel, în disertația lui S A Usov - Unități și grupuri taxonomice) În realitate, speciile nu există, ci doar ființe, mai mult sau mai puțin, care nu se apropie de aceste concepte ideale Toată știința are de făcut, în principal, cu astfel de concepte ideale, ultime Lucrurile, așa cum ni se arată în realitate, poartă același nume cu limitele lor Deci noi Biblioteca "Runivers" - - trasăm o linie cu un creion și o riglă și spunem că această linie este o linie dreaptă, deși o linie dreaptă propriu-zisă este un ideal care nu există în natura reală Conceptele limitative sunt cele mai valoroase, deoarece ele însele se disting prin stabilitate, permițând în același timp schimbări foarte mari în ceea ce se încadrează sub astfel de concepte Pentru astfel de lucruri, care se schimbă constant, trecând treptat una în alta, cum ar fi, de exemplu ființe vii sau sisteme filozofice și științifice, este extrem de dificil să dai concepte obișnuite, reale; în majoritatea cazurilor vor fi aleatorii Le este posibil doar să indice tipurile sub care se încadrează, să indice limitele ideale între care fluctuează fără să ajungă vreodată la ele Să încercăm să dăm astfel de definiții ideale pentru filozofie și știință, vom încerca să indicăm limitele, apropiindu-ne de una dintre care sistemul primește denumirea științifică, apropiindu-ne de cealaltă, denumirea de filozofic Să ne gândim mai întâi ce este știința Să luăm un exemplu special de zoologie Există multe definiții ale zoologiei Unii dintre ei se mulțumesc să-i indice pur și simplu conținutul - zoologia este știința animalelor Asemenea definiții sunt nesatisfăcătoare deoarece necesită o definiție anterioară a științei în general, care la rândul ei nu poate fi întocmită decât ca o generalizare a științelor individuale, a informațiilor științifice individuale Alte definiții suferă de același dezavantaj ca și definițiile filozofiei pe care le-am analizat, sunt definiții din punctul de vedere al unei doctrine cunoscute, de exemplu din punctul de vedere al teoriei variabilităţii sau constanţei speciilor etc Asemenea teorii pot fi destul de corecte, dar nu ar trebui să intre în definiții Cea mai bună definiție, o definiție complet ideală, ultimă, ar trebui, mi se pare, să fie recunoscută ca Biblioteca "Runivers" - - ■ definiţia dată de regretatul profesor Mosk La câmpuri K F Roulier, conform căruia zoologia este organismul cunoștințelor noastre despre animale Această definiție indică, în primul rând, conținutul zoologiei - și anume, informații despre animale Cu toate acestea, simpla cunoaștere a animalelor nu face încă din zoologie o știință Devine o știință atunci când această informație primește o legătură organică, formează un organism Organismul, în conformitate cu esența definiției lui Kant, la care a aderat și studentul lui Roulier, S A Usov, și la care chiar pare greu de gândit mai bine, este un tot natural în care toate părțile sunt legate reciproc atât ca mijloc, cât și ca mijloc ca scop, adică în care toate părțile au doar o valoare auxiliară în raport cu întregul și unele cu altele Evident, o astfel de definiție este o definiție ideală, ultimă, deoarece în natură nu avem astfel de organisme, la fel cum nu avem

linii drepte În orice caz, așa numit Într-un organism care există în natură, putem găsi întotdeauna părți care nu stau în deplină legătură organică cu alte părți, părți care nu poartă nicio funcție specifică, părți de care organismul se poate descurca, a căror pierdere nu se oprește de la a fi ceea ce este, sunt etc Ceea ce noi numim practic organisme, doar mai mult și mai puțin se apropie de un astfel de concept limitativ, nu ajungând niciodată la el De asemenea, zoologia reprezintă un astfel de organism, este de la sine înțeles cu diferența fundamentală care există în general între organismele care există independent în natură și organismele care își datorează originea întregii activități a omului Dar această diferență, din punctul de vedere al definiției organismului pe care am adoptat-o, are o importanță secundară Și astfel zoologia este un organism Toate explicațiile ei despre ■ Faptele, toate concluziile, teoriile și ipotezele nu rămân Biblioteca "Runivers" - - "Îmbrăcați, dar conectați unul cu celălalt într-un întreg natural, se completează reciproc, se influențează reciproc Este greu de imaginat ce impact uriaș are uneori chiar și un fapt atât de aparent gol precum descoperirea unui nou animal Între timp, descoperirea de ex lungfish a provocat modificări semnificative în clasificare, a avut un impact imens asupra diferitelor departamente de anatomie comparată, cum ar fi: doctrina membrelor, alimentarea cu sânge, respirația etc , a provocat noi idei despre secvența genetică a formelor animale și relația lor între ei înșiși și Toată lumea, chiar și un nespecialist, este, de asemenea, conștient de consecințele enorme cauzate de apariția celei mai recente teorii evoluționiste Cele mai esențiale concepte zoologice au trebuit să se schimbe radical, iar zoologia a căpătat un caracter cu totul nou Ca orice organism viu, zoologia este în continuă schimbare și dezvoltare, iar schimbările într-o parte implică schimbări în toate celelalte părți Organismul este format din părți organice, iar aceste părți se numesc organe Organele, la rândul lor, sunt și ele organisme, deoarece între părțile organelor se observă aceeași legătură organică ca și între organele înseși Cele mai simple organisme animale pe care le cunoaștem sunt animale unicelulare Trecând de la ele la organisme mai perfecte, observăm că originea acestora din urmă poate fi explicată în așa fel încât organismele unicelulare să intre într-o relație organică între ele și, ca urmare a acesteia, se schimbă mai mult sau mai puțin, se diferențiază La început, această legătură este foarte slabă, iar organismul complex este mai degrabă un simplu complex, o simplă colonie, decât un întreg real, un adevărat organism complex, un animal superior Cu toate acestea, animalele unei astfel de colonii se mișcă împreună, răspund împreună la unele iritații, puțin câte puțin unele dintre ele încep să poarte mai mult sau mai puțin anumite Funcții, Biblioteca "Runivers" - ήθ - de exemplu reproducere etc (se constată o serie de tranziții treptate printre diverșii reprezentanți ai Voivoceae) La început, celulele individuale, organisme simple individuale care formează unul complex, sunt încă atât de puțin diferențiate încât nu își pierd capacitatea de a duce, cel puțin pentru o perioadă destul de lungă, o viață independentă Dar cu cât diferențierea este exprimată din ce în ce mai puternic, legătura organică devine din ce în ce mai puternică, celulele au posibilitatea de a trăi doar ca părți ale organismului; izolați de ea, ei mor în curând În organismele superioare, celulele formează țesuturi, iar organele sunt formate din țesuturi Comunicarea între organe este, de asemenea, inițial slabă, iar astfel de organe sunt, de asemenea, uneori considerate simple colonii de organisme complexe Acestea sunt, de

exemplu sifonofore Organele individuale ale acestora din urmă, medusoidele, au capacitatea de a se rupe de organismul general și de a duce o viață independentă La animalele superioare, însă, organul separat moare imediat În același timp, organismul însuși, pe măsură ce diferențierea sa crește, devine din ce în ce mai greu de suportat pierderea oricăruia dintre organele sale Nu voi intra în detaliu în doctrina biologică a organismelor Voi observa doar că aproape tot ce s-a spus despre animale, precum și multe alte lucruri, este la fel de aplicabil organismului pe care îl numim zoologie A apărut ca o serie de observații și explicații disparate despre Fapte despre animale Curând aceste observații și explicații se reunesc și apare zoologia propriu-zisă La început, legătura dintre observațiile individuale și explicații este destul de slabă; încetul cu încetul devine din ce în ce mai puternic Părți separate ale zoologiei sunt din ce în ce mai diferențiate, dezvoltate în organe separate, care la rândul lor reprezintă organisme - zoologice separate științe: anatomie sau morfologie comparată, fiziologie, zoobiologie, zoogeografie etc Aceste părți, aceste organe, la rândul lor, pot fi diferențiate în organe sau organisme de ordin și mai mic Deci morfologia se diferențiază în zootomie, histologie, embriologie Dar zoologia nu se descompune în aceste științe, nu reprezintă un simplu complex al acestora, ci rămâne un organism în care aceste științe intră ca organe Legătura organică care face din zoologie o știință poate fi văzută doar parțial de noi în realitate Într-o anumită măsură, este propria noastră creație, o legătură ipotetică, creativă Astfel, într-o anumită măsură, zoologia se aseamănă cu arta, arta Zoologia, la rândul ei, nu reprezintă un organism complet complet, de sine stătător Este un organ care, împreună cu botanica, organismul cunoștințelor noastre despre plante, formează un nou organism: biologia Biologia este din nou organul unui organism superior - știința naturală În acest fel, în sfârșit, este creat acel organism, pe care îl numim știință în general, știință în unitatea sa Știința este organismul informațiilor noastre despre natură (adică, desigur, natură în sensul a tot ceea ce există, și nu numai natura exterioară, astfel încât psihologia, de exemplu, intră și în componența ei) Despre știință în unitatea ei, putem spune același lucru pe care l-am spus despre zoologie Asemenea zoologiei, ea a apărut sub forma unor observații și explicații disparate ale acestora din urmă, care s-au reunit curând într-un întreg Întregul ăsta s-a dezvoltat, s-a diferențiat încetul cu încetul, și-a dezvoltat propriile organe Ca în orice organism, în știință, schimbările într-o parte implică schimbări mai mult sau mai puțin puternice în alte părți * Legătura organică în știință în general, ca în orice știință în special, este constituită de generalizări ale fenomenelor pe care le observăm - legi Legea, după justa remarcă a lui Comte, constă în indicarea unui Fapt general Un asemenea fapt general poate fi fie destul de sigur pentru noi - o lege teoretică, fie doar mai mult sau mai puțin probabil să fie asumat de noi - o ipoteză Astfel, o ipoteză conține întotdeauna o anumită cantitate din creativitatea noastră subiectivă În practică, s-a dezvoltat o presupunere că cerințele pe care trebuie să le îndeplinească o ipoteză pot fi mai puțin stricte, cu atât ipoteza în sine este mai largă Dacă am face aceleași cerințe asupra ipotezelor largi pe care le facem asupra teoriilor și ipotezelor care îmbrățișează o zonă limitată a fenomenelor, atunci nu am putea niciodată să aducem fenomenele într-o conexiune organică comună și nevoia noastră de a ne organiza informațiile, nevoia noastră de știință , poate - a fi lăsat pentru

totdeauna nemulțumit Dacă ne întoarcem la istoria științei, vom observa că încetul cu încetul ipotezele s-au transformat în teorii sau au fost înlocuite de acestea Dacă va veni vreodată un moment în care toate ipotezele sunt înlocuite cu teorii, când știm cu siguranță tot ceea ce este supus cunoașterii, atunci legătura organică dintre informațiile noastre individuale, pe care acum o creăm în cea mai mare măsură noi înșine, va corespunde realității Dar acest lucru este posibil, desigur, numai dacă realitatea însăși în totalitatea sa, întreaga natură, reprezintă un singur organism complex, o singură ființă vie Dacă nu este așa, atunci știința va rămâne pentru totdeauna subiectivă Nu să tragem toate concluziile din cele spuse, căci asta ne-ar abate mult Și, în general, să lăsăm știința, din moment ce s-au spus deja atât de multe despre ea, încât nu se poate spune ceva nou Să trecem la filozofie Biblioteca "Runivers" - - Acea filozofie trebuie să reprezinte un întreg organic, în care toate părțile trebuie să fie conectate și unite armonios, acest lucru, se pare, nu poate fi pus la îndoială, căci, așa cum demonstrează istoria, întregul scop și esența filosofiei se exprimă tocmai în lupta pentru o astfel de organizare Astfel, filosofia rămâne un anumit organism Se pune întrebarea dacă acest organism nu este același pe care îl reprezintă știința? Pentru a rezolva această întrebare, este necesar să investigăm care este conținutul filosofiei și dacă este identic cu conținutul științei Este dincolo de orice îndoială, și s-a spus destul despre aceasta, că orice ar fi conținutul științei poate fi și conținutul filosofiei Cerem fiecărui sistem filozofic să ne explice și să reducă la unul sau la câteva principii tot ceea ce știm Dacă orice sistem filosofic surprinde doar fenomenele dintr-o anumită zonă, un astfel de sistem îl numim, în funcție de tipul acelor fenomene, a cărui cunoaștere le organizează - etic, dacă acestea sunt fenomene morale, - Fizic, dacă acestea sunt fenomene de lumea exterioară etc , - recunoscând astfel în astfel de sisteme o anumită cantitate de îngustime și unilateralitate și negându-le dreptul la semnificația unui sistem filozofic complet Deci conţinutul filosofiei cuprinde conţinutul tuturor ştiinţelor în totalitatea lor, în unitatea lor organică Prin urmare, putem spune că filosofia este un oranism al cunoașterii noastre despre natură Dacă aceasta ar fi o definiție completă și completă, ar însemna că filosofia este identică cu știința Dar este așa? Am subliniat deja că conținutul filosofiei este mai larg decât conținutul științei Dacă ne întoarcem la istorie, vom vedea că filozofia apare mult mai devreme decât știința Astfel, avem o filozofie indiană foarte caracteristică și foarte dezvoltată eu Biblioteca "Runivers" - Chineză și nu știm nimic, sau cel puțin foarte puțin, despre știința acestor popoare Același lucru trebuie spus despre începutul filosofiei grecești În perioada de glorie a filozofiei grecești, știința nu și-a epuizat tot conținutul Același lucru este valabil și pentru filosofia medievală și modernă Dar am subliniat și faptul că știința smulge din ce în ce mai mult teritoriu filozofiei Părerile și teoriile filozofice devin încetul cu încetul opinii științifice sau fac loc unor astfel de opinii Pentru confirmare, este suficient să numim cel puțin doar științele apărute recent - psihologia și sociologia, care anterior făceau parte integral din filozofie În prezent, tot mai mulți oameni vorbesc pentru identificarea filozofiei și științei Deocamdată nu este cazul Și chiar și acum filozofia încearcă deseori chiar să se plaseze în opoziție cu știința Dar ceea ce s-a spus dă motive să presupunem, ca posibilitate, că știința va epuiza într-o zi tot conținutul filozofiei, că gândirea umană, conștiința umană, va deveni în întregime științifică Avem aici

ceva asemănător cu ceea ce avem în dezvoltarea embrionului La început, oul este o masă omogenă fără nicio urmă a acesteia din urmă Pe măsură ce oul se dezvoltă și schimbările care au loc în el, apare embrionul însuși; dar la început constituie doar o parte nesemnificativă din ou, restul este așa-numitul gălbenuș nutritiv Embrionul crește în detrimentul gălbenușului pe care îl consumă și în cele din urmă îl absoarbe pe acesta din urmă fără urmă; atunci întregul ou se va transforma într-un embrion Oul este filozofie, germenul este știință, gălbenușul este cel cu adaosul căruia știința constituie filozofia În consecință, definiția filozofiei trebuie făcută în așa fel încât să nu o identifice cu știința, dar să nu excludă posibilitatea identificării lor în viitor Pentru a face acest lucru, în determinarea sa eschiv-
 - dar există și o indicație a acelui gălbenuș, cu adaosul căruia știința constituie filozofia Ce este acest gălbenuș nutritiv? Ceea ce deosebește filozofia de știință, transformându-se încetul cu încetul în știință, devenind științific? Acestea sunt opiniile noastre Prin vederi, spre deosebire de informație, prin care înțeleg tot ceea ce ne este dat de experiență, atât externă, cât și internă (în sensul exact, adică oferindu-ne doar cunoașterea fenomenelor), numesc tot felul de idei care sunt inaccesibil - cel puţin pentru moment, prin verificare directă sau indirectă prin experienţă şi observaţie Deci de exemplu notiunea care exista candva in zoologie ca din praf, murdarie, noroi etc unele animale se nasc, de exemplu purici, viermi, broaște, șoareci, vor fi doar un fapt greșit observat, nu o opinie A fost necesar doar să supunem acest fapt unui studiu mai atent și s-a dovedit a fi insuportabil Dimpotrivă, noțiunea că natura organizată și vie în general a apărut din natura neorganizată și moartă va fi o vedere, deoarece nu este accesibilă verificării prin experiență și observație Părerile, așa cum nu este greu de observat, intră și în știință - în plus, ele constituie esența ei principală și, după cum am văzut, în conținutul lor poate să nu difere nici măcar calitativ de opiniile pur filozofice Dar atitudinea lor față de informație, rolul lor în organismul științific este diferit În știință, aceste puncte de vedere au o valoare organizatorică, dând o legătură cu cunoștințele noastre pozitive, iar în idealul științei sunt concepebile ca atare În consecință, indicația lor nu este inclusă în definiția științei: jucând un rol organizator, ele sunt indicate prin cuvintele - știința este un organism Fără nicio căptușeală pozitivă, ele sunt ilegale în știință În Filosofie, există întotdeauna vederi care sunt ele însele conectate și organizate Aceasta este frecvența acestui - la natură, care s-a format în noi, modul direct, cu toate acestea, natura nu este deloc explicată, sau opiniile, există o tendință de a explica activitatea, dar atât de subiectivă, atât de puțină satisfacție dintre cele mai de bază cerințe, prezentate de ipotezele lor că ipotezele lor sunt știința refuză complet să le recunoască pe ale lor Dar ambele tipuri de astfel de vederi nu joacă un rol esențial în sistemele filozofice și apar în el fie în stadiile inferioare ale dezvoltării sale, fie, mai târziu, sub forma unor cazuri mai mult sau mai puțin excepționale, foarte trecătoare Incomparabil mai importantă decât ei, în primul rând, este așa-numita cunoaștere rațională, adică propoziții despre care credem (bine sau neîntemeiate, pentru noi este la fel deocamdată) că nu ne sunt date de calea inductivă a experienței și a observației și nu constituie concluzii din acest gen de date sau generalizări ale acestora, ci sunt produse ale activității pur raționale a omului Filosofia lui Spinoza, privită așa cum a văzut-o

Spinoza însuși, este o serie de exemple strălucitoare de vederi de acest gen O astfel de cunoaștere rațională nu trebuie confundată cu axiomele matematice sau cu teoremele care derivă din astfel de axiome Propozițiile raționale privesc ceva ce există, esența lui, primele cauze și finalul final, axiome și teoreme matematice, doar relațiile dintre numere și mărimi Se presupune că acestea din urmă își au originea în experiență În orice caz, ele permit verificarea experimentală, deși numai cu o aproximare mai mare sau mai mică, ca toate pozițiile ideale, limitative ale altor științe Adevărurile raționale nu sunt supuse verificării experimentale, nici măcar aproximative Voi spune din nou că nu intenționez deloc să intru aici în procedură cu privire la modul în care aceste dispoziții sunt valabile și le accept așa cum se pretinde a fi Biblioteca "Runivers" Cu greu un rol mai important îl joacă în filosofia vederii idealul și acele scopuri ideale, la care o persoană se străduiește adesea în detrimentul naturii sale animale Acestea sunt opinii religioase, morale, adesea sociale și politice De unde se nasc, omul de obicei nu le cunoaște, nu le poate justifica, de obicei nu încearcă să facă acest lucru, punându-le mai presus de orice justificare, dar pe care o introduce mereu în sistemul său, dacă are doar o oarecare încălcare a Filosofării Afirmând că astfel de opinii constituie conținutul specific al filosofiei, nu mă contrazic deloc, spunând în același timp că nu există nicio diferență calitativă în conținutul științei și al filosofiei Concepțiile științifice și filozofice în sine pot fi, așa cum am spus deja de mai multe ori, de exact același caracter, ele pot fi chiar identice Ca exemplu, voi semnala cel puțin încă o dată viziunea științifică a lui Quatre-Fage cu privire la existența și unitatea sufletului uman Părerile sunt științifice sau filozofice, în funcție de modul în care se raportează la o altă parte a conținutului științific și filozofic, și anume, la informațiile experimentale În știință, ele servesc doar la unirea și organizarea acestora din urmă, sunt concluzii sau ipoteze, dimpotrivă, în filozofie, ele însele, împreună cu informațiile pozitive, sunt conectate și organizate; sunt privite ca ceva primar, ca un fel de date speculative inițiale din care sunt deduse și dezvoltate noi propoziții Se poate obiecta că, dacă aceste opinii nu își găsesc o justificare faptică pentru ele însele, i e dacă nu diferă în cele mai mici dovezi științifice, atunci nu ar trebui să fie incluse în sistem Această obiecție este destul de justificată dacă avem în vedere sistemul științific Și într-adevăr, dacă vreun om de știință le introduce în sistemul său, nu ca pe un sacru Biblioteca "Runivers " - ÕS - ing, unind, dar la egalitate cu Faptele, atunci el este întotdeauna prins foarte curând într-o greșeală și aceasta din urmă este corectată De aceea am spus că în idealul științei asemenea vederi nu sunt de conceput decât ca o legătură Dar este cu totul altă chestiune în filozofie Omul a avut întotdeauna astfel de opinii, le-a introdus întotdeauna în sistemele sale filozofice - mai mult, de multe ori sistemele în sine au fost doar dezvoltarea unor astfel de puncte de vedere "care nu se distingeau prin cele mai mici dovezi științifice" Și alți filozofi, dacă au obiectat, de obicei era împotriva vederilor înșiși, dar nu împotriva dreptului de a introduce aceste păreri în construcțiile lor filozofice Faptul existenței unor astfel de opinii, pe de o parte, faptul că dorința unei persoane de a uni astfel de opinii cu cunoștințe pozitive într-o viziune generală asupra lumii, pe de altă parte, vorbesc de la sine și nu au nevoie de nicio justificare Cel care respinge aceste Fapte se înșeală În conformitate cu tot ce s-a spus, putem da următoarea definiție a filozofiei: Filosofia este

orianismul informațiilor și opiniilor noastre Când toate opiniile noastre devin științifice, filosofia se va transforma în știință Dar când va fi? Când vederile noastre directe asupra naturii, punctele de vedere fără semnificație, adevărurile speculative și principiile ideale de activitate, sunt înlocuite cu opinii științifice (aceasta este în orice caz de imaginat) și există încă o regiune misterioasă pentru investigare, inaccesibilă cunoașterii, dar care i se pare și mai important și mai esențial decât aceasta și în care nu are acces prin simțuri și se străduiește să pătrundă prin activitatea pură a minții sale La urma urmei, tocmai aceasta este În acest fel, apar construcții metafizice, raționale Una dintre Formele unui astfel de ideal Biblioteca "Runivers" - x constructii, sau cel putin foarte legate de acestea, mi se pare ca ar trebui luate in considerare si conceptele de scopuri ideale, principii ideale ale activitatii umane Filosofia se va contopi cu știința atunci când opiniile noastre privesc doar domeniul care este pe deplin accesibil cunoștințelor noastre - când nu avem nevoie de vederi ideale, iar știința va satisface toate nevoile noastre spirituale, dacă doar acest lucru este posibil Atunci, și numai atunci, în definiția filozofiei pe care o luăm în considerare, amploarea vederii^ se va întoarce la zero, iar filosofia va fi complet identică cu știința Consider că este necesar să remarc încă o dată că definițiile științei și filosofiei date aici sunt definiții ideale, ultime Sistemele științifice și filozofice care există în realitate se potrivesc acestor definiții doar mai mult sau mai puțin, la fel cum fiecare persoană individuală se potrivește doar mai mult sau mai puțin speciei zoologice Homo sapiens Conceptele ideale rămân mereu aceleași, odată ce sunt corect stabilite Lucrurile reale care se potrivesc sub ele se schimbă constant, fluctuează între diferite limite Astfel, există sisteme științifice care au un caracter filozofic sau metafizic - există filozofii care pretind a fi necondiționat științifice O graniță bine definită între știință și filozofie, care există în realitate, nu poate fi trasată În același mod, nu se poate trasa o graniță clară între genurile reale Equus și Nurragionus Am văzut deja că filozofia se transformă treptat într-o știință Dacă este așa, atunci se pune întrebarea, de ce apare atât de des antagonismul dintre știință și filozofie? Motivul principal pentru apariția acestuia din urmă este de a fi căutat nu în esența lucrurilor în sine, ci în condițiile de timp și natura minții umane Există minți, ca să spunem așa, centrifuge, există minți centrifuge Biblioteca "Runivers" - - rapid Pentru primul, sensul principal este particularul - Fapt, pentru al doilea - generalul, adică; teorie, vedere Marea majoritate a oamenilor de știință aparțin celor dintâi, iar majoritatea filozofilor celui din urmă Ca rezultat, de fapt, știința este adesea doar o declarație a faptelor individuale și a generalizărilor lor cele mai apropiate, filosofia este o declarație de opinii și o legătură organică generală între aceste opinii și concluziile științifice generale În esență, ambele sunt unilaterale; dar fiecare dorește să-și justifice unilateralitatea și, ca urmare a acestei filozofii, adesea tratează știința cu dispreț și invers De fapt, atât știința, cât și filosofia sunt la fel de legitime și necesare Însăși existența lor constituie justificarea lor Primul este în principal rezultatul aspirațiilor cognitive ale unei persoane, al doilea este aspirațiile sale creative, organizatorice Dacă judecăm din punctul de vedere exclusiv al primelor, - construcţiile filosofice se vor dovedi a fi Fantastice, având un preţ numai în măsura în care îşi trag conţinutul din ştiinţele speciale; dacă, totuși, judecăm din punct de vedere exclusiv al eforturilor

creative, străduințelor de unitate, cercetarea științifică în majoritatea cazurilor se va dovedi moartă și josnică, aproape nedemnă de o persoană Dar ambele sunt rezultatul unei viziuni excepționale, unilaterale și, prin urmare, eronată asupra omului N Ivantsov Biblioteca "Runivers" Poziția sarcinii etice în filosofia modernă *) Mm Domnii - Toți cei care sunt familiarizați cu literatura modernă de filozofie morală s-au gândit probabil nu o dată la următoarea întrebare: de ce sunt atât de multe lucrări despre etică în ultima vreme și de ce își satisfac atât de puțin cititorii? Cred că nu există acum un singur gânditor eminent care, într-o formă sau alta, să nu fi încercat să arunce o lumină nouă asupra soluției marii probleme a moralității Dar lucrul ciudat este: rareori trebuie să suportăm ceva din aceste numeroase încercări, uneori cu pecetea adevăratei originalități, în afară de un sentiment de profundă dezamăgire Și, între timp, nu se poate nega meritul lor incontestabil în ei: ei manifestă adesea un gând puternic, un talent strălucit pentru prezentare, o învățare extinsă, sinceritate sinceră și fermitate a convingerilor Analiza psihologică a fenomenelor lumii morale a fost adusă la aceasta *) Prelegerea introductivă la cursul "Învățături tipice în istoria moralei", citită în clădirea Muzeului Politehnic la decembrie Biblioteca "Runivers" - - perfecțiunea, căreia cu greu se poate indica ceva asemănător în istoria trecută a gândirii umane Apariția treptată a motivelor morale pentru activitate a fost urmărită până la cele mai îndepărtate generații de ființe vii de la noi; pentru un om ei încearcă să măsoare și să cântărească gradul de putere al fiecărui impuls care îl controlează Și totuși, nu mai puțin, aceste studii trezesc un sentiment vag și tulburător în cititorul obișnuit: i se pare involuntar că a câștigat puțin și, între timp, riscă să piardă ceva foarte important Care este motivul pentru aceasta? Când citim eseuri despre unele probleme morale, le tratăm într-un mod special Este dificil să fii interesat de ele doar teoretic - un alt interes mai vital și mai puternic se trezește inevitabil în noi Este clar de ce se întâmplă așa: până la urmă, în soluționarea oricărei probleme morale, este vorba și despre noi personal În construcțiile etice, căutăm nu doar un răspuns la întrebarea cum trăiesc și trăiesc oamenii, ci și despre cum ar trebui să trăiască și, mai presus de toate, cum ar trebui să trăim noi înșine? De la etica filozofică ne așteptăm la o justificare rezonabilă a idealurilor noastre directoare Și acum vechea plângere, chiar transformată într-un loc obișnuit, că noua etică nu dă idealuri vii și puternice, din păcate, nu a avut niciodată atâtea temeiuri în spate ca în zilele noastre Ar fi o mare nedreptate să nu observăm că moraliştii moderni fac tot ce le stă în putere pentru a elabora o Formulă largă, cuprinzătoare şi, în acelaşi timp, definită a îndatoririlor umane; nu li se poate reproșa nici lipsa de efort, nici lipsa de inspirație și simț moral Cu atât mai instructiv este rezultatul final El este cel care sperie să citească etica modernă Cu toate acestea, trebuie făcută o rezervă foarte importantă: atunci când ei evidențiază precaritatea idealurilor morale în nou Biblioteca "Runivers" - - filozofie, aceasta nu se referă în niciun caz la conținutul lor imediat, obiectiv, adică ceea ce este direct prescris în ele și stabilit ca scop al activității umane Dimpotrivă, dezvoltarea ideilor etice în noua Europă în ultimele trei secole exprimă o ascensiune atât de puternică a conștiinței de sine morale, în fața căreia palidează ceea ce a fost realizat anterior doar prin eforturile lente ale unei lungi serii de secole Idealuri morale ale noului timp, inspirate de gândirea creștină despre cele mai înalte merite ale

naturii umane, despre inalienabilul inerent Drepturilor și obligațiilor cu adevărat, despre numirea infinită a personalității unei persoane, - un gând care s-a manifestat dintr-o îndepărtare unilaterală străinii, întunecându-i amestecurile - au fost un stimulent puternic pentru o predicare largă a umanității în toate relațiile cotidiene, o dorință inspirată de a introduce cerințele celui mai înalt adevăr moral în cele mai dificile sarcini ale vieții sociale și politice Această mare mișcare nu va fi niciodată uitată de omenire Într-o perioadă de timp uimitor de scurtă, a schimbat de nerecunoscut întreaga istorie a lumii Dar a existat și un punct slab în acest puternic curent de creativitate morală: idealul a fost dat dinainte; eforturile mentale aveau ca scop doar dezvăluirea sensului său interior în întregime și aplicarea fără ipocrit al vieții S-a gândit relativ puțin la fundamentarea și justificarea logică Cerințele sale inițiale păreau atât de evidente în sine - ideea unei persoane ca centru al universului ales de sus, a cărei demnitate este infinită, a cărei forță este imensă, numirea se pierde în limitele eternității, înainte de a intra în carne și sânge ale tuturor și ale tuturor și atât de ferm înrădăcinate în b umah încât la început nu a fost nevoie de o astfel de scuză Prin secole de educație, tradiția insuflată a fost o sursă vie de morală Biblioteca "Runivers" - βί - inspirația noastră; întrebarea practică era doar una de elucidare și dezvoltare cuprinzătoare a ceea ce credea toată lumea Dar asta nu putea dura mult timp Treptat, a avut loc o revoluție importantă în idei Spiritismul inițial în filosofie și știință a fost din ce în ce mai înlocuit de concepții de tip naturalist opus și, în același timp, perspectiva lumii a șovăit, în care credințele morale generale erau atât de naturale și de înțeles A apărut o nevoie serioasă de a rezolva problema morală până la capăt, adică de a justifica pentru gândirea critică conștientă conceptele morale universal recunoscute în ipotezele lor cele mai fundamentale, iar această nevoie a crescut în fiecare zi În istorie, se fac o serie de încercări de a construi rațional etica de la primele fundații La început, aceste încercări au fost grosolane și au suferit de o unilateralitate evidentă; apoi devin mai complexe, rafinate, diversificate la infinit Acest proces continuă până în zilele noastre Și acum, în ultimele sale rezultate, lovește cu ciudata lui sterilitate De fapt, întrebarea este foarte serioasă și foarte importantă: cerințele cu care ni se adresează acel ideal moral, prin care trăim cu toții în mod egal, pot fi numite severe și enorme Lepădarea continuă de sine este primul și ultimul său cuvânt; slujirea dezinteresată a umanității în comportamentul exterior, lupta pentru predominarea motivelor ideale asupra impulsurilor senzuale în lumea interioară - la asta îi condamnă pe toți Desigur, depinde de noi - să trăim sau să nu trăim așa; dar suntem invincibil obișnuiți să presupunem perfecțiunea umană în acest sens Întrebarea este destul de firească: sunt aceste cerințe exagerate? Este posibil să le armonizăm cu natura noastră Factuală? Sunt aceste impulsuri de a juca un rol absolut scopul real al vieții? Nu uităm oare slăbiciunea înnăscută a omului? Acest ideal Biblioteca "Runivers" - õ - Nu este un vis gol al misticilor, pentru a cărui realizare nu există date reale? Cum este egoismul mai jos decât iubirea umană și de ce este necesar să ceri această iubire? Oamenii au înclinații diferite - cum pot prescrie același lucru tuturor? Care este dreptul rațional al idealului nostru de pricepere morală, recunoscut practic de toți, la această recunoaștere universală? Și așa, când, cu această întrebare inevitabilă și fundamentală despre care este cel mai înalt bine al vieții și de ce binele moral ar trebui să fie preferat tuturor celorlalte lucruri din

lume, ne întoarcem la numeroasele lucrări de etică modernă, vom fi uimiți de pestrița varietate de opinii, contradictorii, șocante, nedefinite, uneori neașteptate în ciudățenia lor *) Atunci ni se spune că cea mai înaltă sarcină a existenței este plăcerea, dar plăcerea nu este a noastră, ci plăcerea vecinilor *♦); și, în același timp, uită că, dacă scopul ultim al vieții este plăcerea în general, atunci nu există nicio bază logică pentru a prefera plăcerea altcuiva în locul propriei, cu atât mai mult cu cât propria noastră plăcere este întotdeauna mai tangibilă pentru noi decât cineva a altuia Ele se referă la legile evoluției lumii organice și deduc dintre acestea, inevitabilitatea dezvoltării sentimentelor altruiste alături de cele egoiste ***); și nu vor să observe că în acest fel preferința acordată motivelor morale față de motivele imorale este justificată foarte prost: din acest punct de vedere, cele mai extreme manifestări ale viciului vor prezenta un fapt la fel de legal ca și cele mai mari isprăvi de bine Că toată omenirea este proclamată a fi un singur organism, să *) Cu excepția cazului în care autorii lor refuză sincer să răspundă la sens întrebarea cum face, de exemplu, Geffding (Ethik, , S) **) Aceasta este teoria utilitarista ***) Teoria evoluţioniştilor Biblioteca "Runivers" - - la care fiecare persoană individuală se raportează ca o parte de serviciu și se gândesc să spună ceva prin această metaforă evident ambiguă *) Apoi se îndreaptă către moraliştii din antichitate şi fundamentează îndatoririle morale ale unei persoane din forţa plăcerilor pe care le primeşte atunci când sunt îndeplinite ♦ *); și nu vor să vadă că prin aceasta ideea datoriei morale este lipsită de demnitatea sa principală și de cea mai importantă trăsătură: o atitudine dezinteresată față de ea Ele fac din instinctul moral o expresie a dezvoltării depline a forțelor vitale într-o persoană, care, ca să spunem așa, debordează și, prin urmare, nu mai sunt îndreptate în întregime spre autoconservarea și autoîntreținerea sa și, în acest fel, transformă toate moralele viața într-un fel de "semn foarte condiționat al sănătății umane " ***) Apoi, în cele din urmă, se lansează în discuții despre esența misterioasă și de neînțeles a lucrurilor și încearcă să demonstreze că, având în vedere prezența acestui principiu misterios în tot ceea ce există, nu putem să ne tratăm vecinii ca doar mijloace, ci cu siguranță trebuie să vedem în ei independenti scopurile acțiunilor noastre ****); dar ei uită că în acest fel va fi necesar să deducem identitatea îndatoririlor noastre morale în raport cu o persoană și în raport cu o bucată de murdărie, pentru că și în ea se manifestă esența de neînțeles a lumii - Da, ordonat și pus în mișcare, iar între aceste două mecanisme s-au legat legături inextricabile din timpuri imemoriale Toate elementele esențiale ale închinării primesc răspuns prin fenomene corespunzătoare din natură în general și din cer în special La focul sacru care arde pe altar i se răspunde focul fulgerului, care se ridică în ceruri din frecarea a doi nori, la fel cum focul pământesc este produs prin frecarea a două bucăți de lemn; lumina solară și căldura sunt, de asemenea, corelativul ceresc al focului pământesc La fel, băutura sacră din Soma există nu numai pe pământ: esența ei este ascunsă în picăturile de ploaie și în razele soarelui, iar procedura de obținere și preparare are loc în ceruri, regăsind o descoperire grandioasă în fenomenele unei furtuni Un element important al cultului - rugăciunile și imnurile - nu este nicidecum proprietatea exclusivă a oamenilor Toate zeitățile ușoare cântă Frumoasa Zori (Ushas) cântă, Soarele (Silrya) cântă: ei cântă în primul rând pentru că sunt de origine înflăcărată, iar Focul este o zeitate cântătoare, este un preot cântător și slăvitor, este un poet prin

excelență Așa cum Apollo este înconjurat de Muze, așa Agni și Soma stau în fruntea rugăciunilor personificate Zeiţele vorbirii şi cântului, zeiţele imnurilor şi rugăciunilor Sarasvati şi Vach (has = lat vox) apar în oştirea cereştilor, iar ultima - Vach - pare chiar a fi stăpâna zeilor, o aproape spontană zeitatea, care controlează toate vocile naturii și, apropo, se găsește în tonuri de tunet - Dar nu numai aceste elemente cele mai importante ale cultului, Agni, Soma, rugăciunea, își au corelațiile în natură: chiar și atributele secundare ale preoția se regăsește în aceste sau în alte fenomene naturale; așa că laptele și ma do (ghrtam) topit, care se toarnă în foc, se văd în ploaie, în apa raiului, în apă în general Chiar și vacile care dau lapte sunt transferate pe cer și generalizate în imaginea vacii cerești Prçni (Prshni) Într-un cuvânt, cultul și natura sunt concepte Biblioteca "Runivers" - - sitive Cultul este natura în miniatură, este asamblat din elemente cosmice Natura este o preoție grandioasă, este compusă din elementele de cult A fost curios să descoperim originea ideii de cult, grandios în felul său, dar asta ne-a distras - ne-ar lua deoparte de sarcina noastră Voi sublinia doar că această idee pare a fi destul de veche; a fost, fără îndoială, dezvoltat deja în epoca indo-iraniană (ariană), când hindușii și iranienii constituiau un alt popor Acest lucru reiese clar din faptul că printre iranienii din Avesta găsim exact același concept de cult în relația sa cu zeii și natura, iar acest concept este desemnat prin cuvântul (ashem), corespunzând etimologic sanscritului rtam Dar avem motive să împingem și mai mult originea ideii luate în considerare în adâncul antichității Întrucât găsim urme ale acestui concept în mitologiile și religiile altor popoare indo-europene, avem dreptul să afirmăm că el a apărut chiar și în epoca unității acestor popoare, că a fost creat de proto-ul indo-european oameni La baza ei, aparent, stă o magie brută, care, după cum s-ar putea crede, a fost una dintre cele mai vechi Forme de conștiință religioasă dintre toate popoarele Dezvăluirea genezei ideii religioase care ne ocupă nu este inclusă în sarcina acestor eseuri Pentru scopul nostru, este mult mai important să urmăm dezvoltarea ei ulterioară: aceasta ne va conduce la pragul filosofiei, vom vedea geneza acesteia din urmă Atât originea, cât și dezvoltarea ulterioară a ideii de cult trebuie studiate în legătură cu originea și dezvoltarea conceptului mitologic, mistic, teosofic al focului, care este sufletul cultului Iată câteva date din imnurile vedice referitoare la acest subiect Focul era produs prin frecarea a două bucăți de lemn (scânduri și bețe), care se numeau "araniS Biblioteca "Runivers" - - Părea născut din doi "Aranis" Nu există nicio îndoială că acest fenomen din cele mai vechi timpuri a stârnit curiozitatea și a provocat o activitate de gândire deosebită Imnurile Vedelor au păstrat numeroase urme care ne indică exact în ce direcție a funcționat acest gând Focul iese dintr-un copac, se naște dintr-un copac, ceea ce înseamnă că odinioară era acolo în formă latentă, în stare embrionară "Este un făt în burta unui copac " Fricțiunea îl cheamă și își părăsește refugiul, se dezvăluie a fi geniul bun al oamenilor, binefăcătorul lor, mijlocitor între oameni și zei - Deci, focul a fost ascuns în copac Fierbinte și luminos, s-a ascuns într-un copac rece Elementul, mobil, eteric, rapid, "care strălucire sau flacără nu poate fi apucat cu mâinile , a pătruns într-un corp uscat și dur și s-a ascuns acolo, într-un loc secret Multă vreme oamenii l-au căutat, acest element de foc, și în cele din urmă l-au găsit "A fost (focul) găsit de Angirasi, acesta, aflat într-un loc secret, a intrat în fiecare bucată de lemn *; "A fost pus în două arani, ca un făt, frumos așezat în pântecele femeilor însărcinate Dar

focul se găsește exclusiv în lemn și numai din lemn și poate fi produs? Nu este fulgerul, care se dezvăluie când doi nori se ciocnesc, același Agni, nu este exploatat decât în cer, ca aici, pe pământ, este extras din două bucăți de lemn? Acei nori care dau naștere fulgerelor sunt și ei doi arani, dar nu din lemn, ci din apă, care este limpede de ploaia pe care ei au aruncat-o pe pământ Deci, focul ceresc era ascuns în apele cereşti; el este fiul apelor (apãm-napãt) "Zeii au găsit foc în ape Astfel, se obțin două propoziții: focul pământului este ascuns în copac, focul cerului este ascuns în ape Dar gândul trezit nu se poate sprijini pe aceasta; merge mai departe și încearcă să împace aceste două teze Ea vede că, în primul rând, Biblioteca "Runivers" - - focul pământesc și focul ceresc sunt toate același foc; că, în al doilea rând, apa cerească, care este identică și cu apa pământească, este cauza vegetației și creșterii plantelor în care este ascuns focul Deci, ideea este clară: din ape, focul trece în plante "Te-ai străduit după plante când ai intrat în ape, de parcă ai fi fost mame *, citim la un loc Materia este prezentată aici ca și cum focul nu ar putea pătrunde direct în plante și ar fi trebuit mai întâi să pătrundă în apele cerești, care, căzând pe pământ sub formă de ploaie, au adus foc plantelor Dar înainte de a intra în plante, a trebuit să fie aspirat în pământ împreună cu apă Nu este el motivul fertilității ei? Nu este pământul fertilizat de razele soarelui, iar aceste raze nu sunt același foc? Da, focul, adus pe de o parte de razele soarelui, iar pe de altă parte de ploaie, fertiliză pământul Dar din moment ce se găsește în plante, iar plantele ies din pământ, nu înseamnă aceasta că pământul, așa cum ar fi, dă naștere focului? Da, focul este în același timp și fecundatorul și copilul pământului: fecundatorul, căci el este ca o sămânță, intră în pântecele ei, dar el și copilul ei, fiul ei, căci el s-a născut din ea, trecând din pântecele ei în plante Deci, focul este fiul Pământului Împreună cu asta, el este fiul Raiului, fie și doar pentru că Raiul este soțul Pământului, iar "Cerul și Pământul * (Dyãvãprthiví) constituie un cuplu căsătorit divin și foarte străvechi Dar în afară de această căsătorie, Agni ar putea fi numit fiul Raiului din același motiv pentru care este numit fiul apelor (ceresc): se naște în cer (sub formă de fulger) Dar acest fiu al Pământului și al Cerului în același timp se dovedește, după cum am văzut, fiul apelor și al plantelor, căci din ele se naște; este și fiul stâncilor și al pietrelor: se naște din piatră (prin cioplire) În cele din urmă, căldura animală mărturisește prezența lui în corpurile oamenilor și animalelor, în fiecare creatură Deci, acest element este omniprezent Aceasta este zeitatea, peste tot Biblioteca "Runiverse" - - situat "Te naști din apă, din piatră, din copaci, din plante citim într-un loc " - "Copilul apelor, a intrat în părinți (arani)", citim într-un alt vers - "Eu chemați focul care trăiește în Oke-anya - "În fiecare creatură există un Jatavedas" Ja-tavedas - la propriu, ființe cunoscătoare, un înțelept, este unul dintre cele mai comune și preferate epitete ale focului: Agni pătrunde peste tot, trăiește în fiecare creatură, cunoaște pe toată lumea și totul Cred că acum va fi clar pentru cititor că ideea de mai sus a cultului și a puterii sale magice și cosmice se bazează în întregime pe conceptul de foc tocmai subliniat Cultul, ca intermediar între oameni și zei, se bazează pe ideea de foc, omniprezent și omniprezent: numai focul, care în același timp este atât pe pământ, cât și în cer și rămâne invizibil peste tot, și ar putea servi, ca să spunem așa, ca punct de transfer, un element de legătură între oameni și zei Pe de altă parte, un cult bazat pe foc, o zeitate omniprezentă, elementară, cosmică, trebuie, în ochii hindușilor, să

dobândească un fel de semnificație cosmică Elementul divin al focului s-a găsit în mâinile oamenilor Ea arde pe altar Dar, în același timp, rămâne invizibil în toate lucrurile și găsește o manifestare grandioasă în fenomenele luminoase ale naturii În fața focului, toată natura este, parcă, adunată și prezentată în sanctuarele cultului Din conceptul vedic de mai sus de foc, cititorul poate deduce cu ușurință următoarele trăsături care vor completa caracterizarea acestei zeități Focul este o zeitate care este ascunsă într-un copac, în ape etc Imnurile indică constant prezența focului "în pântece", "într-un loc secret" Într-un cuvânt, acesta este un zeu care se ascunde, se ascunde, misterios și, în această privință, el se opune puternic zeităților naturii, care sunt: Pământul, Cerul, Soarele, Zorii, Varuna (cerul), Indra (gro- Biblioteca "Runivers" - - chemând zeu), etc În acestea din urmă nu există nici un mister care să fie inerent focului Ei nu se ascund în felul în care o face focul Sunt la vedere Nu trebuie să fie căutați; nu sunt minate; nu se pot ascunde, de exemplu, într-un copac Acestea sunt zeități care nu locuiesc în alte ființe, care nu pot trece de la un corp la altul Mai departe, zeul ascuns, zeul ascuns, trebuia căutat și găsit Pe această idee au apărut mituri despre descoperirea focului de către zei și oameni În imnurile Rig-Vedei, descoperirea focului este atribuită zeilor care l-au găsit pe cer în ape, semizeilor Angiras, care l-au băut într-un copac, anumitor ființe mitice, de exemplu Matarishvan, Atharvan etc (Printre greci, este atribuit, după cum se știe, lui Prometeu) Acesta este un zeu ascuns, ascuns, pe care l-au căutat mult timp și, în cele din urmă, l-au găsit; focul în același timp este un zeu care se naște, prezența lui nu este altceva decât nașterea sa - din apă, din lemn El se naște constant, zilnic, și de fiecare dată când se înfăptuiește procedura sacră de obținere a focului, acest zeu - etern, primordial, elementar - se dezvăluie înaintea ei, muritorilor mei, ca un prunc, ca un nou-născut Acesta este un prunc zeu care se naște și crește în fața ochilor oamenilor și, în același timp, aceasta este o divinitate primordială și elementară, conducătorul suprem al tuturor lucrurilor, tatăl și conducătorul lumii, principiul masculin și fertilizator Un zeu puternic, elementar, este un prieten blând al oamenilor, se dă atât de ușor în mâinile lor, îi slujește de bunăvoie și cu dragoste, trăiește printre ei, în casa lor Însuși aspectul lui din copac este atât de minunat, atât de plin de mister Descoperirea lui fierbinte și fierbinte este o antiteză misterioasă cu Faptul șederii sale misterioase în burta unui copac Da, el este tot, întregul său concept este format din antiteze contradictorii, pline de mister Este o zeitate mistică prin excelență Dar această zeitate mistică nu trăiește doar printre oameni, vizitându-i ("oaspetele oamenilor" este un epitet comun Agni în imnuri), el rămâne Biblioteca "Runivers" - - în oamenii înșiși, în trupurile lor, fiind izvorul vieții (nu este într-un trup mort) și al nemuririi, căci el este, în primul rând, un zeu nemuritor Astfel, studiind conceptul de foc, suntem prezenți la nașterea misticismului: iată toate principiile sale de bază De aici, tocmai din cultul focului, ca și din cultul Bacchicului (Soma), a luat naștere, și deloc din conceptul de zeități ale naturii, precum Soarele, Stelele, Luna, Cerul , Pământ etc , care nu se ascund ca focul, nu necesită Căutări, care în cele mai multe cazuri sunt atât de departe de oameni și nu le locuiesc Dar, fiind izvorul misticismului, cultul și conceptul focului (și zeităților lui analoge) sunt în același timp, așa cum vom vedea mai jos, izvorul filosofiei și, deci, al științei, întrucât a luat naștere din filosofia primitivă II "Când te-ai născut, ai umplut cele două lumi (adică cerul

și pământul) cu lumina cu care străluciți atât de puternic, o, Agni!" (VII,) "Acest Agni este vârful cerului, stăpânul pământului; reînvie seminţele apelor Λ (VIII, ,ιό) "Născutul Agni a umplut toate locurile cu lumină strălucitoare ^ (X, I, i) "O, Agni! ești un copil născut din două lumi, minunat, împărțit printre plante" (X, I,) Aceste și expresii similare, întâlnite în multe imnuri ale Rig-Vedei, înfățișează focul ca un fel de element care "umple" cerul și pământul, este pretutindeni, în toate locurile, rămâne în ape, "reînvie" semințele roditoare conținute în ele, în cele din urmă distribuite între plante Oricine nu a studiat în mod special imnurile Vedelor ar putea crede că în locurile citate, mai ales în primul și al treilea, vorbim despre soare Dar aceasta ar fi o greșeală: problema este, fără îndoială, despre foc (Agni), care se distinge foarte categoric de soare, care este doar unul dintre Biblioteca "Runivers" a acestui foc elementar şi cosmic "Noaptea, Agni este vârful lumii; din el (Agni) se naște soarele, răsărind dimineața (X, ,), citim într-un loc, pe care va trebui să-l amintim mai jos "O, Agni! Puternică, curgătoare este lumina ta, luminând pe oameni, care este pe cer, pe pământ, în plante, în ape, cu care ai întins atmosfera largă , (III, ,) · Agni este elementul primordial, originar: "a fost ascuns în infinit" (IV, i,) Dar zeul ascuns a fost descoperit, iar imnurile Vedelor ne vorbesc despre tripla sa descoperire sau "naștere" : pe cer, pe pământ și în ape (X, , I) În alt loc, unde este vorba de arderea unui cadavru, autorul imnului se îndreaptă spre foc cu o rugăminte să-l gătească pe mort, ca să nu-i fie ars trupul, ca să nu-i crape pielea Când mortul este în mod corespunzător "digerat" de foc, atunci "să se ducă ochiul la soare, respirația (sufletul) la vânt; du-te în cer și pământ după lege, sau altfel în ape, dacă îți place, în plante se potrivește trupului tău Omul mort, "gătit" de foc, pare a fi transformat în elementul focului, iar părțile corpului său sunt distribuite așa cum focul însuși este distribuit în natură: în soare, în vânt, în cer, în pământ, în ape, în plante Expresiile nu tocmai clare ale versetului citat par să prezinte problema în așa fel încât parcă mortul ar fi transportat în cer și ar intra pe pământ, în timp ce trecerea în ape și plante pare să fie lăsată la loc discreţia lui Oricum ar fi, locul citat este foarte curios pentru noi, deoarece caracterizează punctele de vedere ale hindușilor din epoca vedica asupra naturii cosmice și elementare a focului Cititorul, desigur, nu îmi va cere să intru aici într-o explicație a modului în care pasajele citate din imnuri sunt legate de acea viziune generală asupra focului, care a fost caracterizată în capitolul anterior Chestiunea este de la sine înțeleasă Dar nu este deplasat să observăm aici că locurile date par a fi mai târziu Biblioteca "Runivers" - - timp și mai mult, ca să spunem așa, filozofice decât cele pe care s-a bazat expunerea noastră a conceptului mitologic general al focului și care poartă amprenta gândirii unui încă foarte naiv, incapabil să pună probleme cosmogonice Oriunde se vorbește despre focul care umple două lumi cu strălucirea sa, adică cerul și pământul, unde se spune despre cele trei "nașteri" misterioase ale focului, despre "infinitul" în care a fost ascuns etc - găsim urme ale gândirii filosofice, încercând să îmbrățișeze universul și să-i reducă fenomenele la un principiu cosmic, care și există focul Un pas mai departe în această direcție și vom găsi acea formulare a întrebării, care deja în cele din urmă ne transferă din Sfera mitului în tărâmul unei gândiri mai dezvoltate, arătând toate semnele, pe de o parte, ale gândirii filosofice , pe de altă parte, a eforturilor monoteiste O astfel de formulare a întrebării o găsim în imnurile ulterioare ale Rig

Veda, de exemplu în imnul X, I I, unde vorbim despre o singură divinitate supremă care a creat lumea Se numește Hiranyagarbha - "copil de aur" sau "copil de aur"*, iar acest termen ne face să ne amintim versetul imnului II, , dedicat Focului, fiul apelor - (Apãm-napãt): în acest ultim versetul, Agni, fiul apelor, este numit având o "înfățișare aurie, o formă aurie, o culoare aurie" (hiranyasamdrç, hiranyarüpa, hiranyavarna), și se spune că a ieșit (coborât) din "pântecul de aur* Aceste definiții pur mitologice, și mai ales ultima, explică originea termenului hiranyagarbha (copil al aurului) în Imnul nostru filozofic: inițial trebuia să se refere la foc, fiul apelor, la focul mitologic Când, odată cu trecerea timpului, această imagine mitologică, trecând prin reprezentarea elementului omniprezent și omniprezent, s-a transformat în ideea unei singure zeități primordiale, creatorul a tot ceea ce există, atunci din imaginea originală , din care a pornit toată mișcarea, în memoria filozofilor de mai târziu, autorul imnului nostru, odihn- Biblioteca "Runivers" - - • a fost folosit doar unul dintre epitetele fiului mitologic al apelor, iar acest epitet - "copil de aur", "rod al pântecelui de aur - le-a fost dat, probabil inconștient, de către divinitatea supremă unică atributele vechii idei mitologice, parcă, s-au lipit de noua imagine monoteistă din care această imagine a apărut prin eforturile de secole de gândire Toate celelalte atribute ale vechiului "Foc" au căzut din ea, sau, mai degrabă, nu s-au îndepărtat ține-te de ea și aici, în versetul al aceluiași imn, găsim focul elementar complet separat de "un singur Dumnezeu", din care a apărut În versetul , acest străvechi "Agni, fiul apelor" poate fi recunoscut ca prototip, ca punct de plecare, în trei principii, în care s-a dezintegrat și care sunt menționate aici: "ape, care conțin fiecare germen", "foc născut din aceste ape", și "un singur zeu", contemplându-le apă născută Astfel, alături de elementul foc, sau chiar ca ceva care îl precede, gândirea vedica de mai târziu indică "ape" Originea mitologică a acestei idei este destul de clară după tot ce s-a spus mai sus În mitologia focului, apa a a ocupat întotdeauna unul dintre primele locuri: focul ceresc - fulgerul - se naște din apele raiului, focul a fost ascuns în ape, esența lui este ascunsă în picăturile de ploaie fertilizătoare Dar la tot ce s-a spus, trebuie adăugat și următoarele : apele, de fapt cerești, au fost îndumnezeite și apar în panteonul vedic, ca zeități independente, cărora le sunt dedicate imnuri separate Apele cerești conțin o putere miraculoasă: conțin nu numai germenii focului, ci și esența firul sacru al Soma, în ele nemurirea sau ambrozia și toți agenții de vindecare de care depinde vegetația ierburilor, Biblioteca "Runivers" - - creșterea copacilor, bunăstarea muritorilor Aceste opinii li s-a alăturat o concluzie foarte simplă din vechile Formule, care spunea că focul este în pântecele apelor, că se naște din ele etc , concluzie care se sugerează de la sine: dacă apele dau naștere focului, iar focul este baza a tot, atunci aceste ape sunt evident elementul primordial și suprem al tot ceea ce există Și așa găsim locuri unde apele sunt contrastate, de exemplu zeilor, ca element divin în care își trag puterea În imnul X, , versetul io-th, apele sunt numite "stăpânele lumii", în versetul al aceluiași imn se spune că ambrozia este conținută în ele, sau că nemurirea este în ele și, în cele din urmă , versetele și imnul X, , ne spun direct că apele au conținut în sine primul germen în care locuiau toți zeii și că ceva Unul era așezat în centrul (buricul) Nenăscutului, iar în acesta era toate fiinţele Această metafizică oarecum obscură este aceeași metamorfoză a mitului antic pe care tocmai l-am întâlnit în imnul X, I I, cu singura diferență că în acest ultim imn "Unul" este

deja separat de ape și de embrionul conținut în ele - focul , dar aici încă se agață de ele, deși destul de slab, și este gata, cu primul efort de filosofare a gândirii, să se desprindă de aceste elemente și să se transforme într-o imagine independentă a unei zeități monoteiste III Acum să ne întoarcem la grecii antici După cum sa indicat deja mai sus, grecii au adus din patria primitivă a tribului indo-european același material mitologic pe care îl găsim printre hinduși și alte popoare indo-europene Dar, spre deosebire de alte popoare înrudite, printre greci acest material a fost deja prelucrat radical în vremuri foarte străvechi Un popor atât de bogat înzestrat cu fler artistic și creativitate nu putea lăsa moștenirea sa mitologică Biblioteca "Runivers " - - în forma brută, ca să spunem așa, în care a primit-o; nici nu se putea limita la dezvoltarea pur cantitativă a acestor tradiţii străvechi, sau la problema adaptării lor la noua sa patrie, condiţiile ei locale, întrucât alte popoare, nu atât de generos înzestrate, se limitau în cea mai mare parte la aceasta Geniul artistic al grecilor nu a întârziat să demareze o prelucrare calitativă, pur artistică, a miturilor Începutul în această chestiune l-a făcut, desigur, creativitatea populară, colectivă, dar poeții individuali, independenți foarte timpurii au apărut să-l ajute pe acesta din urmă, printre care au existat, fără îndoială, oameni de mare geniu, ca de exemplu autorul sau autorii celebrelor pagini ale Iliadei și Odiseei, pagini marcate cu sigiliul artei înalte, la care nu se poate ridica niciodată creativitatea pur populară imagini certe, tipice și în același timp tăioase individuale; mit, inițial fluid și extensibil, împietrit în forme solide de leienda, intriga; a fost pictat în culori strălucitoare, întruchipate în imagini care respirau viață Este perfect clar că o astfel de tratare a miturilor ar fi trebuit să ducă la dispariția acelor legături intermediare care legau filosofia de mitologie Printre hinduși, ale căror talente și gusturi artistice au fost întotdeauna de un standard foarte scăzut, nu a existat și nu putea exista o asemenea prelucrare a miturilor Figurile zeităților indiene, atât cele vechi, cât și cele de mai târziu, se disting printr-o mare nedeterminare a atributelor și a contururilor - aceste imagini sunt neartistice, adesea de-a dreptul stângace Destul de rar, împrăștiate ici și colo în imnurile Vedelor, imaginile sau trăsăturile individuale care dezvăluie o oarecare măiestrie, desigur, nu contează Rezultatul unei asemenea impotențe artistice a hindușilor a fost că vechile mituri le-au ascuns Biblioteca "Runivers" - - caracterul ei nedefinit și vag și, odată cu asta, s-au păstrat toate acele tranziții, modulații, modificări insensibile, datorită cărora imperceptibil, picătură cu picătură, mitul s-a topit în ideea Filosofică Mai sus, a fost oferită o scurtă descriere a conceptului mitologic al indianului Agni Revenind la imaginile corespunzătoare din mitologia greacă, găsim, în locul unui concept asemănător, patru Figuri, complet individuale și diverse ca caracter: Hephaestus, zeul fierarului, zeul țăranului, stingher și șchiop, Hermes, agil și ticălos tânăr, mereu în incintă, Apollo, maiestuosul zeu solar, poet și muzician, și Prometeu, un bun prieten și binefăcător al oamenilor Numai cercetarea științifică poate dezvălui și fundamenta afinitatea interioară a acestor patru Figuri; doar ocazional găsim indicații corespunzătoare printre greci înșiși, ca de exemplu în cuvintele lui Hephaestus din Eschil din "Bound Prometheus : "Nu îndrăznesc să falsific un zeu înrudit cu mine" - cuvinte în care s-a reflectat amintirea caracterului original al lui Prometeu, ca zeu al focului patru Figuri, nu numai că găsim urme ale lor rudenie între ele, dar și nu puțini diavoli, care printre hinduși sunt toți adunați sub

forma lor Agni Deci Hephaestus îi corespunde indianului Agni, ca zeitate {a focului pământesc, adică focului situat în pământ și pe pământ, la dispoziția oamenilor Hermes, mesagerul zeilor, vestitorul lui Zeus (Διάς άγγελος), reprezintă o izolare a uneia dintre Funcțiile focului mitologic, și anume Funcția sa de intermediar între oameni și zei*) {Agni vedic, am subliniat acest lucru mai sus, a păstrat în întregime acest rol, care îi aparținuse din timpuri imemoriale și este adesea numit în imnurile Vedelor - duta, adică mesager Deja făcută cu mult timp în urmă *) Hermes este însă o figură de o origine foarte complexă, care cuprindea, pe lângă diavolul din micologia focului, și diverse concepte din domeniul miturilor despre ploaie Conexiunea este aceeași Hermes de la Skt sãrameya necesită verificare Biblioteca "Runivers" - - presupunerea că însuși cuvântul άγγελος - mesager - răspunde etimologic (indiferent de diferența de sufixe) la sanscrita angiras - un epitet binecunoscut al aceluiași Agni printre hinduși, în Vede, destul de vag dezvoltat Pentru aceasta, * funcția lui Apollo ca poet coincide complet cu aceeași caracteristică a lui Agni, care în imnurile Ris-Vedei este foarte des numit κανί - un poet și un înțelept În fine, la Prometeu, rolul focului este izolat ca binefăcător, civilizator și prieten al oamenilor, iar mitul descoperirii focului, care este atribuit în imnurile Vedelor lui Angiras, Matarishvan, Atharvan, zeilor, este atribuite acestuia În mitul lui Prometeu, așa cum este expus de Hesiod *) și de Eschil (Ιροαη$εύί > δεσμώτης), găsim o serie de trăsături care ne amintesc viu de trăsăturile corespunzătoare ale lui Agni Așa cum Angirasii au găsit foc într-un copac, tot așa Prometeu aduce foc oamenilor într-o bucată de lemn scobită (νάρθ-ηξ) Când citim de ex în Hesiod că Zeus a ascuns focul (Εργ x Ημ -κρύψε δε ~úp) sau întâlnim în Eschil expresia "o sursă secretă de foc închisă într-un copac^ (Pro , δεςμ x)), atunci noi reamintiți involuntar conceptul vedic ascunderea focului, ascuns într-un copac, iar în Eschil termenul grecesc χλ οπαία (prop simțirea hoțului Când mai departe în tragediile lui Eschil găsim pe Oceanus și Oceanides, care sunt rude cu Prometeu (v), îl simpatizează și îl consolează în nenorociri etc , atunci nu putem decât să ne amintim de Agni vedic - Apam-napat, fiu a apelor Curioasă este și dovada tragediei lui Eschil ( ), că mama lui Prometeu a fost Themis sau Pământ, iar Themis este identificat cu Pământul cu remarca *) Theo g ; *Eo*ya xaì Nrlryats și următoarele Biblioteca "Runivers" - ISO - mănâncă: πολλών ονομ,άτων μορφή μία - "din multe nume o singură Formă, (esență)* Indiferent cum ai privi o astfel de identificare, aparține ea unui vechi mit grecesc sau este speculația lui Eschil sau a scoliastului de mai târziu (speculația, însă, nu în sensul ficțiunii, ci în sensul unui ecou vag? de tradiție antică), - în orice caz, în imnurile lui Reed- În Vede, există un corelativ atât pentru "Prometeu - fiul lui Themis *, cât și pentru "Prometeu - fiul Pământului * Epitetul Agni rtajãta (VI, , ; I, ,) - "născut din lege (cult)"* poate fi privit ca un termen care, mutatis mutandis, ar corespunde "fiului lui Themis"* al lui Eschil Pe de altă parte, Prometeu, fiul Pământului, corespunde reprezentării lui Agni în pântecele pământului și ar trebui să ne amintească, de exemplu versetele X, I, , unde Agni este numit fiul pământului (și al cerului), X, I, , unde este numit copilul a două lumi (cer și pământ), etc În sfârșit, caracterizarea lui Prometeu ca prieten al oamenilor, ca filantrop cf etc οεσμ Artă Il, ,) ne amintește viu de epitetele vedice, atât de des repetate de foc - "prieten*", prieten drag*, "oaspete" oamenilor; la fel, activitatea civilizatoare și binefăcătoare a lui Prometeu (le dădea foc, le-a învățat meșteșuguri,

tot felul de artă, le-a făcut rezonabile etc) dar prin activitatea lui Agni, care, după mărturia Rigului -Veda, i-a făcut pe oameni sedentari, i-a luminat și i-a învățat conviețuirea corespunzătoare Acestea sunt liniile de asemănare care mărturisesc faptul că mitologia indiană a focului, pe de o parte, și miturile grecești ale lui Hefaestus, Hermes, Apollo (de vreme ce el răspunde lui Agni) și Prometeu, pe de altă parte, au apărut din același sursă, din materialul mitologic corespunzător al antichității indo-europene Dar, în același timp, compararea lor relevă trăsături esențiale ale diferenței, arătând ce au făcut hindușii, pe de o parte, și grecii, pe de altă parte, din materialul scos de ei din Biblioteca "Runivers" - - epoca existenței lor preistorice inseparabile în casa lor ancestrală comună Hindușii au dezvoltat partea de cult a conceptului de foc într-un detaliu imposibil și au dat în felul său o expresie grandioasă a laturii sale mistice, care, cu slăbiciunea creativității pur artistice, a condus la tranziții abia sesizabile către idei cosmogonice și mistico-filosofice , la a cărui dezvoltare geniul național al hindușilor b era într-un grad ridicat de adaptare Grecii, fără a neglija latura de cult a ideii străvechi de foc, au dat totuși dezvoltarea primară a unei prelucrări pur mitologice sau, mai bine, artistice și mitologice a acestor comploturi și au creat patru imagini, luminoase, definite, tipice, individuale, dezvoltat până la cel mai mic detaliu de Homer, Hesiod, Eschil - patru tipuri, patru personaje, patru legende Și acum, în loc de caracteristici fragmentare și formule volatile care înfățișează unul sau altul atribut al focului, așa cum am văzut-o printre hinduși, și adesea ne este dificil să stabilim dacă o astfel de expresie dată este o formulă mitologică naivă sau deja o concluzie filozofică din ne întâmpină grecii patru figuri, care, prin completitudinea și concretețea lor, mărturisesc cu voce tare despre insolubilitatea lor hotărâtă la operațiunile gândirii filozofice Și vom vedea în timp util cum acest gând a încercat în zadar să le folosească în scopurile sale Toate încercările gânditorilor greci de a folosi imaginile artistice și numele proprii ale mitologiei grecești, în interesul sistemelor lor, sau cel puțin în interesul expunerii lor, trebuie] să fie recunoscute ca fiind categoric eșuate Dar, în același timp, vechile concepte mitologice, care conțineau posibilitatea unor idei filosofice și cosmogonice, nu puteau, desigur, să dispară fără urmă în rândul grecilor Au fost doar, ca să spunem așa, aruncați peste bord de către mitologie Aruncați peste bord, par să se fi refugiat în mistere Dar adevăratul teren pentru dezvoltarea lor ulterioară Biblioteca "Runivers" - - Au apărut acele mari minți filozofice, acele capete strălucitoare cu care Grecia antică era atât de bogată și vechile idei mitologice despre care suntem spunem noi, nu trebuia decât să intri într-unul din aceste capete pentru a fi transformat într-o serie de idei filozofice și chiar științifice, adesea de un standard foarte înalt Astfel, legenda întunecată despre "apele cerești" și ideea care s-a dezvoltat din aceasta despre natura elementară și rolul creator al apei în general s-au transformat în capul lui Thales în binecunoscuta doctrină filozofică a apei ca element principal al lucrurilor Conceptele corespunzătoare despre foc au găsit un cămin și un laborator în mintea strălucitoare a lui Heraclit: acolo au fost reelaborate și au constituit unul dintre cele mai mărețe sisteme filozofice ale antichității IV Heraclit a învățat că "niciunul dintre zei și niciunul dintre oameni nu a creat aceasta" lf , unul și același pentru toți (ei), dar el a fost și va (exista) întotdeauna; este un foc veșnic viu, periodic aprins și stins periodic Oricine a studiat originalul Rig-Veda

și a încercat să pătrundă în sensul real al ideilor fundamentale ale acestui monument este involuntar uimit de, ca să spunem așa, "colorarea vedic care marchează locul tocmai dat din Fragmentele lui Heraclit Tonul acestui pasaj este clar polemic: "lumea " nu a fost creată de niciun zeu și de niciunul dintre oameni, spune Heraclit, în mod evident, înțelegând să opună viziunea sa cu viziunea opusă, răspândită în vremea lui, punctul de vedere, în virtutea căreia "lumea părea creată de zei sau de unul dintre zei sau, în cele din urmă, de un fel de persoană Acesta din urmă sună oarecum ciudat: cum au putut grecii, pe vremea lui Heraclit, să adere la o doctrină atât de ciudată a creării lumii de către om? Ghicitoarea poate fi explicată cu ușurință dacă, în primul rând, Biblioteca "Runivers" - S - Ieșiți, să ne uităm la originalul grecesc al Fragmentelor lui Heraclit și dacă, în al doilea rând Să ne amintim ideea vedica despre legătura dintre ordinea (rtam) cultului și ordinea (rtam) naturii, despre puterea magică a cultului și, în sfârșit, că oamenii care au stabilit și mențin cultul sunt într-un fel sau altul organizatorii si maestrii naturii, datorita dependentei ei de cult Așadar, să ne amintim toate acestea și să deschidem primul volum al Fragmenta philosophorum graecorum Mullach'a de la pagina , unde aflăm) că termenul grecesc pe care l-am tradus "lume" este κόσμος, adică ordinea $ (mondială), ideea foarte apropiată de rtam vedic şi ashem avestan*) Desigur, ar fi extrem de îndrăzneț să presupunem că la Heraclit s-a ajuns prin unele mijloace de reprezentări aduse din India, adică din Punjab, despre rtam, despre impactul cultului asupra "Naturii, despre vechii "părinți" - fondatori ai cultului și participanți la faptele creatoare ale zeilor Heraclit se ceartă, desigur, nu cu hindușii, nu cu indienii rshi (înțelepții), ci cu compatrioții și colegii săi de trib, grecii Deci, grecii au crezut că ordinea mondială a fost stabilită nu numai de zei, ci și de oameni (primitivi) O astfel de credință în rândul grecilor ar putea exista independent de cea indiană corespunzătoare: ambele au apărut independent dintr-o singură sursă comună, adică din credința indo-europeană corespunzătoare ok deloc nu a fost "creat", , dar a existat întotdeauna și va exista și că el nu este nimic altceva ♦) Sunt foarte recunoscător pentru indicația care mi-a fost comunicată prin redactori care în sens liturgic nu a folosit niciodată a fost, deși observația noastră despre originea religioasă a conceptului de drept, structura legală este încă adevărată La greci, latura liturgică a conceptului de rtam a fost retrogradată pe plan secund și ascunsă de dezvoltarea predominantă a laturii etice cosmice (κόσρος)M a acestui concept Biblioteca "Runivers" - - ca un foc veșnic viu, nemuritor Cu alte cuvinte: ordinea mondială este eternă și fără început, iar toate fenomenele care o formează sunt modificări și metamorfoze ale focului; toate lucrurile sunt reduse la foc ca element de bază; focul formează esența lucrurilor; el este sufletul ordinii mondiale Cititorul vede cu siguranță apropierea, aproape identitatea acestei idei cu conceptul vedic de foc Să încercăm, totuși, să definim mai strâns și mai precis relația în care se află gândirea lui Heraclit cu conceptele corespunzătoare ale vechilor teosofi indieni Punctul de plecare atât pentru acești teosofi, cât și pentru Heraclit a fost ideea religioasă străveche a legăturii ordinii mondiale cu ordinea de cult și a dependenței celor dintâi de cea din urmă, idee care se încadrează în antichitatea indo-europeană Realizat de acolo de hinduși pe de o parte și de greci pe de altă parte, a fost dezvoltat de aceste popoare într-un mod departe de a fi identic Hindușii, așa cum am văzut mai sus, l-au dezvoltat în detaliu și în principal în direcția religioasă și cultă

Dintre cele două concepte corelative "natura" și "cultură" au dat prioritate celei din urmă; cultul a apărut în ochii lor de parcă centrul în jurul căruia se învârte universul; natura s-a transformat într-un cult cosmic grandios, iar crearea "lumii" , i e instaurarea ordinii mondiale, din acest punct de vedere, a fost prezentata ca o institutie a sacrificiului mondial Cel mai important element al cultului este focul Prin urmare, focul ar fi trebuit considerat ca fiind cea mai importantă forță activă sau ca element principal al cosmosului, pentru că cosmosul este același cult Râurile au decis oarecum diferit Iz Cele două concepte corelative "natura" și "cult" le-au dat prioritate, spre deosebire de hinduși, care au făcut contrariul La greci, cultul nu era centrul universului; natura nu era reprezentată de ei ca un sacrificiu continuu Ea a primit un independent • viaţa nouă, şi forţele ei, fenomenele ei, toate culorile ei, toate ei Biblioteca "Runiverse" - - sunetele formau o ordine specială a lucrurilor, un cosmos aparte, pentru explicarea căruia nu mai era nevoie să se recurgă la conceptul de cult religios Ideea de cosmos a fost astfel exclusă din conștiința religioasă specială în sensul îngust, liturgic al cuvântului Dar, tocmai datorită acestui proces, o altă idee s-a dovedit a fi exclusă din aceeași conștiință religioasă specială, care a fost cândva o legătură de legătură între "cosmos" și "cult", ideea de cult și la în același timp o umbră cosmică Ce sa întâmplat cu aceste concepte excluse? Conceptul de cosmos a încetat să mai fie mitologic și religios și a devenit pur filozofic; conceptul de foc mondial a încetat să mai fie un cult și s-a transformat într-unul filozofico-fizic Aceste transformări nu ar fi avut loc dacă mari minți filosofice nu ar fi început să apară atât de timpuriu printre greci, care au ridicat ceea ce a fost aruncat de mitologie și religie Apropo, Heraclit a preluat aceste două idei, cosmos și foc, și le-a legat împreună Din nou și pe baza unor idei noi, el a conectat aceste două concepte, pe care grecii le-au separat și care printre hinduși erau atât de strâns legate între ele Astfel Heraclit a repetat ceea ce se întâmplase printre hinduşi Dar diferența - și una capitală la fel - constă în faptul că hindușii au conectat aceste idei pe baza religiosului și a cultului, continuând astfel tradiția antică, în timp ce Heraclit le-a conectat pe baza unei gândiri pur filozofice, punând astfel una a pietrelor de temelie ale științei viitoare După tot ce s-a spus, avem dreptul să ne așteptăm că, pe lângă aceste două concepte, cosmos și foc, vom găsi la Heraclit (și alți gânditori greci) destul de multe alte concepte legate de hinduși și separate de greci (în afara filozofiei) Știind cât de strâns sunt legate în Rig-Veda mitologia și teozofia focului de mitologia și teozofia "apelor", suntem deja pregătiți să auzim un indiciu al acestei conexiuni de pe buzele lui Heraclit, care spune: "prima transformare de foc este marea " (Mullach, Fragni La Biblioteca "Runivers" - - philos, graec , p , §) Când vom întâlni mai departe Expresia, care spune că "fulgerul guvernează totul" (ib" p , §), ne vom aminti inevitabil de Vedic Apãm-napat, fiul apelor, care este focul ceresc, fulgerul, iar în imnul II, este reprezentat ca o ființă în felul ei, supremă și creatoare: el, după mărturia versetului , a creat toate ființele; el, așa cum am văzut mai sus în versetul y-m al acestui imn, este desenat în astfel de culori care explică originea termenului "copil de aur (Hiranyagarbha), dat, ca epitet sau nume propriu, singurei zeități supreme și creatorului toate lucrurile în imnul filozofic (X, I I) Acum întrebarea este: de ce Heraclit a ridicat și a legat toate acestea? Cum, cu ajutorul ce operațiuni ale gândirii, a făcut asta? Unde are el acea idee

filosofică, în jurul căreia s-au grupat aceste fragmente de mituri antice și a cărei prezență a fost motivul pentru care acest gen de restaurare nu a fost nicidecum un pas înapoi, ci, dimpotrivă, un pas uriaș redirecţiona "Întrebarea blestemata * a filosofiei antice grecești a fost întrebarea care început ar trebui considerat autentic, cu adevărat existent și care este doar aparent, dacă este începutul imuabilității, al imobilității, al odihnei sau al începutului modificării, transformării, mișcării Singur filozofii au susținut că toate mișcările și toate transformările sunt ceea ce suntem observabil, esența este ceva invalid, o înșelăciune a simțurilor, o iluzie Sub această aparentă variabilitate a Formelor, spuneau ei, se ascunde o singură Existență, neschimbătoare, nemișcată, mereu egală cu ea însăși Și au încercat să prindă și să definească această Existență Alții, dimpotrivă, au susținut că imuabilitatea și liniștea lucrurilor este ceva aparent, o amăgire a simțurilor, că lucrurile sunt într-un proces continuu de mișcare și transformare Și au încercat să găsească și să determine forța care guvernează în principal această mișcare și transformare a lucrurilor Heraclit Biblioteca "Runivers" - - a stat în fruntea acestei ultime școli El învață că totul se mișcă, totul curge, totul se schimbă Nu există odihnă, nu există ființă în sensul propriu, ci există un proces etern de apariție, transformare, mișcare Toate lucrurile la un moment dat sunt într-o stare de tranziție și doar o înșelăciune a simțurilor sau o lipsă de observație ne face să credem că această stare este Forma neschimbătoare a unui lucru sau a unui lucru După ce a stabilit o asemenea viziune, Heraclit a trebuit să-și pună întrebarea: care este motivul acestor transformări, această mișcare eternă? Am exprimat deocamdată această întrebare într-o formă ușor actualizată, pentru a sublinia cu atât mai clar punctul de vedere al lui Heraclit subliniind că în realitate el nu a putut pune întrebarea în această Formă: unde căutăm " cauza" sau "forță ", el căuta "esență" - ceva între conceptul de agent mitologic și conceptul de forță metafizică Conceptul de "forță " a început să se dezvolte destul de devreme din aceleași fundamente mitologice-logo-teosofice, dar pentru o lungă perioadă de timp nu s-a putut despărți complet de aceste fundamente, nu s-a putut desprinde de această rădăcină și, în timp util, vom vedea că " forţe" amestecate cu "elemente , ca de exemplu Empedocle, care atribuie extinderea forțelor cosmice ale Iubirii și Vrăjmășiei și le plasează lângă elementele - foc, pământ, apă și aer În ceea ce-l priveşte pe Heraclit, avem tot dreptul să afirmăm că "forţa activă , creând toate transformările lucrurilor, el îşi închipuie pentru sine numai sub forma unui fel de fiinţă aproape vie, chiar înzestrată cu raţiune Această ființă trebuie să fi avut proprietatea de a rămâne invizibil în corpuri, trecând de la un corp la altul și transformându-se în stări diferite Ce este această creatură? O tradiție surdă, venită din vechea teozofie a focului, a sugerat gânditorului că acesta nu este altceva decât foc, care a fost învățat din cele mai vechi timpuri, că el, un zeu viu și puternic, este ascuns în toate lucrurile, se dezvăluie, este devine invizibil Biblioteca "Runivers" - - fumează, guvernează totul, dă viață tuturor Dar această teozofie străveche vorbea și mai mult despre foc, iar ceea ce afirma ea corespundea perfect cu firul de gândire al lui Heraclit Ingeniosul grec și-a dezvoltat doctrina despre mișcarea și transformarea lucrurilor într-o direcție care ne conduce către darwinism El a învățat că această eternă schimbare a Formelor, această alternanță și transformare continuă a una în alta este o luptă, un război al tuturor împotriva tuturor, că acest război este stăpânul a tot ceea ce există, eu creez

ordinea mondială, acea armonie care domnește în univers Dar dacă "forța motrice" a tuturor transformărilor este focul, iar procesul de mișcare și transformare este un proces de luptă, atunci același foc este conducătorul și vinovat al acestei lupte și, prin urmare, este și creatorul acelei armonii universale , care este rezultatul unei lupte El este creatorul ordinii cosmice, el este sufletul cosmosului Să ne amintim încă o dată pe Agni vedic, care este numit întemeietorul și conducătorul rta, conducătorul liturgicului și al lumii Am încercat să arătăm cum ingenioasa fuziune a noi, a cărei filozofie am atins în acest eseu, a pornit de la ideile mitologice și teosofice care se întorc în antichitatea indo-europeană profundă Arată asta că puterea creativității sale nu a fost mare? Îi scade acest lucru meritul? Înseamnă să-l dezminți pe gânditor? - Deloc Geniul lui Darwin nu este deloc diminuat de faptul că a avut un lung șir de predecesori, începând cu Heraclit Nu există o singură minte mare în istoria gândirii care, în opera sa creatoare, să nu se fi îndepărtat, direct sau indirect, conștient sau inconștient, de ideile exprimate anterior Mințile mari ale omenirii formează o familie spirituală strânsă și între ele nu există nicio rudenie fără amintire Minte grozavă, exact Biblioteca "Runivers" - - faptul că este o minte mare, și nu mică, legată prin mii de fire de felul său Aceste fire sunt întinse de-a lungul secolelor de la Heraclit la Darwin, de la pitagoreici la Galileo, de la Buddha la Schopenhauer Aici nu există împrumut în sens restrâns, nu există plagiat, aceasta este afinitatea marilor suflete, moștenirea marilor idei, tradiția geniului Și așa, pornind de la marile minți ale timpului nostru și sortând printre predecesorii lor, vom ajunge în sfârșit la acei gânditori antici care se regăsesc fără predecesori în sensul strict al cuvântului Dacă noi, după ce am hotărât că ei într-adevăr nu au avut predecesori, presupunem că ei au mers înainte și și-au inventat teoriile, pornind de la cea mai bună observație posibilă, atunci se vor dovedi a fi un fel de excepții ciudate de la regula generală; gândul lor ne va apărea o rudenie fără amintire, neinspirată, smulsă din tradiția minții Cu o astfel de vedere, istoria filozofiei capătă un anumit caracter naiv: multă vreme, spun ei, nu a existat filozofie, totul a mers în ordinea lui, când deodată au apărut Povești și au început să filosofeze Nu, acești gânditori antici și-au avut predecesorii lor în persoana acelor gânditori fără nume care, în epoca preistorică, pre-alfabetizată, au filozofat pe pământ și în limitele viziunii mitologice asupra lumii Filosofia antică trebuie adusă în legătură cu mitologia și teozofia naivă și, astfel, însuși procesul de apariție și creștere a gândirii abstracte va fi elucidat, tradiția gândirii va fi restaurată și istoria rațională a minții umane va deveni posibilă D Ovsyannikov-Kulinovski Biblioteca "Runivers" Biblioteca "Runivers " DEPARTAMENT SPECIAL Biblioteca "Runivers" Biblioteca "Runivers " CRONICĂ I Congresul Internaţional de Hipnotism Experimental şi Terapeutic*) (De la la august la Paris) La august s-a deschis primul congres hipnotic, organizat de Dumontpallier și Bégiliop'om Biroul a fost format din Dumontpallier-Președinte, Balet, Grasset, Liégeois, Aug Voisin, vicepreşedinţi, Bérillon, secretar general, şi Collineau, La- conde, Paul Magnin, Ramadier, secretari Președinții de onoare: Charcot, Brown-Séquard, Azam, Brouardel, Charles Richet, Lombroso nu au fost la întâlniri Întâlnirile aveau loc în Amfiteatrul Trousseau, în spitalul Hôtel Dieu, și s-au deschis în prezența unui public numeros, în majoritate doamne, care umpleau sala și întâlnirile următoare uneori în așa măsură încât unii întârziați se înghesuiau la ușă și membrii congresului au putut rezista doar cu greu să sară în sală Inițial, s-a

presupus că numai persoanele care au tipărit lucrări despre hipnotism puteau deveni membri ai congresului, *) Citit la ședința Societății de Psihologie de la Moscova din octombrie Biblioteca "Runivers" dar această presupunere nu a fost realizată, astfel că în numărul membrilor au fost incluse persoane complet incompetente, atrase doar de curiozitate Printre străini s-au numărat: Dr Assimis, dr BoussaKÍs (din Grecia) Dr Bessim Orner (din Turcia) Dr Friedmann Guilio (din Italia) Dr Van Eeden, dr Van Renterghem (din Olanda) Dr Delboeuf, dr Semai (din Belgia) Dr Bazhenov (Ryazan), Dr Dekhterev (Sankt Petersburg), Kozhukhovsky (Varșovia), Levinson (Sankt Petersburg), avocat Alexander Memorsky (Moscova), Dr Savinov, Tokarsky (Moscova) , Transh-Rozenek (Lifland) din Rusia Dr Max Dessoir, dr von SchrencK-Notzing (din Germania) Dr Ericson, dr Velander (din Suedia) Dr Forel, dr Ladame, dr Emile Yung (din Elveția) Henriquez Francis, dr Warde (din Statele Unite) Dr James William, dr Myers, dr Robertson, dr Roth (din Anglia) Dr Muniz Manuel (din Peru) Dintre francezi, au predominat reprezentanții școlii din Nancy, care era la vedere: Liébeault, Bernheim, Beaunis, Liégeois Președintele, deschizând întâlnirea, a prezentat pe scurt istoria hipnotismului științific, al cărui progres este în mare parte opera școlii Salpêtrière și a școlii din Nancy Adevăratul studiu științific al hipnotismului, potrivit vorbitorului, a început în , când a fost numită o comisie de către Societatea de Biologie pentru a revizui experimentele de metaloterapie ale lui Burq Descoperirea unor fenomene cunoscute produse de metale, ca de exemplu transfer, a condus comisia la studiul hipnotismului, care provoacă fenomene similare Studiile au fost efectuate de Dumontpallier la Hôpital de la Pitié și de Charcot la Salpétrière Apoi, școala din Nancy, în persoana reprezentanților săi, Liebeault, Bernheim, Liégeois, a intrat în posesia unei părți de hipnotism, sugestie Bernheim caută să reducă aproape toate fenomenele hipnotice la sugestie și, desigur, joacă un rol important în multe cazuri; dar și multe alte moduri și diverse fizice Biblioteca "Runivers" - - Agenții cehi contribuie, totuși, la producerea unei stări hipnotice fără influența sugestiei Hipnotismul s-a răspândit prin scrierile lui Ladame, Grasset, Aug Voisin, Yung, Delboeuf, Forel, Mesnet, Azam El a pătruns în academie și nu mai întâlnește opoziție în știința oficială Rezultatele sale sunt adesea uluitoare, inexplicabile, dar imposibil de nega Pentru a le asigura soliditatea și progresul, trebuie avută mare grijă în experimente, trebuie cerută o verificare riguroasă și doar faptele confirmate de toți anchetatorii trebuie considerate ca dovedite Imediat după alegerea biroului, congresul a trecut direct la discutarea întrebărilor puse pe ordinea de zi PRIMA ÎNTREBARE Interzicerea sesiunilor publice de hipnotizare Participarea autorităților publice la reglementarea hipnotismului Raport prezentat de dr badarne din Geneva A fost, a spus el, o oarecare dificultate în formularea interdicției, pentru că ei doreau să vadă în ea o încălcare a libertății Delboeuf a spus odată că "hipnotismul funcționează adesea bine, că nu este niciodată periculos; interzicerea hipnotismului ar avea un singur scop - de a ajuta medicii, în timp ce nu există nimic în comun între hipnotism și medici, iar un monopol ar fi nedrept Îmi doresc, spuse Ladame, să-i eliberez pe medici de această acuzație; cerând reglementări, avem un singur scop: protecția celor slabi și bolnavi Discuția acestei întrebări la Academia de la Bruxelles în a clarificat suficient pericolul hipnotismului public Eu însumi am văzut la Neuchâtel o adevărată epidemie post-hipnotică *) Pe lângă pericolul imediat al publicului și neștiințific *) Acest fenomen este familiar și

rușilor: vezi "Timpul nou" din iulie despre prestația domnului Feldman la Smolensk * Biblioteca "Runivers" - - hipnotismul, de exemplu cu trezirea incompletă și pierderea prelungită a voinței, există numeroase pericole consecutive: Epidemii de psihoze și nevroze Sugestii post-hipnotice, care pot duce la adevărate scandaluri publice În sfârșit, oportunitatea infractorului de a studia metodele folosite în timpul ședințelor publice și de a le folosi pentru a comite o infracțiune (de exemplu, o tentativă asupra femeilor în timpul hipnozei) Avand in vedere ca folosirea hipnotismului apartine domeniului medicinei, Ladame a propus congresului sa voteze urmatoarele prevederi: Sedintele publice de hipnotism si magnetism trebuie interzise de catre autoritatea administrativa in numele igienei publice si politiei sanitare Utilizarea hipnotismului și magnetismului ca mijloc de tratament trebuie să fie supusă regulilor care guvernează activitatea medicală Predarea hipnotismului și aplicațiile sale medicale ar trebui introduse oficial în programele clinicilor de psihiatrie, iar pe viitor să solicite studenților informațiile necesare cu privire la utilizarea hipnotismului ca agent terapeutic Dr Dekhterev a subliniat că la ultimul congres al medicilor ruși s-a pus și problema interzicerii ședințelor publice Baletul a susținut poziția a doua, deși nu i s-a părut suficient; oamenii care sunt incompetenți și fără garanție morală nu ar trebui să aibă voie să hipnotizeze, la fel cum medicamentele periculoase nu ar trebui să fie lăsate să fie vândute P Magnin, referitor la cea de-a treia propoziție, a spus că este greu să-i obligi pe profesori să predea hipnotismul și să-și schimbe programul El a adăugat că pentru Paris, cel puțin, acest lucru ar fi de prisos, întrucât facultatea nu neglijează hipnotismul Baletul a protestat energic împotriva celei de-a treia prevederi El a vorbit: Predarea superioară nu are program; nu poate fi impus Biblioteca "Runivers" - - profesorilor, care singuri raman judecatorii utilitatii predarii hipnotismului Masoin a găsit greșit să combine hipnotismul cu psihiatria, deoarece atinge fiziologia mult mai îndeaproape și mult mai îndeaproape; ar trebui să fie necesară doar predarea oficială a hipnotismului fără o desemnare a departamentului Forel și-a exprimat opinia că hipnotismul nu este suficient de matur pentru predarea oficială și nu poate fi cerut în prezent Prima și a doua prevedere ale raportului au fost adoptate Ulterior, Congresul a adoptat a treia prevedere, care a fost modificată de vorbitor după cum urmează: "Este de dorit ca studiul hipnotismului și al utilizărilor sale terapeutice să fie inclus în predarea științelor medicale" În afara programului, raportul a fost discutat: Despre tratamentul diferitelor suferințe nervoase prin hipnotism Van Renterghem și Van Eeden au raportat rezultatele obținute în urma tratamentului hipnotic a de pacienți prin metoda sugestiei verbale a școlii din Nancy, desfășurată fără violență, după o condamnare prealabilă, cu atât mai mult decât inteligentul a fost subiectul Tratamentul a fost efectuat pentru boli organice, nevralgii și boli ale altor organe, cu excepția sistemului nervos În de cazuri nici un rezultat; b -ușoară îmbunătățire; la de ani, îmbunătățire marcată; yuo times cura; de cazuri nu au fost urmărite Autorii consideră frica insurmontabilă a subiectului de tratament și nebunia (folie) a fi principala contraindicație Întâlnire pe august A DOUA INTREBARE Meritele relative ale diferitelor metode de producere a hipnozei și creșterea sugestibilității din punct de vedere terapeutic Bernheim (vorbitor): - Definiția că hipnoza este somn artificial nu este suficientă Nu toți subiecții hipnotizați Biblioteca "Runivers" - - somn ect: unii au un somn profund cu pierdere a memoriei la trezire;

alții dorm adânc, dar păstrează amintirea perioadei de somn hipnotic; a treia categorie de persoane realizează doar somnolență ușoară; restul s-au trezit în sfârșit, sau cred că nu au făcut-o Gradul de sugestibilitate este diferit în fiecare dintre aceste grupuri și este foarte ridicat în primul; al doilea grup permite sugestii încă foarte complete; dar în categoriile a treia și a patra hipnotizate, sugestibilitatea este incompletă: de exemplu, se pot sugera mișcări, senzații, dar nu halucinații ale sentimentelor etc ; subiectul poate, totuși, să treacă de la o categorie la alta Hipnoza nu este somn, ci o stare psihica speciala, indusa artificial, care creste sugestibilitatea; somnul indică doar o stare profundă de sugestibilitate Prima metodă folosită de hipnotizatori este metoda Braid de fixare a unui obiect strălucitor*, folosită cu mai multe sau mai puține modificări de către școala Salpêtrière pentru a realiza ceea ce ei numesc mare hipnotism și cele trei stări ale sale A doua metodă folosită de starețul Faria este insinuarea verbală Apoi, există multe moduri diferite (sunet "tam-tam", lumină strălucitoare, atingerea zonelor hipnogene); pot fi variate la infinit, pentru că totul merge bine, doar dacă subiectul este avertizat De fapt, potrivit vorbitorului, toate aceste acțiuni se rezumă la sugestie, oboseala cauzată de fixarea privirii, diverse treceri, acționează doar sugerând ideea de somn - așa-numitele zone hipnogene nu există dacă sugestiile sunt evitat Deoarece totul se rezumă la sugestie, sugestia verbală este cea mai bună cale (Vorbitorul a descris în detaliu utilizările sugestiei verbale, așa cum sunt expuse în cartea sa despre hipnotism; el insistă asupra necesității de a convinge subiectul, de a îndepărta orice frică de la el) Este necesar să se schimbe modul de afirmare și să îl facă persuasiv sau imperios, în funcție de caracterul pacientului Cea mai mare dificultate pentru începător vine din contra-sugestiile care sunt rezultatul ezitării hipnotizatorului, dintre care niciuna nu scapă subiectului; cu obisnuinta se poate realiza in spital eutanasierea a pacienti la Pentru Biblioteca "Runivers" - - O singură afirmație este suficientă pentru trezire, dacă se face fără ezitare Sugestia este posibilă și foarte eficientă în starea de veghe la unii subiecți, la care fiecare idee trece direct în acțiune Psihoterapia prin sugestie are scopul de a trata, făcându-l să pătrundă în creier, hipnotizat sau nu, credinţa de vindecare şi încetarea tulburărilor Sugestiile au fost întotdeauna folosite de medici, deși inconștient; prescrierea de substanțe inactive nu este altceva decât sugestie, iar diferitele metode de hidroterapie, electroterapie, aplicarea unui magnet și metalterapie și chiar agățarea cu tabele nu au alt sens Rolul semnificativ pe care îl joacă în manifestările morbide trebuie lăsat în seama spiritului După cum există psiho-biologie, tot așa există psihoterapie; Din fericire, chiar și pentru terapie, capacitatea de a crede este o proprietate reală a sufletului uman Gilles de la Tourette constată că, deși Bernheim a vorbit despre sugestie, el nu a văzut hipnotismul în toată această descriere Cum se poate ști că pacientul dormea, cu excepția declarației sale și prin ce modificări psihice? Este nevoie de un criteriu fizic, singurul imuabil El a negat în continuare rolul sugestiei în suspensie și în aplicarea unui magnet, deoarece nu poate pune capăt tulburărilor vezicii urinare, durerilor, incoordonării etc ; pe de altă parte, s-a dovedit de mult că un magnet din fier moale sau lemn nu are niciun efect Bernheim -Faptele pe care le-am citat nu pot fi negate; toată lumea le poate confirma și vorbește de la sine: acesta este hipnotism și nimic altceva; In ceea ce priveste criteriul, anestezia mi se pare un criteriu suficient Guermonprez -

Bernheim merge prea departe referindu-se la sugestie orice hipnotism - nu produce hipnoză la animale; lipsește și în cazurile de hipnoză bruscă de la o lovitură de tunet, de la o împușcătură de la armă, de la rănire etc Janet - Afirmația lui Bernheim este neștiințifică; suntem în domeniul fenomenelor psihice, iar psihologia are și ea propriile legi, precum fiziologia Bernheim: Există într-adevăr legi și eu pot pentru a simula una dintre ele: fiecare celulă cerebrală pusă în mișcare de o idee tinde să realizeze această idee; ideea trebuie să devină un act; această tranziție este ușoară atunci când activitatea creierului este paralizată prin suprimarea abilităților superioare ale creierului (atenție, percepție etc) Influența sugestiei hipnotice în suferința organică a sistemului nervos Fontan a raportat că a făcut experimente terapeutice pe boli ale măduvei spinării și ale creierului, al căror diagnostic nu putea fi îndoielnic El putea grăbi prin această metodă vindecarea mai multor paralizii după apoplexie; dar a obținut principalul rezultat cu mielita și scleroza în plăci împrăștiate El explică acest lucru spunând că nu toate tulburările din bolile măduvei spinării rezultă în mod necesar din distrugerea celulelor Sugestia funcționează ajutând la repararea celulelor a căror activitate este perturbată sau la formarea unor căi suplimentare Gaseará a studiat efectul sugestiei asupra anumitor tulburări menstruale și a raportat două cazuri de vindecare a metroragiei prin această metodă Întâlnire pe august Despre halucinațiile negative la bolnavii mintal, despre diferența dintre halucinațiile hipnotizate și halucinațiile bolnavului mintal Raportul lui Rogaion - Hipnotizații au o capacitate deosebită de a neutraliza complet anumite percepții care, în orice alte circumstanțe, ar trebui să existe: sunt halucinații negative, sau mai bine, percepții negative iluzorii, cu care îi datorăm cunoștințele noastre lui Berheim Forel a analizat acest fenomen la cei hipnotizați și la cei bolnavi mintal Cu acesta din urmă, a afirmat-o complet, clar: un bolnav mintal poate cu adevărat, în timpul unei halucinații, să neutralizeze în locul în care se află, tot ceea ce nu este ea și tot ceea ce ar putea interfera cu ea; pentru a finaliza o halucinație pozitivă, este întotdeauna necesar un anumit număr de halucinații negative În mod similar, atunci când sugerăm o halucinație unei persoane hipnotizate, aceasta o interpretează în felul său și, prin autosugestie, conferă obiectului sugerat o formă, o culoare, o anumită dimensiune Din acest punct de vedere, nebunii și hipnotizații au aceleași halucinații; în ambele, o parte din fenomene depinde de excitarea activității nervoase, o parte de suprimarea acesteia Singura diferență constă în faptul că în percepția iluzorie hipnotizată este absolut dependentă de sugestie și nu are tendința de a se repeta; în timp ce la bolnavul psihic halucinaţia tinde să se repete necontenit cu caracterul caracteristic varietăţilor sale (trist la melancolic, mobil la alcoolic etc) O notă despre istoria utilizării terapeutice a sugestiei (în afara programului) Briand a raportat mai multe observații cu privire la vindecarea diferitelor crize severe la isterie Sunt isterice, inaccesibile hipnozei, care sunt ușor de sugerat în starea de veghe; O tânără de ani, lovită de paraplegie isterică, care nu a cedat încercărilor repetate de sedare, s-a vindecat de o criză, care i-a fost produsă de o simplă afirmare în stare de veghe Briand adaugă că eforturile lui au fost întotdeauna inutile în raport cu bolnavii mintal; un nebun isteric nu poate fi adormit: se preface Influența mediului penitenciar asupra deținuților isterici (în afara programului) Laurent a dat o lucrare pe acest subiect, pe care a încheiat-o cu

următoarea propoziție: Ținând cont de influența dăunătoare pe care o au infractorii asupra deținuților isterici din închisori, propun Congresului să adopte următoarea propunere: Infractorii isterici ar trebui izolați în închisori și plasați sub supraveghere medicală (Oferta a fost acceptată) Poirault a raportat o observație conform căreia vederea, auzul și atingerea subiectului hipnotizat erau ascuțite Biblioteca "Runivers" - - A TREIA ÎNTREBARE Indicații pentru hipnotizare și sugestie în tratamentul bolilor mintale aug Voisin (vorbitor) -Până în , a fost considerat imposibil să hipnotizeze bolnavii mintal În am reușit acest lucru într-un caz de manie acută; apoi am incercat sa hipnotizez alti bolnavi mintal si in acest fel am realizat hipnoza la aproximativ pacienti la Am folosit și hipnotismul împotriva viciilor, împotriva înclinațiilor scăzute, împotriva abuzului de droguri, împotriva anumitor defecte ale intelectului, în nevralgii, în contracturi și tulburări care apar la bolnavii psihici în timpul menstruației Iată care sunt regulile pe care le pot stabili: este nevoie de mult timp și răbdare și ar trebui să reînnoiești încercările de la la de ori: ar trebui să faci letargie sau somnambulism; lăsați Va o oră sau o oră să doarmă în prima ședință și începeți sugestia abia în a doua - Am acționat numai după o singură idee nebunească și m-am lăsat să dorm mult timp, - zi Este necesar să se pronunțe sugestii în mod imperios, să se îndepărteze pacientul de toate influențele externe și apoi să se lupte succesiv cu fiecare halucinație Este necesară eradicarea delirului pe părți Apoi îl convin pe pacient că un leac este posibil și, în final, o afirmă Bolnavul mintal găsește uneori neplăcere atunci când cineva se luptă cu halucinațiile sale; atunci trebuie să insisti până când el își dă acordul Ar trebui să se ferească de a sugera orice iluzii irealizabile; tot ce este nevoie este un sfat bun, un sfat pentru a lucra În cele din urmă, ar trebui să ne fie frică de opoziția din partea camarazilor bolnavilor mintal S-au obținut rezultate bune în tulburări și halucinații ale simțurilor sau sensibilitate generală, dicromatopsie, anestezie și hiperestezie, paralizii și contracturi neuropatice și masturbare Hipnotismul este, de asemenea, foarte eficient în corectarea copiilor degenerați și profund depravați Voisin a observat recidive la bolnavii mintal, dar numai într-o zecime din cazuri și a încercat să reînnoiască tratamentul la intervale de una până la șase luni Biblioteca "Runivers" - unsprezece - a studiat mult timp diverse metode de hipnotizare terapeutică și a ajuns la concluzia că niciuna dintre ele nu poate "fi considerată adevărată necondiționată și că trebuie să se poată varia în funcție de subiect Într-un alt raport a vorbit despre valoarea terapeutică a sugestiei în anumite psihoze: melancolia este una dintre cele mai favorabile psihoze de influențat; a vindecat două agorafobii (frica de a merge și de a fi printre mulțime, în piețe etc), inspirând bolnavii să meargă în aer curat printre zgomot și mulțime; aceeași metodă este foarte eficientă împotriva fricii de fulger și a spasmului scris A PATRA ÎNTREBARE Utilizarea sugestiei în pediatrie și în educația copiilor vicioși și degenerați Bcrillon, vorbitor - Sugestia este ușoară la copii, datorită capacității lor mari de a traduce o idee într-un act Este necesar în timpul hipnozei să formulezi într-un mod precis acțiunile unuia foarte simplu; trebuie să se abțină de la orice expresie exterioară care nu are legătură cu sugestia dorită Pe baza observațiilor personale, în concordanță cu cele ale altor autori, a tras următoarea concluzie:) Sugestia, folosită de medici cu experiență rațională și competenți, este un dispozitiv terapeutic care poate fi adesea folosit util în pediatrie) Suferințele în care s-a stabilit o

indicație de sugestie la copii pe baza unor fapte strict observate, sunt: incontinența urinară nocturnă, incontinența fecală nocturnă și diurnă, nevralgiile, terorile nocturne, coreea ritmică, onanismul persistent, blefarospasmul, crizele isterice convulsive și tulburare pur funcțională a sistemului nervos) Sugestia nu a produs până acum rezultate notabile în tratamentul idioției sau cretinismului) Sugestia, considerată din punct de vedere pedagogic, este un excelent ajutor în educarea copiilor vicioși și degenerați) Utilizarea sugestiei ar trebui să fie rezervată acelor cazuri în care profesorii își recunosc deplina neputință Se arată în principal că acționează împotriva viciosului Biblioteca "Runivers" - - instincte, obiceiuri de minciună, cruzime, furt, lene veche) Un singur medic poate judeca oportunitatea utilizării sugestiei împotriva tuturor acestor fenomene, care depind adesea de starea patologică prezentă, iar utilizarea sugestiei nu este recomandată în niciun caz în care copilul poate fi corectat prin metodele obișnuite de educație Îndepărtarea unei tumori a himenului supracranian în timpul hipnozei (în afara programului) Fort a raportat o observație pe acest subiect și a susținut că anumite operații chirurgicale ar putea fi efectuate cu ușurință în timp ce pacientul era hipnotizat Dumontpallier a observat că cazurile de operații în timpul anesteziei hipnotice devin numeroase Este un fapt remarcabil că pacienții pot rămâne sensibili la atingere, la temperatură, dar nu simt durere Forel a indicat că a făcut numeroase aplicații de intervenții chirurgicale minore în timpul hipnozei Acest lucru este util în special pentru operații minore în cavitatea bucală; pericolul anesteziei cu cloroform în aceste cazuri depinde de fluxul de sânge în tractul respirator; poate fi evitată în timpul somnului hipnotic prin instruirea pacientului să înghită lichidul atunci când îl simte în gât mult timp a raportat un caz de naștere în timpul somnului hipnotic Bourdon a raportat o notă despre unele aplicații ale terapiei prin hipnotizare și sugestie în practica ambulatorie Mesajul a fost însoțit de râsete din partea celor prezenți la marele entuziasm al vorbitorului și la caracterul științific mic al raportului Bourru și Burot au raportat observațiile: A neurasteniei isterice cu personalitate divizată vindecată prin sugestie Întâlnirea din august A CINEA ÎNTREBARE Relația sugestiei și somnambulismului cu jurisprudența și medicina legală; responsabilitate în stările hipnotice Liégeois (Nancy), vorbitor, clasifică problemele luate în considerare în patru categorii: i) sugestie penală;) su Biblioteca "Runivers" - examen debno-medical;) probleme juridice;) diverse întrebări personale Sugestii penale Prima întrebare criminalistică ridicată de hipnotism se referă la sugestia de crime sau alte acte reprobabile care pot fi făcute somnambulilor Liébeault în a subliniat posibilitatea și, în același timp, importanța și pericolul unor astfel de sugestii În , Liégeois a ridicat din nou această întrebare într-o notă transmisă Academiei de Științe Morale și Politice El a încercat să demonstreze prin experiment că unele persoane aflate într-o stare de somnambulism profund pot fi inspirate nu numai cu senzații și halucinații, ci și cu acțiuni pe care, la trezire, le vor realiza destul de inconștient El a concluzionat de aici că, dacă o infracțiune este comisă sub influența sugestiei, infractorul trebuie considerat nebun și autorul sugestiei trebuie căutat și pedepsit Această teorie este în totală contradicție cu teoriile școlii Salpetriere Unul dintre reprezentanții acestei școli, Gilles de la Tourette, în cartea sa: "L'Hypnotisme et les états analogues au point de vue médico-légal ^ dezvăluie o tendință cu totul diferită:" hipnotismul, spune el, poate oferi mari servicii; poate fi

un pretext sau cauza unor mari pericole; dar acestea din urmă nu constau în sugestii Pe de altă parte, Brouardel spune că somnambulii nu dau decât "sugestii, plăcute sau indiferente, care le fac o față plăcută" și că manifestă o rezistență irezistibilă la sugestiile care sunt contrare înclinațiilor lor Dimpotrivă, Liébeault, Bernheim, Beaunis și Liégeois consideră că este o regulă, pe baza a numeroase și convingătoare experimente, că dacă există ceva de temut în hipnotism, acestea sunt sugestii Liébeault declară că, chiar și sub sugestia criminalilor, somnambulii tind spre scop ca o piatră care cade expertiză Dacă admitem posibilitatea constrângerii prin sugestie să comită fapte penale, atunci se poate întâmpla ca autorul sugestiei să fie necunoscut Ce ar trebui să fac pentru a-l găsi și deschide? (remarcă Liégeois Biblioteca "Runivers" U- mai mult, că concluziile sale despre nebunie se aplică doar persoanelor care pot fi aduse într-o stare de somnambulism profund Au automatism complet; nefiind liberi, nu pot fi responsabili) Este necesar să se stabilească: i) că cel care a săvârșit infracțiunea este susceptibil de influența hipnotismului și intră în stare de somnambulism;) că se află atunci într-o asemenea stare încât poate fi forțat cu o forță irezistibilă să ducă la îndeplinire sugestia Dar iată o dificultate mai importantă pentru examinare: autorul unei sugestii criminale ar putea inspira subiectul, instrumentul pasiunilor sale, să nu-și amintească o singură împrejurare premergătoare crimei și să creadă că gândul crimei i-a venit numai lui, etc Amnezia astfel evocată ar constitui un serios obstacol care ar putea împiedica cercetarea dirijată în cel mai bun mod posibil Liégeois propune o metodă care ar putea rezolva această dificultate Automatismul somnambulului trebuie combătut împiedicându-l să facă acțiuni contrare celor pe care le-ar putea inspira adevăratul vinovat Cu alte cuvinte, întrucât acuzatul, ca urmare a ordinului primit, nu va indica niciodată autorul sugestiei în mod direct, trebuie să-l facă să o indice indirect, prin acțiuni al căror sens nu-l va înțelege, sau chiar prin intermediul acţiuni cărora li se poate da un sens fals de protecţie a criminalului În acest fel, unei persoane hipnotizate i se pot face în raport cu autorul sugestiei criminale toate sugestiile care nu contrazic direct și clar pierderea sugerată a memoriei Adevăratul vinovat va cădea astfel în mâinile justiției, întrucât îi este imposibil să prevadă totul Probleme legale Sunt luate în considerare mai multe cazuri în care hipnotismul a jucat un rol (acuzații false ale somnambulilor isteric, tentative, violențe, în special asupra somnambulilor, în final contravenții în stare de somnambulism) Întrebări diverse Liegeois atrage atenția:) pe a doua personalitate și stări similare;) amnezie sugerată și modificări de personalitate;) somnambulism natural (care poate fi vindecat prin somnambulism artificial);) într-un stadiu intermediar între veghe și somn; Biblioteca "Runivers") isterici și acuzațiile lor false;) pentru nașterea fără durere în somn hipnotic, cu uitare completă, la trezire, a tuturor împrejurărilor (întrucât această uitare poate favoriza înlocuirea copiilor);) asupra halucinațiilor și în special asupra halucinațiilor negative și a celor care conțin fapte anterioare;) la sugestie în starea de veghe;) în cele din urmă dovezi false produse fie prin sugestie deliberată, susținută, în caz de nevoie, de o halucinație retroactivă, fie făcută independent de isterici și copii Gilles de la Tourette - Raportul Liégeois nu dovedește deloc că o crimă poate fi comisă sub influența sugestiei; nu există un astfel de exemplu; sunt isterici care fac acuzații false, sau isterici care sunt abuzați în stare de somnambulism, dar nu există o singură crimă

sugerată Liégeois -OAHâko s-a dovedit că un subiect aflat în stare de automatism somnambulic poate îndeplini toate actele sugerate, oricât de criminale ar fi acestea Gilles de la Tourette - Sunt experimente, fapte de laborator, care nu vor ieși niciodată din el și sunt doar isterice, Dumontpallier - Nu părăsesc laboratorul, pentru că nu există o persoană suficient de pricepută în aceste trucuri; iar dacă aceste fapte nu au fost făcute, sunt cel puțin posibile Grasset a considerat că era destul de inutil să demonstreze importanța hipnotismului în știința criminalistică că o crimă a fost deja comisă în astfel de condiții Este suficient dacă ceva asemănător este posibil în experimente și nu numai în isterie Astfel, întrebarea este pusă după cum urmează: cum se poate ști că o anumită acțiune este efectuată sub influența sugestiei? Există semne fizice? Poate cineva să se mulțumească cu semne fizice precum anestezia hipnotică? În acest sens ar trebui făcute cercetări Halucinații sugestive retroactive Bernheim a relatat o experiență pe care a făcut-o adesea în departamentul său de spital: "Hipnotizez succesiv o duzină dintre pacienții mei și Biblioteca "Runivers" în timp ce sunt în stare hipnotică, în grade diferite, îi spun cu voce tare unuia dintre ei că ieri a avut loc un eveniment neobișnuit în sală, o luptă, de exemplu, la care a luat parte; trece direct într-o stare de sugestie - și oferă fără ezitare detaliile luptei - a ceea ce a făcut și a văzut; nu se îndoiește nici măcar un minut; dar odată cu aceasta, iau parte și alți hipnotizați care au auzit povestea și au fost influențați de această halucinație retroactivă și, cu cea mai mică îndemnare, povestesc la rândul lor, cu diverse schimbări, ce au văzut despre scandalul imaginar; din hipnotizați, , sau sunt complet supuși unor astfel de halucinații sugerate P Magnin (Paris) a făcut un raport asupra efectului opus al aceluiași agent fizic tj isteric, susceptibil de hipnotizare La anunțul închiderii congresului, președintele a declarat că, la dorința unor membri, s-a decis ca în diferite orașe ale Franței și din străinătate să se țină congrese anuale despre hipnotismul experimental și terapeutic Din lipsă de timp, rapoartele anunțate de: Hubert, Bérillon, Tiskeu, Semai, Binet, Burot, Coste, Félix și Hément nu au fost audiate Mă mărginesc la prezentarea de mai sus a rapoartelor, având intenția de a le examina ulterior mai detaliat după publicarea lucrărilor primului congres hipnotic, care, din păcate, deși a fost abundent în rapoarte, nu a dat o înțelegere completă a stării problemei hipnotismului la ora actuală timp Acest congres a fost o sărbătoare pentru școala din Nancy, deși acest lucru depindea, poate, parțial de faptul că persoanele aflate dintr-un punct de vedere diferit nu au luat parte la dezbatere; dar trebuie să admitem că nu a contribuit cu nimic nou științei Cu toate acestea, nu se pot cere multe de la Primul Congres Nu există nicio îndoială că următoarele congrese vor fi mai fructuoase și că hipnotismul, îmbrățișând multe întrebări de o importanță capitală, va fi supus unei dezvoltări critice ulterioare, ceea ce pentru o serie de cazuri este atât de dorit în prezent A Tokarsky Biblioteca "Runivers" II Al Doilea Congres Internațional de Antropologie Criminală (Paris, / - / aug)* ' În asumarea sarcinii de a prezenta societății noastre o relatare a Congresului de antropologie penală de la Paris, eu - trebuie să mărturisesc - am întâmpinat chiar la primul pas o dificultate în ceea ce privește forma în care ar trebui prezentat Pe de o parte, cel mai corect s-ar părea să iau forma unui protocol, dar a trebuit să-l refuz având în vedere că metoda unui astfel de reporter ar fi potrivită și convenabilă dacă ar fi să dau socoteală despre un congres special dedicată științei, doctrinelor de bază care este ferm stabilită și, în plus, să o dea unui cerc de oameni

special angajați în această ramură a cunoașterii, adică unde scopul unui astfel de raport ar trebui să fie familiarizarea acestora cu cele mai recente științifice știri din domeniul lor Nu este așa în acest caz: antropologia criminală este o știință atât de tânără încât dreptul ei de a exista este încă negat de mulți; fundamentele sale par încă a fi mult mai multe postulate (și atunci numai pentru oameni cu o anumită tendință științifică) decât doctrine suficient de argumentate și ferm stabilite *) Citit la ședința Societății de Psihologie din Moscova din octombrie Un rezumat al obiecțiilor formulate la ședință de A K Vulnfert este plasat mai jos În fine, tocmai din cauza creșterii lor rapide și, poate, a propagandei prea pasionale, care a fost condusă de inițiatorii și studenții școlii pozitive a antropologilor criminaliști, așa cum se numește ea, prea multe fapte insuficient verificate, convergențe grăbite, generalizări și concluzii pripite , și totuși întrebările antropologiei criminale nu au interesat și continuă să intereseze un mic grup de oameni de știință care li s-au dedicat în mod special, ci, bineînțeles, avocați și moraliști, și filozofi și administratori; mai mult, tot ceea ce s-a făcut în ultimul deceniu în acest domeniu a pătruns în presa generală și publicul Și cum ar putea fi altfel? Toate aceste întrebări aparțin categoriei întrebărilor "blestemate", tulburând pentru totdeauna gândirea și conștiința umană Eu, ca referent, trebuie în primul rând să fiu obiectiv și, desigur, voi încerca să mă rezum pe cât posibil la rolul de cronicar, dar prin forța lucrurilor voi fi obligat să fac niște digresiuni; În ceea ce privește dezbaterile și rapoartele congresului, va trebui să fac câteva indicații ale cercetărilor anterioare în acest domeniu și chiar să îmi permit câteva comentarii personale Sper ca, având în vedere motivele pe care le-am expus mai sus, societatea să-mi aprobe admiterea Dar înainte de a trece la Voi repovesti rapoartele și dezbaterile congresului, voi spune câteva cuvinte de dragul caracterizării sale generale Dintre seria de congrese științifice internaționale desfășurate la Paris în această vară, el a ocupat unul dintre cele mai importante locuri: în primul rând, a fost mai bine organizat și pregătit decât mulți alții În al doilea rând, a fost consacrat unor chestiuni care au atras în mare măsură atenția publicului și, prin urmare, împreună cu congresul dedicat hipnotismului, au atras pe cei din afară mai mult decât pe alții În al treilea rând, a adunat aproximativ două sute de reprezentanți ai diferitelor ramuri ale cunoașterii, iar printre aceștia s-au numărat atât de mari figuri științifice precum senatorul Roussel, cunoscut pentru activitățile sale în domeniul carității publice - prof Moleschott, al cărui nume este atât de popular în toată Europa și printre noi, încât orice epitet de aici mi se pare de prisos - Dr Magnan, cel mai mare reprezentant al psihiatriei moderne franceze - Brouardel, de kan al școlii de medicină din Paris și prof de medicină legală, - Manouvrier, profesor la școala antropologică pariziană, elev al lui Broca și după moartea sa, desigur, cel mai de seamă reprezentant al școlii sale, - Lombroso, șef și inițiator științific al școlii moderne de antropologie criminală, - jurist Baronul Garoja alo, tovarăș al președintelui Camerei civile napolitane, unul dintre cei mai fideli și, s-ar putea spune, sinceri adepți ai acestei școli, cunoscut în multe privințe pentru remarcabila și originală carte de criminologie - Ferri, autorul "Nuovi orrizzonti" , un strălucit membru al Parlamentului italian și profesor de drept penal la Universitatea din Roma b ,-Tarde, care ocupă poziția modestă de juge d'instruction într-o provincie îndepărtată, dar poate

unul dintre cei mai originali gânditori și eminenti sociologi ai Franței moderne , și pe care Lombroso însuși îl recunoaște drept criticul său cel mai apt,-Lacas-sâ nge, profesor la Universitatea din Lyon și redactor al Archives d'Antropologie criminelle, Alvare^ Taladriț,ncmncKi& avocat și redactor al unei reviste dedicate problemelor penale antropologie și medicină legală, BenedÎKt, profesor la Universitatea din Viena, neuropatolog, celebru în lume antropologii prin încercările lor originale de reformare a metodelor și tehnicilor antropometrice și craniometrice, iar în lumea antropologilor criminaliști cu cercetările sale asupra creierului criminalilor, - Monod, director al organizației de caritate publică a Franței, unul dintre organizatorii congresului-organizație publică de caritate și una dintre cele mai mari / figuri ale Franței în acest domeniu - Herbette, Administrator prin specialitate și înaltă funcție oficială, și unul dintre cei mai străluciți oratorii congresului - și mulți alți psihiatri, aoristi, moraliști și politicieni din Franța și din toate țările civilizate ale lumii, cu excepția, desigur, a Germaniei și, spre uimirea generală, a Angliei Patria noastră a fost reprezentată la acest congres de: un antropolog (Gondatti, secretar general Lyub Est , Anthrop , Etnogr), un avocat (Drill) și doi psihiatri (dr Shpakovsky din Odesa și Dr Bazhenov din Ryazan) Caracterizarea generală a întregului congres poate fi formulată pe scurt astfel: tendința sa a fost mai degrabă Ya -Too Harkov pagini de exemplare o la Danilevsky, N Ya - Darwinism T II (capitolul postum) Cu un portret al autorului și un index al întregii opere SPb + -^ , t exemplare Deisen, P - Principiile de bază ale metafizicii Teoria cunoașterii (Tradus din germană) SPb IV+ p exemplare eu r Dembitsky, V M -Progres * fericire și răsturnări sociale Opinie calmă într-o întrebare arzătoare Pe podeaua lui A I Turtansky Poltava de pagini, de exemplare k >} ? Dokhman, A -Visele și semnificația lor ca vestigii ale bolilor^ -Kazan,, ; , pagini, exemplare Eleonsky, N , preot , art iob- Korsunsky, I - Soarta ideii lui Dumnezeu în istoria religioșilor: fi- Biblioteca "Runivers" - - losofskago mirosozertsany din Grecia antică (pentru început, vezi i , nr) Vedea VII Doctrina socratică a lui Dumnezeu Nr ï, art ib- Arta nu - Nr , art - Ch VIII Învățăturile lui Platon despre Dumnezeu nr , art - nr l, art - nr , art - Nr , articolele - Kudryavtsev, V - Analiza metafizică a cunoașterii ideale (Început, vezi i , nr) nr , art - nr , art - Lakefeld, P - Câteva cuvinte despre Socrate și utilitarism nr z, art -iob nr , art - Lynytskyi, P -Credință și cunoaștere nr , art - Linitsky, P - Care este diferența dintre credință și cunoaștere? Nu Yu, art - Linitsky, P - Cum este posibilă unitatea credinței și cunoașterii? nr , art - Linitsky, P - Principalele trăsături ale doctrinei absolutului nr , art - nr i , art - Linitsky, P - Absolutul în sine și în raport cu finitul nr i, art - Despre binecuvântări -VII carte a lui L Annei Seneca către Ebutius of Liberal nr , art - nr , art - Pobedinsky, M - Sufletul omului și al animalelor nr , art - Rudnev, V - Împăratul Marcus Aurelius și atitudinea sa față de creștinism nr , art - Smirnov, A - Limbajul și rațiunea nr , art - nr , art - - Strahov, N - Despre esența lumii fizice Nu io, art - Florinsky, N -S S Gogotsky nr , art - X -Despre problema liberului arbitru nr , art - "Vestnik Evropy"* E -Idealism sănătos -Din o prelegere a lui P G Redkin despre istoria filozofiei dreptului în legătură cu istoria filosofiei în general T I (notă) iunie, art - Zalenskyi, V V - Știința eredității în biologie noiembrie, art - i L· M -Teoria geografică a dezvoltării naţiunilor istorice martie, art - Biblioteca "Runivers" - - Slonymskyi, L - Despre teoria progresului - I Trăsături caracteristice sociologiei

moderne - II Spencer și domnul Mykhailovekii martie, art - -III Credința în viitor -IV O încercare de analiză aprilie, art - Slonimskyi, L -Sociologie imaginară mai, art - Slonymskyi, L - Progresul în politică septembrie, art - Soloviev, Vl -O, păcat și boală -N Strahov: "Cultura noastră și unitatea universală", zamЂech pe art domnule Vlad Solovyov: "Rusia și Europa" ianuarie, art - Solovyov, Vl - Eseuri din istoria conștiinței ruse Vedea I-III mai, art Vezi IV iunie, art noiembrie, art - decembrie, - Famyntsyn, A -N Da Darwinismul lui Danylevskiy - Darwinismul lui Danylevskiy a fost respins? februarie, art baveta- Revista Ministerului Educaţiei Naţionale* Belov, E - Psihoza în istorie, Dr Irlanda octombrie, - Karinsky, M - Manual de logică de M M Troitsky iulie, art - Radlov, Er - Empedocle februarie, art - martie, st -ioo aprilie, art i- mai, sf - Rozanov, V -Proces organic și cauzalitate mecanică mai, sf i- Strahov, N - Despre înțelegere, V Rozanov M , Septembrie, Art - Strekalov, V -M Volkov, calcul logic SPb septembrie, art ibi- "Buletin istoric* Filippov, M - Leib - filozoful prințului Bismarck Referitor la cartea lui Eduard von Hartmann: Zwei Jahrzehnte Deutscher Poli-tik die gegenwartige Weltlage mai, sf - "Panteonul literaturii" Guyot, M - Estetica modernă Pe A N Chudinov octombrie decembrie Biblioteca "Runivers" - - La Bruyère - Personaje ale acestui secol, cu prefață de Prevost-Paradol (traducere de Pervov) iulie-decembrie Lukian -Opere I-V (traducere de Aleksev) Iunie Blaise Pascal -Gânduri (per Pervova) Partea a II-a Ianuarie februarie Martie ^ Revista ortodoxă x Glagolev, S - O nouă teorie a originii lumii: Sur l'origine du monde: théories cosmogoniques des anciens et des modernes, par H Faye ianuarie, art - Gusev, A - Religiozitatea este baza și suportul moralității mai-iunie, art - Gusev, A - Cosmogonia mahomedană iulie-august, art - Gusev, A -L N Tolstoi, mărturisirea lui și pseudo-noua credință (Vezi , oct) octombrie, art - noiembrie-decembrie, art - Kudryavtsev, V - Din lecturi despre filosofia religiei VIL Dovada morală a existenţei lui Dumnezeu februarie, art - martie, st - aprilie, art - Rozhdestvin, A - Raționalist rus modern (Despre contele L Tolstoi) februarie, art "" - * "Colecția pedagogică" (La Direcția Principală a Instituțiilor Militare de Învățământ) Kapterev, - Despre atenție iulie, art - august, art - Etica pesimismului septembrie, art - "Interlocutor ortodox" (Academia Teologică Kazan) Arhangelsk, A - Cosmogonie biblică iulie, art - Arkhangelsky, A - Cosmogonia mahomedană (eseu critic) martie, st - aprilie, art - Arkhangelsky, A - Istoria celor patruzeci de întrebări propuse de savanții evrei lui Mahomed (tradus din turcă) februarie, iunie, august, septembrie, sf i- O-J-II Boris, arhim - Istoria iluminismului creştin în a lui Biblioteca "Runivers" - - nimic la învăţământul antic greco-roman -Apologetica creştină în Occident în secolul V -Crearea Fericitului Augustin, Episcop Hipponic "despre cetatea lui Dumnezeu" mai, sf - iulie, art - septembrie, art - octombrie, art -ibb Budrin, E - Teologia lui Socinian - Despre unitatea lui Dumnezeu ianuarie, art - o februarie, art -ibb martie, st - aprilie, art - "Bogăția Rusiei Karev, N - Noi răspunsuri la critici noiembrie, art - Decembrie, art - Karev, N - Originea personală și forțele fatale în istorie nr , art - VK - Pozitivismul în literatura rusă (Milyutin, P L-v, Troitsky, de Roberty, Lesevich, Mikhailovsky, Kavelin, Karev) Nr - , art Nr , art - Lesgaft, P - Ereditatea septembrie, art - o octombrie, • art - - noiembrie, art - decembrie, art - Letourneau -Evoluţia proprietăţii Nr - și, la sfârșitul cărții L -Sistemul filozofiei lui W Wundt Nr - ' Mokievsky, P - Cuvânt propriu, prof Kozlov noiembrie, art - Mezh Nevsky, D -Russo noiembrie, art - i

Obolensky, L - Reconcilierea contradictoriului în morala modernă Nu Eu, art - Exner, S - Semnificația instinctului în gândirea noastră nr , •st - "Buletinul Rusiei" Laroche, G -Scrisori despre art Unul dintre adversarii lui Ganelik (Ambros, granițele muzicii și ale poeziei) octombrie, art - ' Eu-în? P A -Joseph de Maistre și doctrina sa politică mai, sf - iulie, art - N-n, p - Cartea D θ Shcheglova, Istoria sistemelor sociale, vol II noiembrie, art - Rozanov, V - Problema originii organismelor (N Ya Danilevsky, Darwinism, vol II) mai, sf - Strahov, N - Ultimul răspuns al lui Vl Solovyov februarie, art - * Biblioteca "Runivers" - - Strahov, H -A S Famintsyn despre "Darwinism" de N Ya Danilevsky aprilie, art - Strahov, N - Disputa asupra cărților lui N Ya Danilevsky decembrie, art i - "Russkaya MysliA" H V -Arta din punct de vedere sociologic (M Guyau, L'art au point de vue sociologique) octombrie, art -ni Goltsev, V - Despre frumusețe în artă septembrie, art - Komarovsky L , gr -Către caracteristicile lui Montesquieu Vorbire martie, art - Karelin, M - Artă și realitate (Note istorice) aprilie, art - KarЂev, N I - Teoria tipurilor culturale și istorice septembrie, art i- Lesevici, V - Ce este filosofia științifică (continuare, st i- i , cartea XII) ianuarie, art - martie, st eu - octombrie, i- noiembrie, i-II H , P θ-Dezvoltarea formelor de proprietate (Letourneau, L'évolution de la propriété) aprilie, art - Timiryazev, K A - Un interpret ciudat al criticii științifice (în legătură cu articolul lui Famintsyn în V E) martie, st - - Timiryazev, K A - Răutatea impotentă a unui anti-darwinist (despre articolul lui H N Strahov) mai, sf - iunie, art - iulie, art - Chelpanov, G - Rezultatele generale ale studiilor psihometrice ale laboratorului psihologic din Leipzig și semnificația lor pentru psihologie august, art - "Buletinul Filologic Rus" Mochulsky, V - Despre dualismul imaginar în mitologia slavilor nr , art - "Vestnik de Nord" Volynsky, A - Wilhelm Wundt Etică Studiul faptelor și legilor vieții morale (nota critică) mai, sf - Volynsky, A - Elemente critice și dogmatice în Philo Biblioteca "Runivers" - - Sofia Kant iulie, art - septembrie, art i- octombrie, art - Noiembrie decembrie V - Viața lui J Stuart Mill martie, st - aprilie, art - mai, sf -ju GL - Criza filozofiei idealismului clasic în Germania martie, st - aprilie, art - John Morley -Voltaire (tradus din engleză Kirpichnikov) Mai Bibliografie Mendelev, S I - O încercare de a aplica la chimie unul dintre principiile filosofiei naturale a lui Newton iunie, art - Protopopov, M - Lev Tolstoi "Filosofia" Tolstoi, octombrie, art i- Decembrie "Creații ale Sfinților Părinți Martynov, A - Învățăturile morale ale lui Clement din Alexandria în comparație cu stoicii Carte I, anexa, art - "Știri universitare" (ed la Universitatea din Kiev) Kulakovskiy, Y - Filosoful Epicur și vorbele sale redescoperite (prelegere publică) aprilie, art i I "Lecturi creștine ***-Credinţă şi cunoaştere (Continuare, vezi i , II, pct b) ianuarie-februarie, art - mai-iunie, art - iulie-august, art |h- "Buletinul juridic" Dril, D - Tipuri psihofizice în corelarea lor cu criminalitatea și varietățile ei (psihologia privată a criminalității) Studiul mai întâi Nervos, isteric, epileptic și sărac în diferite grade ianuarie, art - martie, st - Mai, art s- iunie-iulie, art - Karev, N - Două puncte de vedere asupra procesului de formare a legii noiembrie, <ST - - Biblioteca "Runivers" - - Tarkovsky ^ E - Schimbări ale criminalității în diferite grupuri sociale mai, sf - Ferri, Enrico -Ucigașul nebun (tradus din manuscris) septembrie, art s- octombrie, art - Alcătuit de: E R-v și Ya K-sky Biblioteca "Runivers" ANUNTURI A fost publicată o nouă carte: METAFIZICA ÎN GRECIA ANTICĂ, carte S Trubetskoy Moscova (V I-|- p) Prețul este de ruble Depozitul

de publicații în librării: A Lang (Kuznetsky Most, satul Gagarin) și New Time (Neglinnaya, colțul Kuznetsky Most, satul Shorina) "PROPRIUL CUVÂNT" - Colecția filozofică nr (pentru) și nr (pentru) despre A Kozlov Prețul pentru ambele numere este de trei ruble cu poștă, pentru fiecare număr separat, două ruble cu poștă Adresa: Kiev Timofeevskaya, casa X " , pro(r) Alexei Alexandrovici Kozlov LA TOATE LIBRIILE: LUCRĂRI ALE SOCIETĂȚII PSIHOLOGICE DE LA MOSCOVA Problema I Arthur Schopenhauer Eseuri despre viața lui și: învățături (la centenarul nașterii sale) Cu un portret al lui Schopenhauer Articole: V I Stein, N Ya Grot, L M Lopatin, V P Preobrazhensky și Index of Literature about Schopenhauer-V I Stein Pret p k Problema II Immanuel Kant Prolegomene la orice metafizică viitoare care ar putea apărea în sensul științei Traducere de Vladimir Solovyov Cu o prefață de N Ya Grot și o anexă a traducerii "Criticii filozofiei kantiene" a lui Kuno-Fischer de N A Ivantsov Preț ruble Problema III Despre liberul arbitru Experiențe în abordarea și rezolvarea problemei Rezumate și articole ale membrilor Societății: N Ya Grota, L M Lopatin, I V Bugaev, S S Korsakov, A A Tokarskago, P E Astafiev Preț ruble Biblioteca "Runivers" CONȚINUTUL PRIMEI CARTE A REVISTEI Despre sarcinile jurnalului -I I Grota Y-XX Frumusețe în natură -Vl S Solovieva Reflecții cauzate de o voce neașteptată din științele naturii -A A Kozlova Despre natura conștiinței umane -Kn S N Trubetskoy Despre fenomenele psihofizice din punct de vedere mecanic care teorie -N I Shishkina Despre acțiunea hașișului (psihologie, notă) -N I Lange Libertatea religioasă conform edictelor regelui Ahsoka cel Mare V V Lesevici DEPARTAMENT SPECIAL CRONICĂ Congres psihologic la Paris -N I Grota Congresul Internațional de Psihiatrie de la Paris - S S Korsakova CRITICA SI BIBLIOGRAFIE I Revizuirea revistelor Arhiva de istoria filosofiei -A A Kozlova Revizuirea articolelor cu conținut filozofic în limba rusă reviste spirituale A Revista ortodoxă -X Popova B Credință și rațiune -I Slobodsky B Lectură creștină -N Smirnova II Recenzie de cărți Etica O nouă tendință în etica engleză: - Alexan- der L Obolensky Etica germană: Paulsen D-va Psihologie:-Bony S -Fechner și studiul filosofic și Wundt E Chelpanova - Este bine P Istoria filozofiei: - Windelbandt și Stein ȘI Adolf Kogen și Reike V Preobrazhenskyi · Hefding E Ch-va θθ ANEXE Fișe de eseuri citite în Psihologic Societatea de la momentul înființării Lista membrilor Societăţii de Psihologie pentru nr noiembrie - Biblioteca "Runivers "